

DLA
DOKTORI ÉRTEKEZÉS

JAKAB CSABA

BUDAPEST
2007

Doktori értekezés

Szerző:

Jakab Csaba doktorjelölt (DLA)

Cím:

GLOBÁLIS ÉS / VAGY PROVINCIÁLIS

A Doktori értekezés témája:

**Kísérlet a mindig változó Farkaslaka hagyományos építészeti értékeinek átmentésére
a második (harmadik) évezred építkezéseibe.**

A Mestermű megnevezése:

Az Aggteleki Baradla - cseppkőbarlang Vörös - tói Látogatóközpontja (HRSZ: 08/5)

Témavezető:

Ferencz István DLA építész, egyetemi tanár

Készült:

Moholy - Nagy Művészeti Egyetem
Doktori Iskola, Iparművészeti DLA - képzésén
Budapest, 2007

Szüleimnek és Gyermekeimnek

*„... Mert azt tanultam mindenütt, azt láttam minden nagy
nemzetnél, hogy az apák dolgát folytatják az utódok...”*

/Kós Károly/

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS

1. A Doktori értekezés felépítéséről

TÁRGYALÁS

2. A Mestermű létrejöttének előzményei

- 2.1. Életutam
- 2.2. Tanulmányaim – tanulmányútjaim
- 2.3. Mestereim
- 2.4. Kutatásaim
- 2.5. Munkáim

3. A Mestermű ismertetése

- 3.1. Történelmi előzmények:
a hely változásai, a korábbi épületek
- 3.2. Találkozásom a hellyel, első benyomások
- 3.3. A Mestermű terve
- 3.3.1. A tájjal való kapcsolat – telepítés
- 3.3.2. Érkezés, a hely bejárása
- 3.3.3. A ház környezete, külső közmű
- 3.3.4. A ház. Terek, szerkezeti kialakítások,
anyagok, részletek
- 3.4. A terv megvalósítása
- 3.5. A mindennapi használat, az élet

4. A Mestermű elemzése

- 4.1. A Megrendelő elvárásai, a feladat.
Funkcionális igények,
problémafeltárás, megoldások
- 4.2. Az alkotói magatartás és az arra alapozott
építészeti koncepció
- 4.3. Az alkotás poézisa, az abból született
eredeti – alkotás
(összehasonlító elemzés és nyilatkozat)

BEFEJEZÉS

5. Összegzés-összefoglalás

- 5.1. Kivonatok
- 5.1.1. Magyar nyelvű kivonat
- 5.1.2. English summary and title
- 5.2. A tézisek ismertetése
- 5.2.1. Téziseim
- 5.2.2. Description of my theses
- 5.3. A Mestermű megalkotásában közreműködtek
- 5.4. Curriculum Vitae,
mű - és kiállítás jegyzék, publikációim
- 5.5. Irodalomjegyzék
- 5.6. Képek, rajzok jegyzéke

BEVEZETÉS

Mottó:

„...Rabjai vagyunk.

És nem tehetünk egyebet: hordjuk ezt az örökös, láthatatlan bilincset, mely egymagában is elegendő volna arra, hogy az ember szabad soha ne lehessen. S még úgy a legjobb, ha megadással hordjuk és rozsdáit magunk takarítjuk, mert aki lázadva összetöri ezt a kelyhet, a hegyeket teszi egyenlővé a sík földdel, hogy magának zúgot sehol ne találhasson...”

/Tamási Áron : Szülőföldem/

1. A Doktori értekezésem felépítéséről

Doktori értekezésemet a Mesterművem ismertetésének szánom.

Az első oldalakon a Mestermű létrejöttének előzményeiről - körülményeiről írok. Az eddig megtett utam, a gyökereim és az indulásom ismertetése, akárcsak a „tanulmányútjaim” részletezettsége talán túlságosan is személyesnek tűnhet.

A Mesterművem megértése szempontjából mégis fontosnak érzem ezt a hosszú és személyes mesét.

Aztán a Mestereimről emlékezem meg, néhány szóban.

Majd a kutatási és a tervezési programom szellemében - a Doktori Iskola megelőző, a doktorandusz-i, és az azt követő idő alatt - elvégzett munkám rövid bemutatása következik.

Ebben a részben kitérek az általam vezetett, Márton László Attilával és a MIE diákjaival végzett-három könyvet és több publikációt is eredményező *farkaslaki felmérésekre*, azok tanulságaira.

A *székelyföldi kortárs magyar építészet* terén végzett kutatásaim következtetéseiről (kézirat), a *kert- és táj-építész barátaimmal*, azon belül a „*Sztánai Műhely*”-lyel folytatott együttműködésünk eredményeiről - faluszépítő akciók, szimpóziumok, előadások, közös publikációk – is ebben a részben számolok be.

Ismertetem a Mestermű művészeti előzményeit, a tárgykörben korábban megvalósult, saját és mások (Mestereim) által létrehozott, számomra „mintaértékű műveket” is megemlítem. Mindez idézetekkel, kiemelésekkel, rajzokkal, fotókkal, és szakirodalommal bővítve.

A következő részben a Mesterművet, magát a létesítményt fogom bemutatni.

A leírást rajzokkal és fényképekkel illusztrálom. Pontosabban a képi bemutatást szöveges ismertetővel követem, magyarázom. A terek, szerkezetek, anyagok, csomópontok leírása és rajzos-képes ismertetése a mesterségünk konkrét részleteiben kíván tájékoztatni.

Végül a Mestermű elemzése kerül sorra.

A létrehozásának konkrét előzményei, okai és a Megrendelő elvárásai, funkcionális programjának bemutatása után, az általam készített problémafeltárás, az ahhoz kapcsolódó kutató, felmérő, elemző munkák leírása, eredményeinek ismertetése olvasható.

Ezután következik a lényeg, a saját tervezési program, az alkotói magatartás és az arra alapozott *építészeti koncepció bemutatása*.

A fentiekben ismertetettekre épülő *poézis*, és az abból született eredeti alkotás-voltát bizonyító összehasonlító elemzés leírása (illetve nyilatkozat).

Ez a Mestermű egy olyan alkotás, melynek műszaki (anyagi - pénzügyi-szerkezeti), művészeti (formai-stiláris), szellemi (a semmi, vagyis térstruktúra), és üdvtörténeti (igazság) dimenziói vannak. A korábbi, Isten alkotta „eredeti mű” általam való folytatásával csak egy közbenső fázis jött létre.

A tárgyiasult gondolat anyagainak, szerkezeteinek, a kivitelezés során felmerült problémáknak, majd azok megoldásának ismertetésével folytatódik a dolgozat.

Az alkotásban, a tervezésben és a kivitelezésben, a teljes megvalósulásban részt vevők, illetve a mindenkor használók, az építetötől, a működtetőn át a vendégekig, részesei e *helynek*. Kiemelném, hogy ez egy meditációs tárgy. Ha jól működik, mindanyunkat segít az üdvözülésben.

Ezek után a kivonat, majd a téziseim ismertetése következik magyar, illetve angol nyelven.

Végül bemutatom a Mestermű létrehozásában közreműködő személyeket, illetve cégeket.

A szakmai önéletrajzom (CV) a publikációimat, a mű- és kiállítás-jegyzéket is tartalmazza.

Az irodalomjegyzék, a képek és rajzok jegyzéke, majd a Témavezetőm ajánlása zárja a dolgozatot.

TÁRGYALÁS

2. A Mestermű létrejöttének előzményeiről

2.1. Életutam

*„Honnan jövünk, kik vagyunk, hová megyünk?”
/Paul Gauguin/*

A Mesterművem, mint minden ezen a világon nem „csak úgy lóg a levegőben”. Megvannak a térbeli és időbeli kötődései. Ezen kötődések egyik legfontosabb elemének - életutam - ismertetésével kezdem a dolgozatomat, a Mestermű tulajdonképpen bemutatását.

Hosszas mérlegelés után úgy ítélt meg, hogy a Mestermű mélyebb megértéséhez, illetve a Mesterjelölt alaposabb megismeréséhez ez az előzmény elengedhetetlenül fontos!

Mátyás király székely katonai lustrája óta ismeretes őseim névsora. Minden ágon székely-magyar lovas parasztkatonák voltak. Pálmay József „Udvarhely vármegye nemes családjai” (Kiadja: Betegh Pál Könyvnyomdai Műintézete Székely–Udvarhelyt, 1900, 111. old.) című könyvében ezt olvashatjuk: „Jakab György és János nyertek „szentmihályi” előnévvel Rákóczi Zsigmondtól 1607. márczius hó 24.-én nemeslevelet”. Pálmai megjegyzi, hogy kutatásakor az eredeti nemeslevél a farkaslaki Fancsali Dénes birtokában volt (azóta nyoma veszett!). Véleménye szerint a Jakobok „Farkaslakára a XVII. század végén jöttek”. Itt közli a családi táblázatot is. Korábbi feljegyzéseket a „Székely Oklevéltárban” is találhatunk.

Az említett iratok az Apai – ág vonalát ismertetik. A székely-magyar családkról - így a többi ágakon őseimről is - ismereteket elsősorban a katonai lustrákból-mustrákból szerezhethetünk. Tény, hogy a lustrák és az egyházi anyakönyvi adatok tanúsága szerint a XVII. századi farkaslaki megtelepedésük után nem sok Jakab csángált el olyan messzire és hosszú időre, mint én. Ez a megállapítás a többi - más ágakon élt - felmenőimmel kapcsolatosan is igaz.

Környékünkön köztudott hogy a farkaslakiak „viccös embörök”, „csúfondárosok”, akaratosak, egyenes emberek, és az életük során nagyon sokat-sokfelé mozgolódnak – viszi Őket a „kereset” utáni hajszá - végül hazatérnek. Erre a legismertebb történetet Tamási Áron szolgáltatja, de a dolgok dramaturgiáját tekintve, eltérő szinteken és más-más hírértékkel mindenki megmártózik a nagyvilágban, majd többnyire hazatalál. Összegezve az „aranyos tekergők” már évszázadokkal ezelőtt úzték ősi mesterségüket, a „szénégetést”, ami nemcsak a falu határában – erdőben zajlott, hanem Székelyföld, Erdély, illetve a Kárpát-medence minden területén. A katonáskodással járó idegenbejárás, a „fúvarozás”, a posztóval kereskedés, a „feketézés” átível a különböző századokon – rendszereken. Napjainkban az építőipar (Amerikától Irakig, évszázadokkal ezelőtt is és most is), a vendéglátás, az autóval való kereskedés is bővíti a repertoárt.

Kisgyermek korom óta - mint minden farkaslaki gyerek – a hazai erdők-mezők után én is megismerkedhettem más vidékek tájaival a szénégetésben, a legelőtakarításban, a bokorvágásban, majd a városok és a nagyvilág meglepetéseivel, huncutságaival.

AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKÖBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

2.2. Tanulmányaim – tanulmányútjaim

Életem meghatározó élménye a dimbes-dombos farkaslaki táj. Ezt a helyet, amit – „a világra jöve” - életemben először megláttam, mindig a legszebbnek találtam. A táj, mindenféle tájszeretetemet ennek az élménynek tulajdonítom.

Csodaszép gyerekkoromat drága jó szüleimnek - néhai Jakab H. László (1938-2006) és István Jolán (1942) - Nagy-, és Déd-szüleimnek, illetve Testvéremnek, Rokonaimnak, Szomszédaimnak, Gyerekpajtársaimnak köszönhetem. Annak a mesebéli Kisközösségnek, amely a legembertelenebb történelmi időkben is – mint védő burok - körülvelt engem. Ezek az emberek, ez a hely, ami a legtöbbet adott nekem, a tanulmányaim legfontosabbika.

Ez a mérce, az elvárásaim alapja és teteje.

A kertünk vége kifut a Gordon – hegyre. Már kisgyerekként onnan, a hegy lábától, jártunk fel a hegyre - tőlünk keletre - megismerni mindent, amit csak lehet. A dülők, a füvek, a fák-virágok, a madarak ...a „Sárkánylik” mindig tekergő, otthon soha – nem talált sárkányai, az indiánosdi (fakardok, íjak, parittyák és egyéb „fegyverek”), a számháborúban tönkretett-letaposott sarjúk-füvek...

Első szénégetős emlékeim Pietra – Neamti, Bőbén, Sugás – fürdő. A sorsom első próbakövei: jobb kezem súlyos égési sérülése (homokozás a szénporban).

Négyévesen kezdtem ismerkedni a nagy-kaszással.

Szeretett jó barátom, Zsiga Tátám (Jakab H. Zsigmond apai dédapám) megrendítően szép, nyugodtan bölcs halála: „Istennek megért gabonája vagyok. Nem fáj semmim, fiam, csak várom a boldog halált”. Kicsivel később egy újabb nagy tanulság. Egy általam -játékból az erdő felé - céltalanul eldobott fakéreg bumerángszerű visszatérése a mellettem játszadozó, éppen járnai tanuló Zoltán (1969) öcsém életre szóló vakságát is okozhatta volna. „*Firtos fölött, elaludt a Gondviselés*” (Tamási Áron: *Jégtörő Mátyás*).

De hála Istennek most résen volt. Nem történt végzetes baj.

Emlékek a tanintézetekből? Az óvoda esküvős - játékainak vőlegényeként a „kemény mag” (a bátrabbak, harcosabbak, gyávábbak?) hangadójaként menekülésünk a védőoltás elől, ki a Templom-udvarán, mint a kalandfilmekben, mint Nagyapáink az orosz fogságból...Az első nyilvános dac, félelem(?)...

Majd románnak öltöztetve az óvodai ünnepségen én mondom a román verset, mert én tudtam megtanulni és mondani is a legszebben...(?) Az a pár katonaviselt férfi - aki a faluban tudott románul – a megmondhatója, hogy ez mennyire volt érthető. Én nem emlékszem...

Az elemiben Páll Árpád tanító bácsim pallérozott. Igazi régivágású férfi volt és pedagógus. Szigorú, jószívű és (véleményem-emlékeim szerint) igazságos ember, aki elég korán elkezdett engem biztatni a rajzolásra, és tölem nyilvánosan „többet követelt”. Talán ez is kellett ahhoz, hogy egy idő után állandóan rajzoltam, illetve személyemben az iskola legjobb tanulóját taslizgathatta.

Az általános iskolában fiatal, frissen végzett rajztanárnő, Harmath Zita - az első és egyben utolsó az iskolánkban - biztatott tovább.

A rokon matematika tanárnő szomorúságára az első egyéni kiállításom (farkaslaki általános iskola) után felvételiztem a székelyudvarhelyi zene és képzőművészeti általános iskolába (ma szakközépiskola).

A szüleim életében a messzi-tájon való szénégetés helyét ekkorra már átveszi a székelyföldi bokorvágás-legelőtakarítás, illetve szénacsinálás. Iskolaidőben anyai nagyszüleim gondoskodásában jártam iskolába és egyben tanultam a mezei munkát. Anyai nagyapám, István Papó (néhai István Péter, 1918-1985) az én méretemre, kimondottan nekem készített egy kicsi kaszát. Szerinte jó kaszás lesz belőlem. Szerettem is. Patakfű, Bükkbele, Tollókert, Pakot, Orbánoké, Csere, Szászkele, stb. akkor már megismerkedik a kaszámmal.

A Hangya-mász-sarka nevű dűlő mégis a legemlékezetesebb számomra. Akkoriban kezdtem tanulni az írás – olvasást. István Mámám (néhai Pakot Irén, 1921-2004) egy délutáni takarás (szénagyűjtés) közben azt mondta, hogy eljött az ideje annak, hogy megtanítsa nekem „a magyarok legszentebb imáccsáját”. Benne van az imádságos könyvben, onnan még ráadásul az olvasást is gyakorolhatom...Úgy kezdődik hogy „Isten áld meg a magyart...” És mi estig gereblyéztünk, és fűttük a magyarok legszentebb imádságát...

A mezőre-járásokkor ismerkedtem meg a korosztályuk embereivel. Sokan közülük – egyre kevesebben, akik még ma is élnek - akkortól jó-embőreim, öreg barátaim.

A szintiszta székely – magyar római katolikus falunkban a legfontosabb, leghitelesebb közintézmény az egyház volt. A mindenkori – akkoriban még csak ritkán cserélgetett - Plébános Úr, az állandóságot sugárzó Megyetanács (a famíliákat az egyházban képviselő házasemberek), a Kántor és a Harangozó. Hónunk alá csapott hasított-fával, heti két délutáni hittanóra jártunk.

Nagyon szerettem a Templom-dombot. Ha lehetett minden misén és vecsernyén ott voltam, és ministráltam. A szentleckét olvastam, a házszentelésnél vídimusz (minisztráns) voltam. Nagy hóban-havazásokban - a tanyákat a Szent-keresztrel végigjárva - szánnal az egész kompániával együtt borultunk bele a méteres puha-paplanba. A szép mesék, történetek, a sült füstölt kolbász és a forralt bor illatával szállt magasba a tömjénfüst. Így teltek a Karácsonyok, Vízkeresztek a csillagos ég ránkhajoló oltalmában. Öreganyáim barátnéi azóta szeretnek, ezért nekem adják el (ritka eset!) a féltve őrzött parányi földjeiket.

A hetedik és nyolcadik osztályt a „messzi idegenben” - a tíz km-re lévő „városban”, Székelyudvarhelyen - Zsigmond Aranka festő- és textil-művész szakmai irányításával végeztem. Minden délelőtt rajzóra, délután elméleti oktatás, este „szilencium” a kollégiumban: a volt katolikus főreáliskola, majd a volt református tanítóképző internátusai, sajátos hagyományaikkal...

A sikeres középiskolai felvételi-vizsga után kezdtem meg marosvásárhelyi tanulmányaim a helyi zene,- és képző-művészeti szakközépiskolában. Jó volt a diákközösség, szép kamasz évek, szerelmek, eszmélések, lázadások, románok, internátus, kóvártélyok (albérletek).

A „murális festő szakon” ismerkedtem a díszítő-festő technikákkal: freskók, szekók, álszekók, vitrók, zgrafittók, mozaikok, stb. kerültek ki a kezünk alól. Kedvencem közt van az irodalom és a matematika. Hittanórák. Pilinszky, Szilágyi Domokos, Jeszenyin, Kányádi, József Attila, Kós Károly, Tamási. Színjátszókör az iskolában. Handel Vízi zenéje, preklasszikusok, rockzene és tánccház... Érettségi vizsga.

Hogyan tovább? Teológia, színi-tanoda? Festő-rajztanár vagy építész legyek? Végül sikertelen felvételi-vizsga a bukaresti „Ion Mincu” egyetemre (architectural!).

Ott derült ki, hogy a személyi igazolványomban elírták a nevemet (lakab?).

Székelyföldi csavargások, bevonulás katonának. Nincs mentség: sem a következő évi felvételi-felkészítő, sem a stigmává kiteljesedett „vitiligó” (bőrfestékhiány). Tizenhat-hónapos Duna parti szolgálat (Giurgiu=Gyurgyevó), az évszázad leghidegebb januárja (1985), idegen kultúra új (azóta már rég elment) barát. Nyolc hónap katonáskodás után az első hazautazásomra István Péter, anyai nagyapám halála szolgáltatott lehetőséget. Árvíz miatt plusz pár nap szabadság... József Attila szavalóestemet az őrségben gyakoroltam. Ezt hallván majd megütötte a

guta a folyosót éppen felmosó katonát. Belátom a román hadsereg „emberségből” nagy iskola volt. Nagy tanulmányút. Szemembe csak egyszer mondták hogy „bozgor” (=hazátlan), de aki mondta, azt hiszem azt a napot azóta is megemlegeti. Karácsonyra otthon voltunk. Édesapám megjegyezte: nem törték be a vad csikókat, az egyszerre bevonuló-leszerelő „négy huligánt”.

Ládaszegezés, seprűkötés, Tamási Áron színjászó kör: „Vitéz lélek” nagy sikerű előadása a farkaslaki barátaimmal, a helyi értelmiség és a párt-hivatal gáncsoskodásai ellenére.

Újabb felvételi-felkészítő Bukarestben. Barátaim az albérletében nekem is szorítottak helyet. A konyhában - a földre tett matracon fekvé - arra ébredtem, hogy a fejemnél a befőttes üvegben megfagy a víz, az üveg elpattan.

Izgalmas tanulás, bennfentesek közt, sok-sok pénzért: Édesapám egy napi bére egy óra díja.

Nagy a tempó, naponta három-négy ilyen óra. Bízhatnak bennem és biztatnak. Jól megy a felkészülés. Állom a sarat.

A felvételin - a „névelíráson” túl - szembesültem azzal a helyzettel, hogy az addig büszkén vállalt, minden iratomban (személyi igazolvány, katonakönyv, útlevél stb.) feltüntetett „nemzetisége: magyar” nem csak a „román demokrácia” nemzeti tolerancia-szellemét hivatott tükrözni. Ez az információ másra is jó lehet. Mennyire globális és/vagy lokális a nemzeti diszkrimináció? Nem sikerült felvételt nyernem. Nem baj. Jó ez így. A Jóisten akarata. Otthon fogok élni. Jókat csavargunk - gondoltam - a kis öcsémmel, Attilával (1982). Van új házam (megházasodtam), szerelmem (most már nősülhetek).

Aztán a felvételi-dosszié kivételekor változik a helyzet. A bukaresti-tanulmányutam fordulatot okozó tanulságokkal jár.

A feltűnően nagyszámú magyar jelentkező közül a végső fordulóra bejutott három(!) magyar felvételiző dossziéja hosszas keresés után „külön-teremben”, a tanügyi osztály vezetőjének fiókjából kerül elő, a szemünk láttára. A hölgyek tanácstalanul közlik, hogy ők „utasításra cselekszenek”. Sajnálják, de ez van... Numerus Clausus (ismerős dolog?). Román nemzetiségű tanárom reklamálni akar. Felháborítónak és tûrhetetlennek nevezi a helyzetet (majd pár évre rá Párizsba disszidál). Végül arra biztat, célszerûbb, ha jövõre próbálkozom újra. Ingyen felkészít. Ugyanannyi órát ad majd, mint az elõzõ évben. Elhittem neki!

Végül az elõkészítõs kollégák is bocsánatot kértek. Röstellették, hogy engem nem, de Őket felvették. Én viszont döntöttem: többet nem megyek Bukarestbe.

Hazaérkezve - a csûr elõtt állva – elmeséltem a tapasztaltakat, és kértem édesapámat hogy a számomra éppen frissen felépített házat „írják le a nevrõl”.

Akkor ott eldöntöttem és Édesapámnak elmondtam, hogy az elsõ adódó alkalommal elmegyek otthonról, továbbtanulok. Akárhol a világon, de nem maradok így „félmûvelten”, *Czintos Bálint módjára. (Tamási Áron: Csalóka szivárvány)*

Szerzetes nem lehettem, világi pap, pedig nem akartam lenni, így tanulmányaimat a falu határában folytattam. A nyaram a szokásos mezei munkával telt. Nem tudtam nyugodni. Kevésnek éreztem a kaszálást-takarást-szénacsínálást.

Őszre elegendem lett az egészsbõl. Sarjúcsináláskor Szászkelében „bévágtam a gereblyét a bokrok közi”. Azt éreztem, hogy ezt tudná más is csinálni, de én csak pazarolom a másra szánt-rendelt időmet, és ezt majd egyszer valaki számon fogja kérni tõlem. Ha nagyképûen-naivan hangzik is, õszintén így éreztem. Ezt el is mondtam a Szüleimnek, akik arra bízattak, hogy akkor legyek valami mérnökféle, mert oda – tudott dolog volt, hogy - a magyarokat is könnyebben felveszik.

Ők mindig bíztak bennem és mindenben segítettek.

Ősztõl ládaszegezés, seprûkötés, majd a székelyudvarhelyi bútorgyár következett. Izgalmas hajnali felkelés, ingázás a lehetetlen jármûveken (busztologatás a hatalmas hóban stb.), fûrészporkihordás, délután seprûkötés, este a színjátszó-kör. Minden este éjfélig – petróleumlámpa mellett, a hazulról-vitt hasáb-fával fûtött kultúrotthonban - próbák. Az ifjúsági hittan-órák, ministrálás, rajzolás, festés, faragás, színjátszó kör, a diktatúra egyre nyomasztóbb bornírsága, irredenta dalaink borgõzös hangulataival keveredett. Öreg barátaink, a gulágot-járt (szocialista munaktábor), orosz fogolytáborokat megszenvedett volt frontkatonák a farkaslaki Nagy hídon (amit aztán elvitt a 2005-ös árvíz) sok mindent megtanítottak nekünk a Rock-estek szüneteiben.

Végül a bútorgyári számlétrán az asztalossegédbõl szakképzett asztalos lettem, bonyolult munkákat bíztak rám. A stíl-faragókhoz kerülve elitebb kasztba jutottam: marógéppel kinagyolt mintákat faragtunk készre. Ezután kerültem a tervezõ osztályra rajzolóknak, majd tervezõnek: mûhelytervek, gyártmányrajzok készítése, minimális dizájn, minden koloniál.

„Nem mersz elmenni, kipróbálni magadat” mondta egy lányismerősöm. A barátaim egy része „koncentrán”, kényszer munkán a bukaresti fehér-háznál. A többiek menekülnek. Van, akit félholtra verve hoznak haza a határról. Akiknek sikerült, azok szétszóródva mindenütt, szanaszét a nagyvilágban.

Kérvényezhettem én is az útlevelet, de én sem kaptam. A korrupt hivatalnok megvesztegetésére, pedig nem voltam elég jó. Elkérgetett az irodájából kávéstól-pálinkástól... És ekkor, hat éves visszautasítások után váratlanul és mai napig érthetetlen módon turista-útlevelet kaptam.

A székelyudvarhelyi kultúrházban megrendezett festészeti kiállításom megnyitóján még jelen voltam, de azt végül hátrahagyva vonatra ültem és megérkeztem Magyarországra.

Mint kiderült nem muszáj továbbmennem, maradhatok, tanulhatok itt. Arra is figyelmeztettek, hogy semmi előnyre, pozitív megkülönböztetésre, illetve támogatásra nem számíthatok. Nem mentem tovább. Magyarországon kértem és kaptam tartózkodási - majd letelepedés - engedélyt.

Végül évek múltán - hosszas visszahonosítási eljárás után - lettem magyar állampolgár (is). Igaz, minden felmenőm magyar állampolgár volt, soha senki közülük arról le nem mondott. Tudom, volt rá példa hogy valahol-valakik csak úgy megvonták ezt tőlük!

Már lekéstem a felvételi jelentkezést, de végiglátogattam az egyetemeket: színház és filmművészeti, képzőművészeti, iparművészeti, műegyetem. Végül jól döntöttem, a szívemre hallgatva az ipart választottam.

A közműves segéd munkások közt kezdtem a magyarországi kenyérkeresetet. Itt lettem „a Román”, de csak egy pillanatra, mert megfelelő lendülettel és kellően magasra emelt lapáttal rohantam „a Magyar” kolléga felé. Többször nem kellett ezt megismételnem.

Az előkészítőt nagyon élveztem (a tan-díjfizetést elengedték!). Rajzsakkörök, budapesti színházak, opera, koncertek, filmek, kiállítások.

Közben megnősültem. Feleségem Varga Edit (1970) falumbéli, gyerekkori színjatszópajtársam.

A munkásszállók után jöttek az albérletek. Szépen sorban. Csak ábrándoztunk az otthoni tájról, az új, szüleim által nekem épített üresen álló nagy családi házról...

2.3. Mestereim

Sok – sok embertől tanultam ezt – azt...

Nagyszüleim és szüleim, tanítóim-tanáraim után az egyetemi évek sem csak a szakmát jelentették.

Ugyanis a személyes élményeimet tekintem tanulmányaim legfontosabb forrásainak. Az *emberséget*. Nincs számomra külön szakma és külön magánélet.

Minden összetartozik.

Felvettek az Iparművészeti Egyetemre. Úgy éreztem jó helyre, kerültem. Volt, aki a beszédemről még azt is kitalálta, hogy udvarhelyszéki vagyok. Nagyon szép és csudajó volt minden. Állandó elmélyült tanulás-gyakorlás és sok-sok kemény, játékos munka, feszes kenyérkeresettel gazdagítva.

Az alapképző elvégzése után a „környezettervező stúdió”-ban tanultam. Közben építkezéseken, majd díszítőszobrásznál dolgoztam. Kanadai vízumot még román állampolgárként kaptam, de visszajöttem Magyarországra – kitartó ott-marasztalások ellenére – mindenki meglepetésre. De ha már egyszer a konzulnak megígértem... Ő meg is köszönte a hazatértem.

A másodéves „iparos” koromban - Kanadából éppen hazaérkezve - találkoztam először Jánossy György építész mesteremmel. Utólag ez a találkozás is igazolja: sorsszerű volt a hazatértem, nem maradhattam Kanadában. Először ZH korrektúrák, majd tervek, konzultációk. Egész napokat átbeszélgettünk, étlen-szomjan.

Meghitt barátságunk, atyai/nagyapai jó-tanácsai, az életről és a szakmáról való egybengondolkodás-együttgondolkodás megismételhetetlen pillanatait hozta el számomra.

A világgjárt nagypolgár nagyvonalú-nagyívű eszmefuttatásai, praktikus élettapasztalatai és az erdélyi havasokból sok-sok kalanddal-batyújában a frissen érkezett parasztfiú megrázó találkozása volt ez. A személyes kapcsolatunk emlékezetes pillanatai, a későbbi munkáim, illetve a Mesterművem bemutatásának előzményei is erre készítetnek, hogy ilyen legyen ez a bevezető-mese.

Szeretett Mesteremtől - a Tanítványok nevében – ravatalánál ezekkel a szavakkal vettem búcsút:

„Kedves Tanár Úr!

A búcsúzás pillanatában én KÖSZÖNETET mondok.

Köszönöm a Jósorsnak, hogy téren-időn keresztül a Tanár Úr közelébe sodort. Nagy áldás, hogy hallgathattuk türelmesen-feszes bölcs tanácsait, fiatalosan-biztató dorgálásait, ízes-vadregényes elbeszéléseit.

Szeretett Mesterünk a vidám és erős élet ránk váró izgalmainak bátor megismerésére, vállalására buzdított. Az építészet ürügyén nyitott kapukat bennünk, bontott tereket...

Ki tudja kinek-hová vezetnek ezek az utak, csapások?

De egyet biztosan állíthatok: életreszóló volt találkozásunk.

Mélyek a bennünk hagyott nyomok.

Az Iparművészeti Főiskola volt és jelenlegi diákjainak, tanítványainak nevében is köszönöm a nagyrabecsült Mesteremnek szilaj szeretetét és jóságos türelmét.

A boldog viszontlátás tudatában kívánok a Tanár Úrnak békés, csendes nyugodalmat.

Budapest, 1998 szeptember 17.”

A főiskolai diplomamunkámnak konzulense arról is gondoskodott, hogy opponensem Hegedűs Péter építész legyen. Huncutul megjegyezte: Péter jó ember és jó építész. Meglátod egyszer még munkát is ad neked.

A Jánossy György építész mesterem Tóth Árpád utcai háza, a Gödöllői-víztorony, az oktatási módja-stílusa, a magatartása és az emberséges szeretete életem egyik legmeghatározóbb eleme lett.

S ha már a Jósorsról beszéltem - elébbemenve a későbbieknek – azt is meg kell említenem, hogy, bár Mesterművem nyertes pályázati tervét már nem mutathattam meg a Tanár úrnak az Iparművészeti Egyetem Építész Tanszékén - pályaművem hírére - Jánossy György megüresedett helyére hívott meg Ferencz István tanszékvezető, építészeti tervezést tanítani.

Király József belsőépítész-bútortervező mesteremmel góbéskodva sokat tanakodtunk. A főiskolai diplomatervem másik konzulenseként segítette munkámat. Hatalmas tudása, csodálatos rajzkészsége és vidámsága szülőföldem friss illatait csapta mindig arcomba. Mindig segített sok-sok áttétellel is.

Akkoriban bútór-féleségeket készítettem, sajátkezűleg, az ipar asztalosműhelyének mestereinek segítségével.

A bútorszakvásár avangarde-versenyén „por esett a gépezetbe”: a nemzetközi zsűri első díját „egy szalmakalapos” munkája nyerte. Fülelem hallatára jelentették ki az illetékesek, hogy „ez megengedhetetlen, ezután mindig magyar zsűri lesz!”. Istenem!

Ekkor már épület-felmérésekkel, sőt valóságos tervezési feladatokkal is megismerkedhettem. Csomay Zsófia, kedves mesterem pártfogásában végre egy igazi építészirodát is láthattam – már belülről is. A nyári szakgyakorlatom alkalmával a CET Rt.-ben dolgozhattam.

Ekkor készült el - Márton László Attilával közösen - az első belsőépítészeti tervünk - a remetekertvárosi óvoda -, mely nemsokára „a terveink szerint!” meg is épült.

Lediplomáztam az Iparon, ahol „belsőépítész és bútór szakirányú formatervező”-nek nyilvánítottak, kiváló minősítéssel.

Elkezdtük a farkaslaki kutatómunkánkat. A csapat állandó tagjai - a kemény-mag - Márton László Attila kollégám és társam a Hét-fő Bt.-ben, Csikó Zoltán fotográfus barátunk, illetve jómagam.

A mesterképzőt „nagy kínok közepette”, az előző időszakhoz képest kevés odafigyeléssel végezhettem. Az első tervezési órán Nagy Tamás építész tanárommal való találkozásom, a pestújhelyi evangélikus parókia épületének közös meglátogatása, beszélgetésünk szülőfalumról, erdély-járásról, világnézeti különbségekről és kommunikációs problémákról (?). Ma sem értem hogyan, de túléltek. Közben a sevillai expo meglátogatása tartotta bennem a lelket, s vitte el azt a kicsi pénzünket is, ami még volt...

A Kereskedelmi és Vendéglátó-ipari Főiskolán „Bolti design” címen tartottam előadásokat.

Végül a Magyar Iparművészeti Főiskola Építész Tanszékén a mesterképzés egyetemi tanulmányaimnak eleget tettem és „mesterfokozatú környezettervező”-nek nyilvánítottak, kiváló minősítéssel. Diploma konzulensem Csomay Zsófia volt, akit mesteremként tartok számon, sőt mi több Heppes Miklós volt az opponensem.

Az összeomlás határán - egy korábbi vállalásom okán - a BÁV műszaki osztályán kezdtem el szakmai pályafutásomat. Friss egyetemi oklevéllel, harminc évesen tisztasági festések megszervezésével próbálgattam szárnyaim. Közben azt mérlegeltem, hogy tíz év telt el a „gereblye eldobás” óta, sok minden megtörtént és én mit is csinállok?

De munkába állás előtt (szóbeli) meghívást kaptam az építész-tanszékre, tanársegédnek. A tavaszt Rubik-ösztöndíjas-ként a skóciai Dundee építészkarán tölthettem. Életem talán legcsodálatosabb három hónapja volt ez. Skóciában igazán nyitott, meleg szívű emberekkel találkoztam, amit Makovecz Imre nagyvonalú, igazán szívélyes ajánlásának is köszönhettem. A skóciai kaland még szebb lett, amikor a tanszékvezető vidám felkiáltással „odatett” korrektornak: „Te taníts itt minket! Mi fogadtunk Téged, Te már végzett kolléga vagy, tanulni szeretnénk tőled!” - mondta lelkesen.

Szép és tanulságos találkozások, sok csavargás a Felföldön, a legtávolabbi szigetekig, minden építészeti, művészeti egyetem meglátogatásával, végül egy nagyszerű „éves konferenciával” (RIAS éves közgyűlése). Marasztaltak a tanszéken, de minimális gyakorlati

tapasztalattal, alig egy pár megvalósult munkával a hátam mögött, nem éreztem hitelesnek az ott-maradást és a csak oktatást. Az igazi tervezői munka - a tanítással kiegészítve - mindig jobban izgatott, mint a pusztá-gyakorlat nélküli - oktatás. Annak ellenére, hogy a bokros-csomag következményeként nagynevű mestereink menesztése, nyugdíjba zavarása stb. után érthető volt, hogy a tanársegédség is dugába dőlt. Ismét hazajöttem. Azt is eldöntöttem, hogy a BÁV-nál nem maradok.

A Kós Károly Vándoriskola felvételi-kiírására már a tavasz elején felhívta figyelmemet Makovecz Imre. Nagy Tamás és Ekler Dezső is biztatott. Nagy Tamás aszódi gimnáziumának makettjét látva már magam is azon voltam, hogy annak rajzolásában vándoriskolásként részt vegyek. Így oda jelentkezve felvételt nyertem, és egy jogos makoveczi-letolás után (nem számoltam még be Neki a skóciai tekergéseimről!) elkezdhettem a Vándoriskolát.

A BÁV-tól fondorlatos küzdelem (lásd Ábel) után megszabadultam és az Axis Építészirodában, Nagy Tamás mellett megkezdhettem (folytathattam?) a vándorutam.

Az aszódi gimnázium kiviteli terveinél lépcsőfelelős voltam. Lubickolva élveztem a jó munkahangulatot, azt az életformát, amit magaménak éreztem. Nagy Tamás dunaújvárosi evangélikus templomának művezetése volt az első általam tapasztalt művezetés. Minden mozdulatára emlékszem. Vándorlevelében is szép útravalót adott: az ember, aki építész, keresztény és magyar férfi. Tamás mester minden munkáját figyelemmel követem, mintát jelentenek számomra. Főleg egyházi (szakrális) épületei.

A félév maradék részében Salamin Ferenc építész mesterem mellett dolgoztam. Ő azután is munkákhoz segített, és azóta is folyamatosan – az Ő kezdeményezéseire - együttdolgozunk kisebb-nagyobb munkákon. Fontos ez, mert a végtelen türelmet, a legabszurdabb helyzetekben, a minden apróságra kiterjedő szeretetteljes gondoskodás méltóságát nap, mint nap tanulom ma is Salamintól. Ez ügyben talán nagyobb az igyekezetem, mint az eredményeim, de tele a szívem szeretettel.

A tarcali Királyudvar borászat időtlenné-tételét érzem a leghitelesebb, számomra példaértékű munkájának, annál is inkább, mert belsőépítész-bútortervezőként én is közreműködtem. Salamin Ferenc Mesterművem szelíd mentora, visszafogott korrektora és törvény előtti felelőse is volt egyben. Ezért is külön köszönet illeti őt a mestereim között!

Az Axis nagy élmény volt. A két kiemelt mesterem után álljon itt a szeretett társulat többi (akkori) harcosainak névsora: Vincze László, Tuszádi Zsolt, Varga Csaba. Örömmel tölt el, hogy azóta is jó a kapcsolatunk a társasággal. Különösen meghitt a Karácsonyi együtténeklés.

Sáros László irodája volt a következő, a második vándorhelyem.

Makovecz Imre a harmadik, mint a magyar igazság. Utólag kiderült ez volt egyben utolsó állomásom a Kós Károly Vándoriskolában. Ugyanis Makovecz Imre – mint utólag kiderült, csupa szeretetből - engem onnan kirúgott.

A vándoriskolások listáján alig van nyomom. Utólag tisztáztuk, hogy nekem így jobb. Igaza volt.

A Vándoriskola után önállósodtam. A munkák már megkerestek-megtaláltak, azokat kisebb-nagyobb segítséggel de magam végeztem, főleg Mestereimnek köszönhetően.

Hegedűs Péter mesterem - aki mai napig követi-segíti utamat tényleg munkát adott, ahogy Jánossy mesterem megjósolta. Itt is az emberség az első, illetve Péter lelkiismeretes emberi és szakmai maximalizmusa, bölcs-türelmes szelídséggel.

De mindezekre még az „Munkáim” című fejezetben a Hefkó Mihály belsőépítész mesterrel való közös munkánk kapcsán még kitérek, és tanulságairól megemlékezem.

Turányi Gábor építész tanárom volt, és akkoriban különös odaadással követtem munkásságát.

Vásárhelyi János bútortervező földim. Tiszta látását szilárd vidám kitartását, leleményességét nem feledhetem.

2.4. Kutatásaim

Farkaslaka

A nyári szakgyakorlatok (Magyarlukafa, Gelence) voltak az előzményei a farkaslaki kutatásainknak. Márton László Attila évfolyamtársammal és Csikó Zoltán fotográfusbarátunkkal kezdtük el a terepmunkát. A Magyar Építészakadémia Támogatásával indultunk. A munka nemét tekintve inkább „meghatározhatatlan műfajú kutatás” volt ez. Diktafonra rögzítettünk nagy beszélgetéseket, borozgatásokat.

A portréfotók, a tájképek, az épületek, és a bútorok egyaránt szerepeltek a fotókon-rajzokon. A falum meglepő nagy szeretettel, segítőlég tűrte az élveboncolást.

A Szüleim etették-itatták, szállással ellátták az odalátogató nyarankénti körülbelül 10 fős csapatot. Az Iparművészeti Egyetem Építész Tanszékének diákjai, illetve mindenféle gimnazisták, skóciai, írországi, és angliai diákok is részt vettek a felméréseken.

A kutatás részletei, illetve tanulságai a „mellékesen” megszületett tanulmányokból és kötetekből az irodalomjegyzék segítségével megismerhetők, így most azokat itt nem kívánom részletezni. Csak egy mondatban összefoglalva azt kívánom kiemelni, hogy a változó világ, a mindig dinamikusan módosuló helyzetek, illetve azok tárgyi-építészeti megjelenési formái izgattak minket.

„Valami megmozdul!”

Ezeket a folyamatokat próbáltuk kutatni, dokumentálni, illetve megérteni. A globális tendenciák és a helyi ellenállás frontvonalai érdekeltek. Az, hogy a mai fővonal terrorja és a provinciák kisközösségeinek ereje milyen mozgásokat mutat. Mint – tán öntudatlanul – óvodáskorunkban, vagy a budapesti rendőrterrorban, az őszi sátán-rohamokban. Most is – talán öntudatlanul - így gondolom, utólag is így látom, hogy minden egybetartozik, hogy mindig „ugyanarról” van szó! .

Sztána és a kertészek

A farkaslaki előzmények után Fekete Albert kert-, és tájépítész (azóta dr. és barátom) kért meg arra, hogy előadásokon ismertessem tapasztalatainkat a Kertészeti egyetemen. Később a Sztánai Műhely keretében a helyszínen, a csodálatos Varjú-várnál, majd évek során több alkalommal az egyetemünk különböző termeiben, vagy a fürdőépítő kalákák, a farsangi-, és szüreti-bálok alkalmával.

Ennek a kapcsolatnak a keretében az *építészeti krédómról*, illetve az *erdélyi táj problematikájáról* voltak előadásaim és publikációim, melyek a listám alapján felidézhetők.

A székelyföldi kortárs magyar építészet

„A székelyföldi kortárs magyar építészet” kérdésköréhez két formában is nekiveselkedtem. Bevallom, provokative. Ugyanis én mindig alkotónak, építésznek éreztem-gondoltam magam. Amikor írok, az mindig rajtam kívüli okokból teszem. Mondhatom úgy is, hogy én csak hangosan gondolkodom. S mivel mások nem hajlandók foglalkozni - nincs támogatás a témára - a témával én kénytelen-kelletlen - az érdeklődési köröm révén – belecsúszok ebbe a bölcsész feladatba.

Még fiatal vagyok, és nehezen viselem az elviselhetetlent! A budapesti állatkertben megrendezett „Kós Károly konferencia” előadójaként méltattam Kós Károlyt, és gondolkodásmódjának kreatív követőit. Ez volt az indítás, a ráhangolódás.

Majd a NKA támogatásával terepmunka formájában kutatást végeztem. Végigjártam a Székelyföldet, fényképeztem, beszélgettem építészekkel és plebejusi voltomból kifolyólag egyértelműen végighallgattam a köznépet. Leírtam a hallottakat. Azt gondoltam, hogy a magyar kultúra részeként tudnunk kell Zakariás Attiláról (aki saját bevallása szerint „akciósan” lett tagja bizonyos anyaországi kitüntető-szervezetnek), Tövisi Zsóltról, Máthé Zoltánról, Bogos Ernőről, hogy csak néhányat említsek a földieimből, akik alkotói teljesítményük ellenére kizárattak a magyar kultúrából. Pedig nem csak nyelvében él a nemzet! Lásd még a Téziseimet!

Ahogy az előzőekben már hangsúlyoztam: minden összetartozik! Minden eddigi kutatásom, tapasztalatom ezt igazolja. Globálisan és/vagy provinciálisan.

Ebbe a sorba minden eddigi kutatásom eredménye, tapasztalataim és alkotói munkáim illeszkednek. Ha ismétlésként összefoglalnám, akkor a Hangyamász-sarka „Magyarok legszentebb imáccsága”, a borulás a vízkereszt szánál, a szerelemből magyarul tanuló román lány, Gerebenes Ferenc, cigány bajtársam biztatása: „Jakab, magyarokul fogjunk össze”. Majd Bukarest-Budapest. Vagy van, aki szerint Bukapest, vagy egyéb...

A már említett falumbéli, városi és regáti, illetve anyaországi kalandjaim után belénéztem a nagyvilágba.

A kanadai kaland után jött a Sevillai-expó, a Skóciai – tanulmányutam (Rubik-ösztöndíj), az iskolabútor-pogramomban (Moholy-ösztöndíj) a kutatásaim – terveim. Majd a római, a székelyföldi, az egyiptomi tanulmányutjaim következtek. Bécs, Berlin, Milánó, London, szépen sorban. Minden a „globális és/vagy provinciális”, az általános-semmilyen és a helyi-személyes problémakör útvesztőiben bolyongott. Én legalábbis ezt éreztem. Elméleti és gyakorlati kutatásaimat ekképpen foglaltam össze.

Ismétlen hangsúlyozom, hogy nem vagyok elméleti szakember, vagy író. A gyakorló alkotó nyelvbotlásos szavainál, mondatainál számomra sokkal fontosabb a rajzolás, illetve végül a megépült mű. Az anyaggal bíbelődő, azt megszellemiesíteni akaró Istenfia vagyok.

Ezek után szeretettel ajánlom a Mesterművemet!

Remélem, most már érthetővé válik Dolgozatomban a talán túlrészletesen-túlszemélyesen elmesélt élettörténet bemutatásának fontossága. Az előzmények, kutatások, tanulmányutak és ivászatok-imádságok tanulsága mindig ugyanaz:

Minden egybe tartozik és minden Isten dicsőségére van.

Én ezt így hiszem. Kutatásaim a hitemet igazolták. Én legjobb tudásom szerint, Atyám eszközeként igyekeztem elvégezni a feladatom. Most úgy érzem, hogy ebben az esetben talán sikerült.

A Ferencz István DLA, építész egyetemi tanár témavezetőmmel, építész mesteremmel nem szokványos a kapcsolatunk. Nem volt tanárom, és az a pár mellette töltött munkaóra nem mennyiség. De annál inkább minőségi nyomokat hagyott bennem. Mesterem. A magatartás fontossága, a ritka szikár szóval mondottak jelentősége, illetve házai üzenete nem kíván szószátyár ház-ismertetést. Csak megemlíteném a miskolci jezsuiták, a tihanyi művésztelep épületegyütteseit, családi házait. Az Ő mestere, Plesz Antal építész gondolatait is általa ismerhettem meg. A DLA felvételi-vizsga és az azután átborozott feledhetetlen este nagyon elgondolkodtató volt számomra, nyomokat hagyott bennem.

2.5. Munkáim

Főműveim a gyermekeim:

Péter(1997), László(2000), Hunor Csaba (2004).

Építész-belsőépítész-bútortervező vagyok.

Ez a szakmám, pontosabban a hivatásom.

A többi melléktermés – például a könyvek -, de része az egész-ségemnek. Mert minden összetartozik! Festészet, tanulmányok, elfuserált könyvek. Azt gondolom most is, hogy sokféle-fajta munkát végezhettem, mindig-minden csak ugyanarról szolt: Isten dicséretéről. Érte és általa. Az én szerepem nagyon fontos: hagyom magam, hogy megtörténjenek a megtörténnivalók.

Először bútorokat készítettem, mert kevésnek éreztem a papírokon a terveket. Így születtek azok a bizonyos bútorszerű kísérletek (Szent-és profán, Hengergök, Átbillenthető támlájú pad, stb.). A balatonfüredi hirdetőoszlop makett maradt.

A remetekertvárosi óvoda nagyon kedves, első megvalósult belsőépítészeti munkánk. Társtervező Márton László Attila, építész tervezők: Csomay-Heppes, a kivitelezést - nyári szakgyakorlatként irányította - Nagy Szabolcs belsőépítész csoporttársunk!

Egy emlékezetes részlet az aszódi gimnázium lépcsőházában: egy sajátosan illesztett cseréppel lett teljes a téglakiosztás. Nagy Tamás mesterem inasa lehettem. Lépcsőfelelős.

A Magyar Művészeti Akadémia Keddi-találkozóinak létrehozása, szervezése. Mindenféle-fajta külsős szellemek meghívásával. Szokatlanul friss levegővel.

A lehetséges idegbaj réme és a megmentő-ijesztő szabadság. Majd önálló lettem. Szabadság és sok-sok munka, így együtt. Székely hazámiai megbízásai.

Aggteleki kirándulás, majd meghívás a „Vöröstó-i barlangbejárat látogatóközpontja” tervpályázatára. Salamin Ferenc a Mentorom, a felelős tervező, Márton László Attila kollégám és társam a segítők. Botrányos I. hely, majd megbízás, végül felépül a ház, a Mesterművem.

Közben felépült az ANP megbízásából az Aggteleki Öregtőhoz tervezett kutatóház (ma Kövirózsa vendégház).

Ezzel az épüléssel párhuzamosan bontják el a Papp utcai házat Farkaslakán. Ez volt a még megmaradt legrégebbi öregház a faluban. Emlékház lehetett volna. Terveink szerint. A Millecentenáriumi emlékpark magja. Semmi nem lett belőle... A helyi hatóság ezt másképp gondolta.

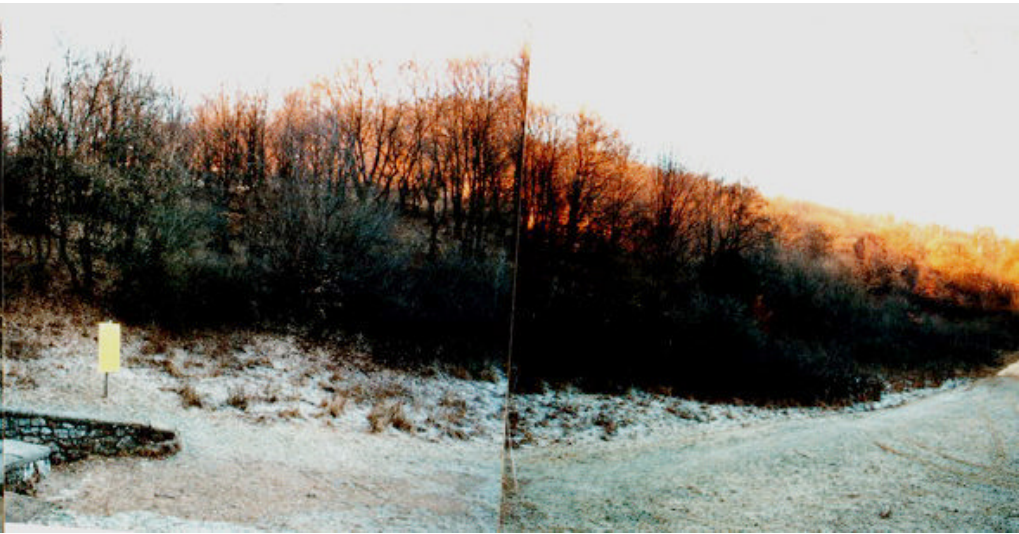
Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Központi Épülete.
A Wenkheim palota és szárnyai. Hegedűs Péter Mentoromat, Hefkó Mihály belsőépítész kollégámat e tanulságos közös munkánk okán mestereimként tisztelem-szeretem. További tagkönyvtárak, több – kevesebb sikerrel.

A budai Rác-fürdő belsejének vázlatai, a Rudas-, majd az Egri-törökfürdő (és Rheumakorház) - berendezései.

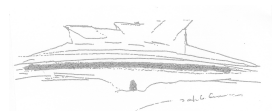
Erdélyi munkáim főleg családi házak. Az Ugron – kúria máig vitatott felújítása-bővítése.

Ezen kívül van a Gondûző, a Homoródi Lobogó-fürdő (most épül), az ivói pisztrángostelep vadászházzal, illetve a marosvásárhelyi Mátyás király szálloda belsőépítésze. Remélem meg is valósulnak!

A máréfalvi ravatalozó. Boldoggá tesz, amit ott ez ügyben tehettem. Október 6-án felszentelték! A média mellőzésével! Az is egyike az „aligépítészeti munkáim”-nak. De ezen munkáim fontosságát azzal is kívánom jelezni, hogy a műveim jegyzékébe ezeket is következetesen felveszem, az összes nyavalyájukkal együtt, a történetük összefüggéseiben bátran vállalom, nem feledkezem meg róluk! Agapé...

I. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKŐBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

3. A Mestermű ismertetése

3.1. Történelmi előzmények: a hely változásai, a korábbi épületek

Jelenlegi ismereteink szerint az aggteleki Baradla – cseppkőbarlangot elődeink mintegy hétezer éve vették birtokba. Az előkerült leletek alapján - a szakirodalom szerint – kisebb-nagyobb megszakításokkal azóta használják emberek menedékként, védő és kultuszhelyként.

A barlang feltárásának, megismerésének, bemutatásának, a híres látogatók listájának ismertetése a szakirodalomból megismerhető, így itt és most nem részletezem.

Számomra az az állapot a kiindulási pont, amikor már a barlang nemcsak menedék, hanem elsősorban „látványosság”.

A látványosság bemutatásának érdekében mesterséges beavatkozások sorozata kezdődik a barlang életében.

„Az igen elhanyagolt barlangot 1881-ben – Siegmenth Károly kezdeményezésére – a Magyarországi Kárpát Egyesület (MKE) vette gondozásba. A vendégek fogadására még abban az évben menedékházat építettek az aggteleki bejáratnál, ami a mai Magyarország első ilyen jellegű épülete volt. Bár Proche Ede mérnök már 1868-ban javasolta, hogy a főág látogathatóságának megkönnyítése érdekében valahol a végpont közelében létesítsenek egy új kijáratot, megvalósítását az MKE csak 1885-ben határozta el. Ennek érdekében Münnich

Kálmán bányamérnök 1886-ban felmérte a barlangot, és kitűzte a mai Vörös – tói lejárati helyét. (...) A vörös-tói táró létesítésének munkálatait 1889-ben kezdték meg, Benedikty Kálmán dobsinai bányamérnök irányításával. A barlangban és a felszínen egyidőbeni robbantással végzett tárohajtás eredményeként az áttörésre 1890. március 15-én került sor. Az új bejárat kialakításával a barlang főága útisméltés nélkül megtekinthető lett. A vörös-tói bejárat mellett 1892-ben házat építettek, ami a barlangvezetőnek lakásként, a vendégeknek szállásként szolgált.”

/Székely Kinga: Időutazás a cseppkővek birodalmában/

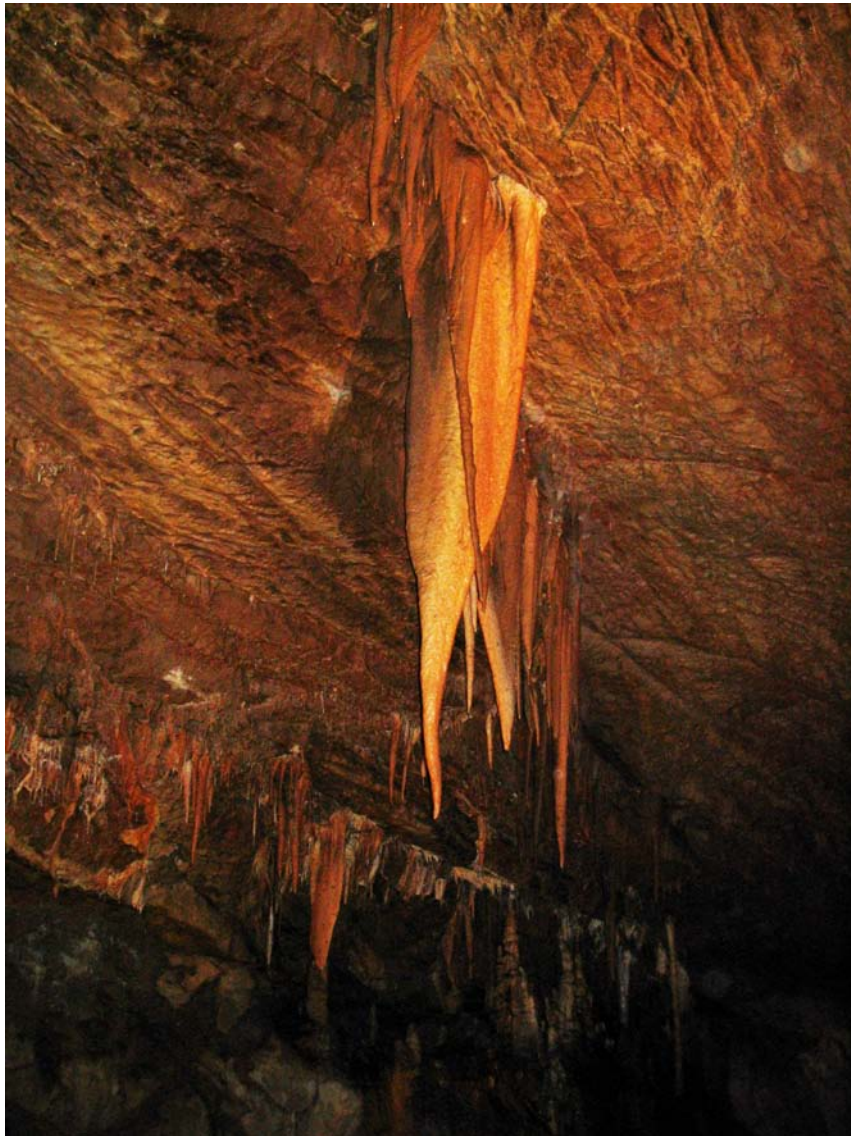
A fenti leírásból is kiderül, hogy a Vöröstó-i barlangbejárat az Aggteleki Baradla-cseppkőbarlang aggteleki és jósvafői végpontjai között található. Az idézett szövegből a Vöröstó-i bejárat születésének körülményeit is megismerhettük. A mellékelt képeken a bejáratnál elhelyezett különböző épületek sorát, illetve azok maradványait láthatjuk.

Az évtizedek folyamán tulajdonosok és kezelőszervezetek sora váltotta egymást. Végül a nevezett területet 1984-ben a Bükki Nemzeti Park, majd 1985. évi megalakulásával az Aggteleki Nemzeti Park vette át kezelésébe.

Fontos megjegyezni hogy az Aggteleki Nemzeti Park és a Szlovák Karszt Tájvédelmi Körzet – több mint 700 barlangja, élükön a Baradla-Domica barlangrendszer – 1995. december 6. óta az UNESCO Világörökség részét képezi.

A Vörös-tó - Jósvafői szakasz felújításához és az új látogatóközpont megépítéséhez a tervek 1998-2003 között készültek. A beruházás 2004-2005-ben valósult meg, PHARE támogatással.

Ennek a létesítménynek része a Mesterművem.

II. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKŐBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

3.2. Találkozásom a hellyel, első benyomások

*„...Mi a barlang? Hiány a föld mélyében. A hegy gyomra. Kincs, ami nincs. Rejtvény, melynek megfejtése: titok. Sötétség és fény. Változás és állandóság. Vonzás és taszítás. Veszély és menedék. Kaland és megnyugvás. Szépség és komorság. Oldás és kötés. Élet és halál. Minden, ami barlang: Baradla.(...) A Baradla: idő. Mindig volt. Mindig lesz? Rajtunk áll. Világörökség? Több: személyes örökségünk. Földanya leánya. Barlangok nagyasszonya.” Salamon Gábor az ANP igazgatója
/Székely Kinga: Időutazás a cseppkövek/*

Baráti kirándulás formájában vetett a Jósorsom Aggtelekre. A táj lenyűgözött, az emberek – a nagyvárosi hétköznapok után – kedvesek és nyitottak voltak. Rögtön otthon éreztem magam. Mintha otthon, Farkaslakán lettem volna. A táj és az emberek együttesen leptek meg. Azt erősítették meg bennem, amit minden primitív propaganda ellenére mindig is éreztem. Hogy mit is jelent a nyitott, illetve zárt társadalom. Hát az biztos, hogy nem azt, amit a napi-sajtóban szajkóznak, és próbálnak elméletükről mindenkit meggyőzni. Ezek az elszegényített kisközösségek tiszta- nyílt szívvel fogadják mai napig a jószándékú-együttérző idegent. Otthon voltam, mint az én kis falumban, befogadott a táj. A nagyvárosok megkeseredett rohanásának elidegenedése egymástól mereven el/bezárkózó embereket, közösségeket hoz létre. A szeparáció minden (gazdasági, kulturális-oktatási, faji-vallási stb.) dimenzióra kiterjed, és empátiára, szociális érzékenységre, szolidaritásra képtelen nagyvárosi nomádokat eredményez (Spengler).

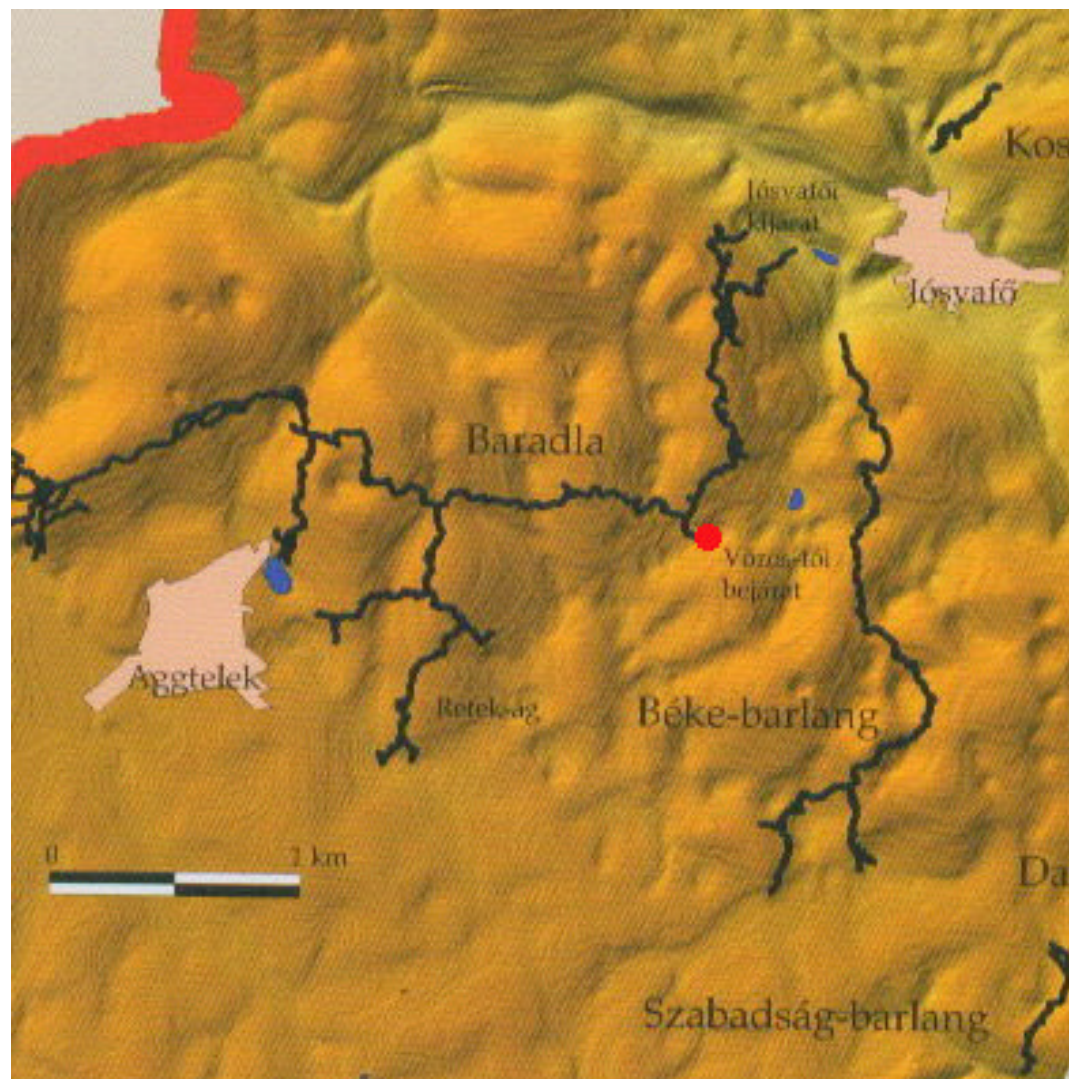
Apróbb, főleg belsőépítészeti, illetve bútortervezési megbízások után kaptam meghívást a látogatóközpont építészeti pályázatára. Nagy kihívásként éltem meg a tervezési munkára való rákészülést. Lenyűgözött a természet szentsége, Mindenható Atyánk fenséges ereje, szeretete. Ezzel az alázattal és vidám lendülettel láttam munkához. Salamon Gábor idézett szövege később született (vagy legalábbis később ismertem meg), de az abból áradó odaadás-rajongás betöltötte az én szívemet is már a hellyel való találkozás pillanatában.

A barlang mélységes-szépségei, és a földfelszín napsugaras-ragyogása közti határvonalon egy olyan jelértékű kapu tervezése volt a feladat, mely Mindenható Atyám művét oly szervesen folytatja, hogy ez az átmenet a lehető leghitelesebb legyen, és segítsen mindannyiunkat az üdvözülésben.

Az első helyezéssel és a megbízás elnyerésével évekig jártam ezt a csodálatos hazai tájat, együtt lehettem nagyszerű emberekkel, és további megbízásokat is eredményezett az együttműködésünk.

Mindig tudtam azt, hogy ha bátorkodom belenyúlni - bárhol is - a tájba, azt a tájat elrontani nem szabad. Igyekeztem Atyám művét úgy folytatni, hogy Ő legyen a legbüszkébb rám, szeretett fiára. Az Ő dicséretére és dicsőségére cselekedtem. Ő általa. Mert eszköze vagyok.

Ez a magatartásforma fogant meg bennem az első benyomással. A tervezés és kivitelezés során végigkísérte utamat.

III. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKŐBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

3.3. A Mestermű terve

A Vörös-tó-Jósvafő barlangszakasz és a hozzá tartozó épületek rekonstrukciójának-építésének előkészítési munkálatai az 1990-es évek közepén kezdődtek meg.

Az 1998. év tavaszán lezajlott meghívásos építéssz pályázata után megbízást kaptam az elvi építési engedélyezési tervdokumentáció elkészítésére. Ez a nyár folyamán elkészült és az ősz végére megkaptuk az elvi engedélyt.

A következő évben - 1999-ben - az építési engedélyeztetési eljárás zajlott. A jogerős építési engedély birtokában elkezdtük a kiviteli tervek készítését. A részletes építészeti kiviteli terv 2001-2002-ben készült el. Ez a dokumentáció tartalmazta a pallérterveket és azokat a részleteket - szükség szerinti, néha M=1:1-es léptékben - amelyekből a koncepciómnak megfelelően, igazi kézműves igényteliséggel építhető fel a ház.

Az ANP Igazgatósága szükséges pénzügyi feltételek megteremtése után 2003 tavaszán közzé tette a tenderfelhívást, majd az ősz folyamán aláírták a nyertes kivitelezővel a szerződést.

A 2004. év januárjában megtörtént az ünnepélyes alapkövetelés és elkezdődtek a kivitelezési munkák.

A folyamatos tervezői művezetés mellett, kisebb-nagyobb meglepetésekkel finomítva napról-napra épült a ház, illetve azzal párhuzamosan szépült a barlang. A kivitelezési munkálatok 2005. április 30-án fejeződtek be. Az ünnepélyes átadásra június 3-án került sor.

3.3.1. A tájjal való kapcsolat – telepítés

Az Észak-magyarországi-középhegységhez tartozó Aggteleki-karszt - átlagosan 600m magasságban - nagy kiterjedésű fennsíkokat foglal magába. Jellemző domborzati formája a tál alakú mélyedések, a *töbrök* váltakozó sorozata. A töbrősorok némelyike eltömődve dolinatavakat dajkálgat (pl. a Vörös-tó), de vannak olyanok, amelyekből az időszakosan meggyült vizek a mélybe szöknek. Ezek alakítják ki a barlangok sorát a vidéken.

Az aggteleki Baradla-cseppkőbarlang "Vörös-tó" bejáratát körülvevő táj karakterét is erőteljesen meghatározza a fentiekben már említett, a földfelszínen kialakult közel szabályos formájú, töbrőszerű horpadások sorozata. A mesterségesen kialakított barlangbejárat is egy ilyen mélyedés aljában-oldalában található. Az épület elhelyezésekor és környezetének kialakításakor fontosnak éreztem e karakter – a töbrő geometriájának - az épített elemekkel és a telepített növényzettel való kiemelését és hangsúlyozását. Ezért a töbrő alját szabadon hagyva az épületet a barlangbejárat fölött helyeztem el. Ez a gesztus a domborzati formához való tapadást, a hozzá simulást jelenti, és az eredeti formát kívánja hangsúlyozni. A vele szemben lévő, túlsó oldalon a növényzet tömegével egészítettük ki a töbrő falát. A „horpadás” parkolóval szembeni felén a rétegvonalakra telepített ház belső félköríves támfala a rétegeket részben átmetsző, a közepe felé mélyülő felületű fallal zárul. A lefele mutató fal legmélyebb pontján van a barlangbejárat. A nagy falfelület alján megjelenő kis nyílás az első pillanatban átláthatóvá és egyértelművé teszi, hogy e nyíláson keresztül a Föld mélyébe juthatunk.

Az épület a barlangbejárat fölött két szinten helyezkedik el.

IV. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKŐBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

V. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKŐBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

3.3.2. Érkezés, a hely bejárása

Jósvafőről vagy Aggtelekről autóval vagy autóbusszal ideérkező látogató az útról lekanyarodva a már korábbról meglévő parkolóban állhat meg. A parkolót az építetõi program igényei szerint kibõvítettük. Errõl a magaslati pontról jól belátható a tãbõr. A kertépítészeti kialakítás során (késõbb a nõvény állapotfelmérés eredményeit is figyelembe véve), a 345 méteres szintvonalat követve, a meglévő faállományt kiegészítve egy nõvényzettel körbevett belsõ teret alakítottunk ki.

Ezt a lombtõmeget a parkoló irányába egy keskeny réssel nyitottuk meg. Elõször ezen a sliccen keresztül szemlélheti meg nyugodtan az idelátogató - egy "bástya"-ként kialakított helyrõl letekintve - a tãbrõt és a fölõtte lévõ épületet.

Ez a hely alkalmas arra, hogy a csoportosan idelátogatók "rendezzék" soraikat, és a táj szemlélése közben lelkiekben is felkészüljenek a mélybe-jutásra, a tãbõr aljára, majd a látogatóközponton - egy „épület-kapun” - át a barlangba való leereszkedésre.

A lépcsõn lejutva egy enyhe ívû úton közelíthetjük meg a barlangbejáratot. Lefelé haladva a fák egyre szûkülõ sora közt eljutunk a fentebb már említett nyiladékhoz. Ezen a ponton lépünk be a barlang „külsõ-elõterébe”. A mélyedést szegélyezõ fák a teret lehatárolják. Itt a tekintet szabadon már csak felfele, az égbe kalandozhat el. A nyiladékban lévõ lépcsõ és az azt szegélyezõ két fal ezt az élményt tovább kívánja fokozni.

A lépcsõ tetején még a tekintet minden irányba elkalandozhat, de mire a lépcsõ aljára érünk csak egy leszûkített út van, az elõre.

Innen hirtelen, robbanásszerûen jutunk a tãbõr zárt õblének terébe. Azon keresztülhaladva a karszt-hegységre jellemzõ borókás-sziklás tájon át jutunk el a barlang külsõ bejáratához. Az elsõ kapun belépve egy „szûk-elõterbe” jutunk.

A Megrendelõ kérésére - az üzemeltetés változó igényeit kiszolgáló - egy rugalmasan kezelhetõ kényszer-pálya-rendszerrel oldottuk meg ezt a közlekedési csomópontot.

Ezért a továbbhaladásra két lehetõséget teremtettünk, melyet az aktuális igények szerint az üzemeltetõ szabályozhat.

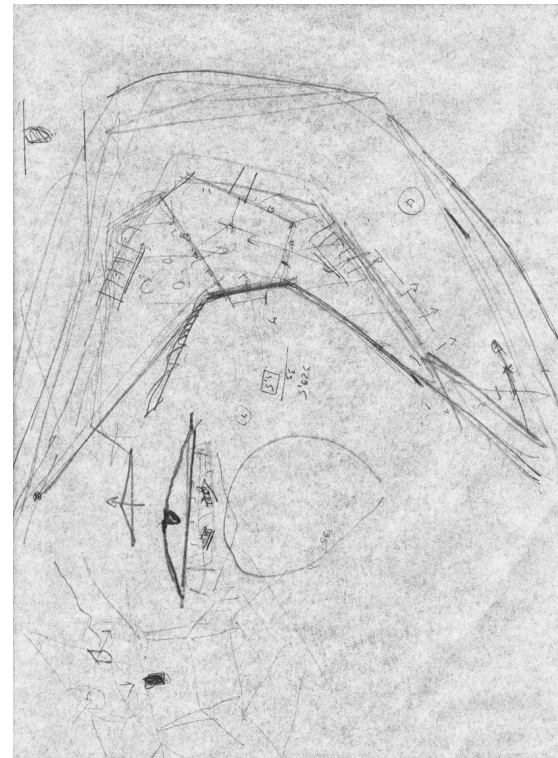
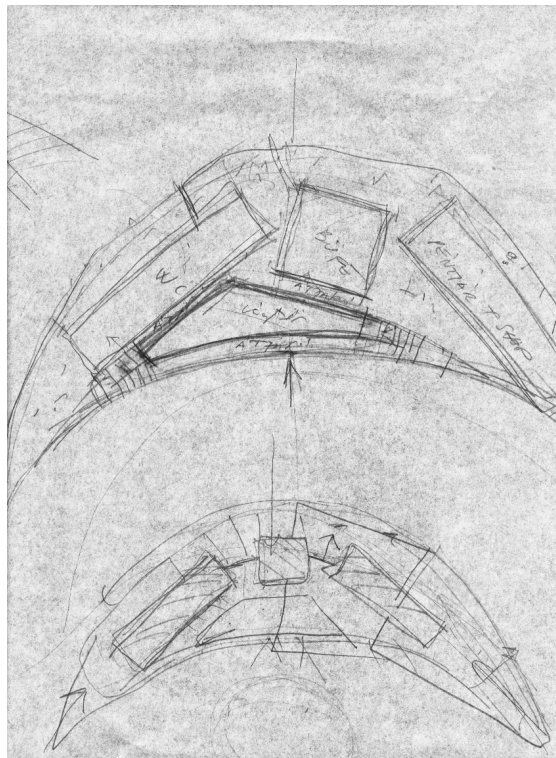
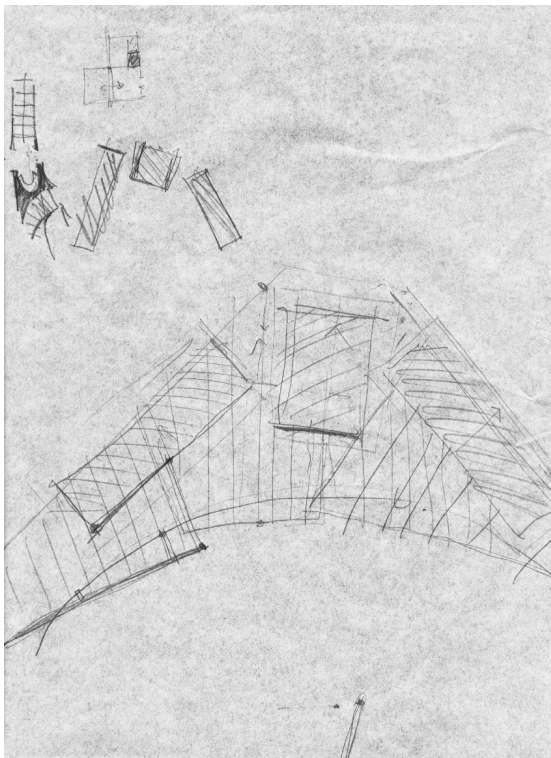
Az egyik lehetõség az, hogy egyenesen bemegyünk a barlang tulajdonképpeni elõterébe, majd a barlangba.

A másik lehetõség – várhatóan ez a gyakoribb – nem engedi az egyenes továbbhaladást. Ez esetben egy lezárt belsõ rácsos kapun keresztül csak a betekinthetünk az említett barlang-elõterébe. Az így felcsigázott érdeklõdésû vendégek a kaputól jobbra induló lépcsõn feljuthatnak a nagy tornác szintjére, a fõszintre.

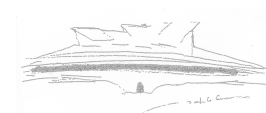
Ebbe a fedett-nyitott részébe - a ház lényegét adó térbe - a hátulsó (szolgálati) parkolóból, illetve az épület két végén lévõ pihenõhelyeken keresztül is bejuthatunk.

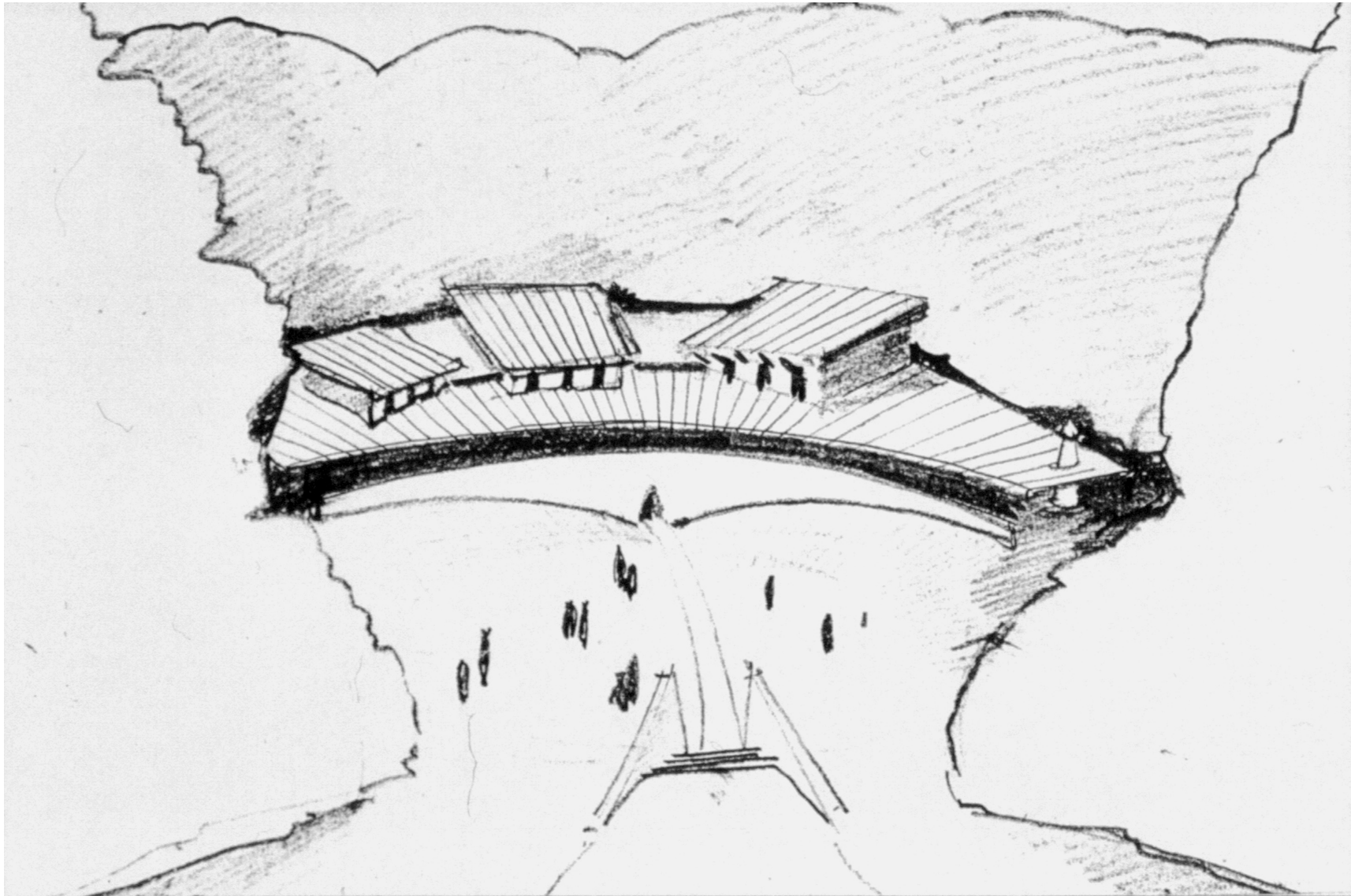
A létesítmény környezetének, a külsõ közmûvek ismertetésének leírása után részletezem a térkapcsolatokat és a funkcionális elrendezéseket.

Végül a szerkezeti megoldások és az anyagok felsorolása, leírása következik.

VI. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKŐBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

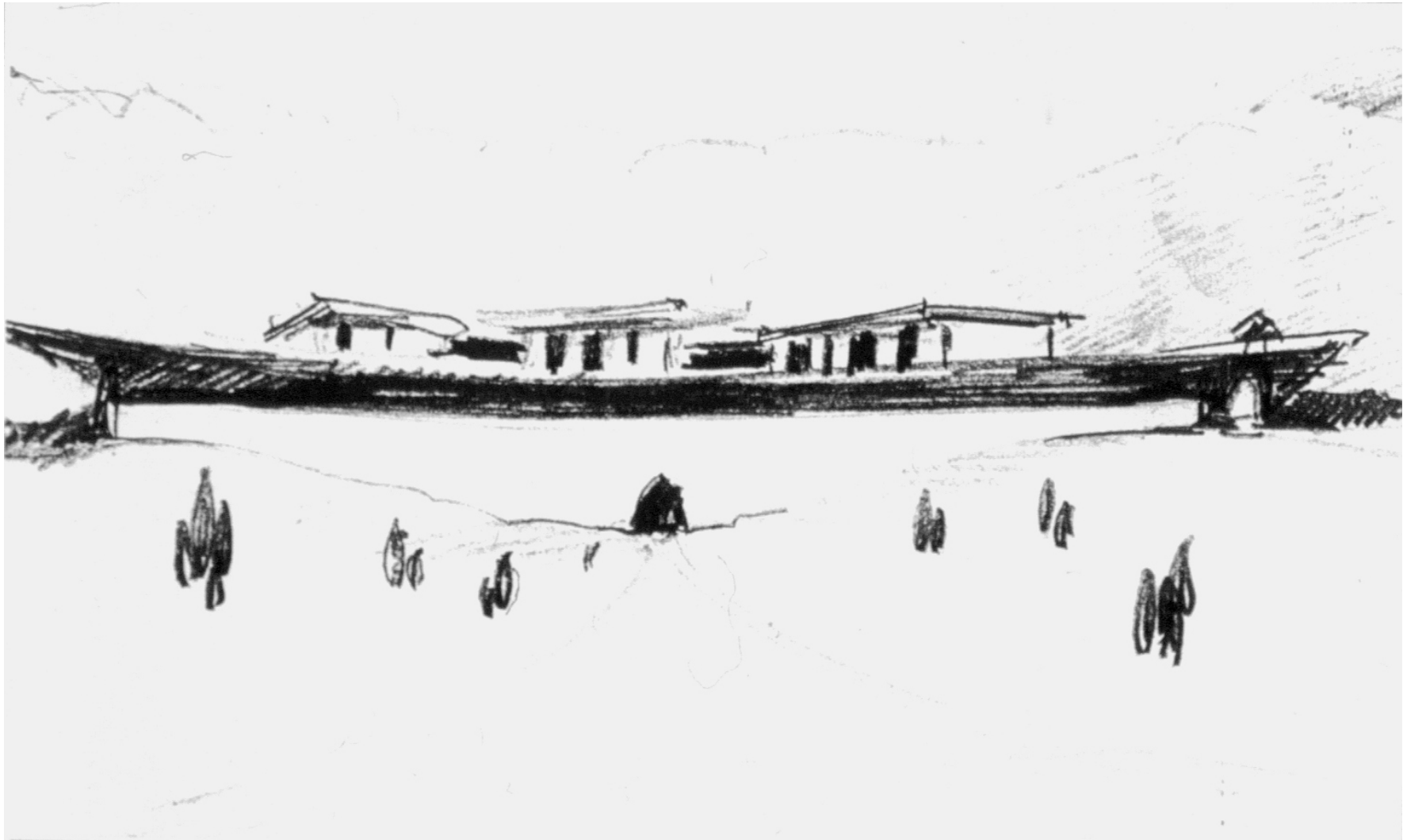

VII. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKŐBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

VIII. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKŐBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

3.3.3. A ház környezete, külső közmű

ELEKTROMOS ÁRAMELLÁTÁS: A terület felett áthaladó magasfeszültségű elektromos légvezetékét földkábelrel helyettesítettük. A házban trafó került elhelyezésre.

CSAPADÉKVÍZELVEZETÉS: A tetőről és a hely vízgyűjtő-területeiről összefolyó csapadékvizet a töbör mélypontján kialakított földalatti medencébe vezettük. A parkolóból a házhoz vezető út vonalának legalacsonyabb pontjára egy ki-teresedést terveztünk (ücsörgő-hely) ahol egy rejtett szivárgó alatt gyűjtöttük össze a csapadékvizet. Innen átemelő szivattyúk segítségével - a parkolóban összegyűjtött csapadékvízzel együtt - a Vörös-tóba juttatjuk. Ezzel a vízutánpótlással sikerült újjáéleszteni a korábban már kiszáradt Vörös-tavat is!

VIZELLÁTÁS ÉS SZENNYVÍZ: Az ANP saját rendszerében - a barlangon keresztül - oldottuk meg.

TELEFON: A pénztárépület tömbjére nyilvános telefon került elhelyezésre.

HANGOSÍTÁS, TŰZRIASZTÁS, BIZTONSÁGTECHNIKA: Az előírásoknak megfelelően, a kinti és benti terekben egyaránt kiépítésre kerültek.

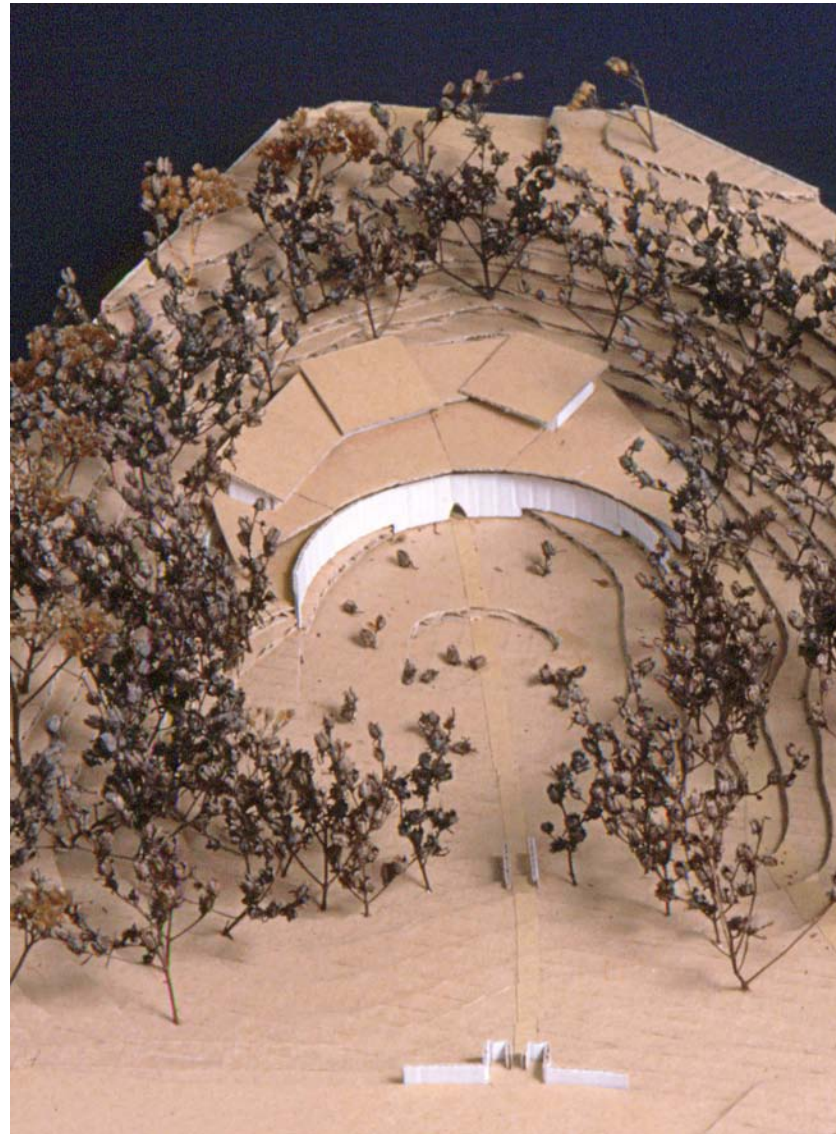
GÉPJÁRMŰPARKOLÓK: A vendégek részére - a korábban már rendelkezésre álló parkoló - bővítésre került. A kivilágított és hangosítással is ellátott parkoló mérete a tervezési programban megadott 10 db autóbusz és 50 db személygépkocsi fogadására alkalmas.

A dolgozóknak az épület feletti dombon (eredetileg is út vezetett) további személyzeti parkolókat (10 db) alakítottunk ki. Innen - hátulról - egy személyzeti bejáratként működő ösvényen lehet megközelíteni az épületet.

PARKOSÍTÁS: Ez a terület a természeti kincsei miatt védett. Mint természetvédelmi terület az Aggteleki Nemzeti Park, illetve az UNESCO Világörökség részét képezi. A helyszín ezáltal is meghatározta a tervezői magatartást. Maga a táj karaktere, és a meglévő viszonyok erőteljesen befolyásolták az épület telepítését, az egész beavatkozás dramaturgiáját. A meglévő fák állapotfelmérése után, a terveken látható módon telepítve, - a töbör formáját kiemelve - a rétegvonalat követve bokrokat, cserjéket, a meglévőket kiegészítve fákat telepítettünk az itt őshonos fafajokból (tölgy, gyertyán, hárs, kőris). A középen kialakuló tisztásra ligetesen borókákat ültettünk. A mélyedés formáját kiemelve, a rétegvonalakat követve asztalokat, alacsony támfallal körülvett pihenő-helyeket alakítottunk ki.

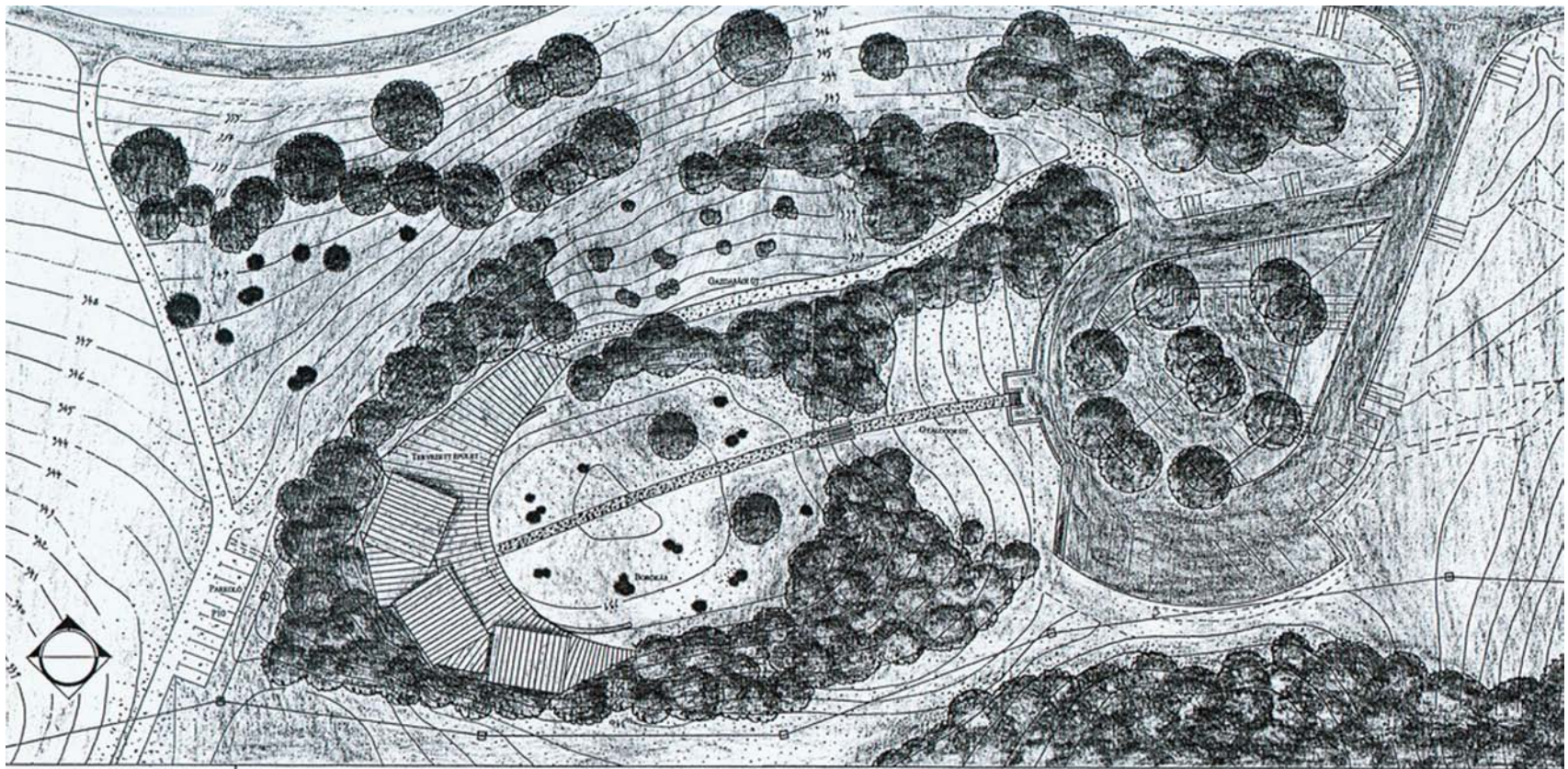
UTAK, ÖSVÉNYEK: Az épületet négy kijelölt útvonalon lehet megközelíteni. Az idelátogató vendégek a parkolóból a már ismertetett módon, egy gyalogösvényen, a töbör alján lévő kiteresedésen áthaladva jutnak el az épület főbejáratához.

A vendégparkolóból erdei gyalogösvény vezet ház a bal oldalához, az ivókút érintésével. A jobb oldalon található gazdasági bejárat a már korábban meglévő földút felhasználásával készült. Ez az út az akadálymentes közlekedés biztosítására, a konténer-, és a trafó-szállító autó, valamint a büfé feltöltését szolgáló kisteherautó részére is alkalmas. A már korábban meglévő út nyomvonalát követve - azt kiegészítve - a hátsó támfal mögött a személyzeti bejáratához, illetve emeleti szinthez is eljuthatunk autóval. Ezt az utat kétszintű növényfal, bokorsor és fasor határolja el a középső tisztástól. Az út nyomvonalát követve szilárd burkolatú gyalogos járda biztosítja azt, hogy *akadálymentes* legyen az épület, vagyis minden egyes helyiség tolokocsival is megközelíthető legyen.

IX. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKŐBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

JELMAGYARÁZAT:

- FA, ERŐD
- BUIRÓKA
- FO
- MŰRVA BURKOLAT
- ASZFALT BURKOLAT

TELEPÍTÉS: A telepítési terv a helyszíni körülmények és a kiviteli feltételek alapján készült. A terv a kiviteli feltételek és a kiviteli terv alapján készült. A terv a kiviteli feltételek és a kiviteli terv alapján készült. A terv a kiviteli feltételek és a kiviteli terv alapján készült.

A terv a kiviteli feltételek és a kiviteli terv alapján készült. A terv a kiviteli feltételek és a kiviteli terv alapján készült. A terv a kiviteli feltételek és a kiviteli terv alapján készült. A terv a kiviteli feltételek és a kiviteli terv alapján készült.

ÉPÜLET: Az épület a kiviteli feltételek és a kiviteli terv alapján készült. A terv a kiviteli feltételek és a kiviteli terv alapján készült. A terv a kiviteli feltételek és a kiviteli terv alapján készült.

ANYAGMŰHELY: A terv a kiviteli feltételek és a kiviteli terv alapján készült. A terv a kiviteli feltételek és a kiviteli terv alapján készült. A terv a kiviteli feltételek és a kiviteli terv alapján készült.

KÉLŐ KÖZMŰ: A terv a kiviteli feltételek és a kiviteli terv alapján készült. A terv a kiviteli feltételek és a kiviteli terv alapján készült. A terv a kiviteli feltételek és a kiviteli terv alapján készült.

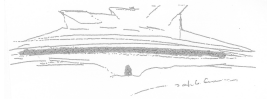
SZENNYVÍZ: A terv a kiviteli feltételek és a kiviteli terv alapján készült. A terv a kiviteli feltételek és a kiviteli terv alapján készült. A terv a kiviteli feltételek és a kiviteli terv alapján készült.

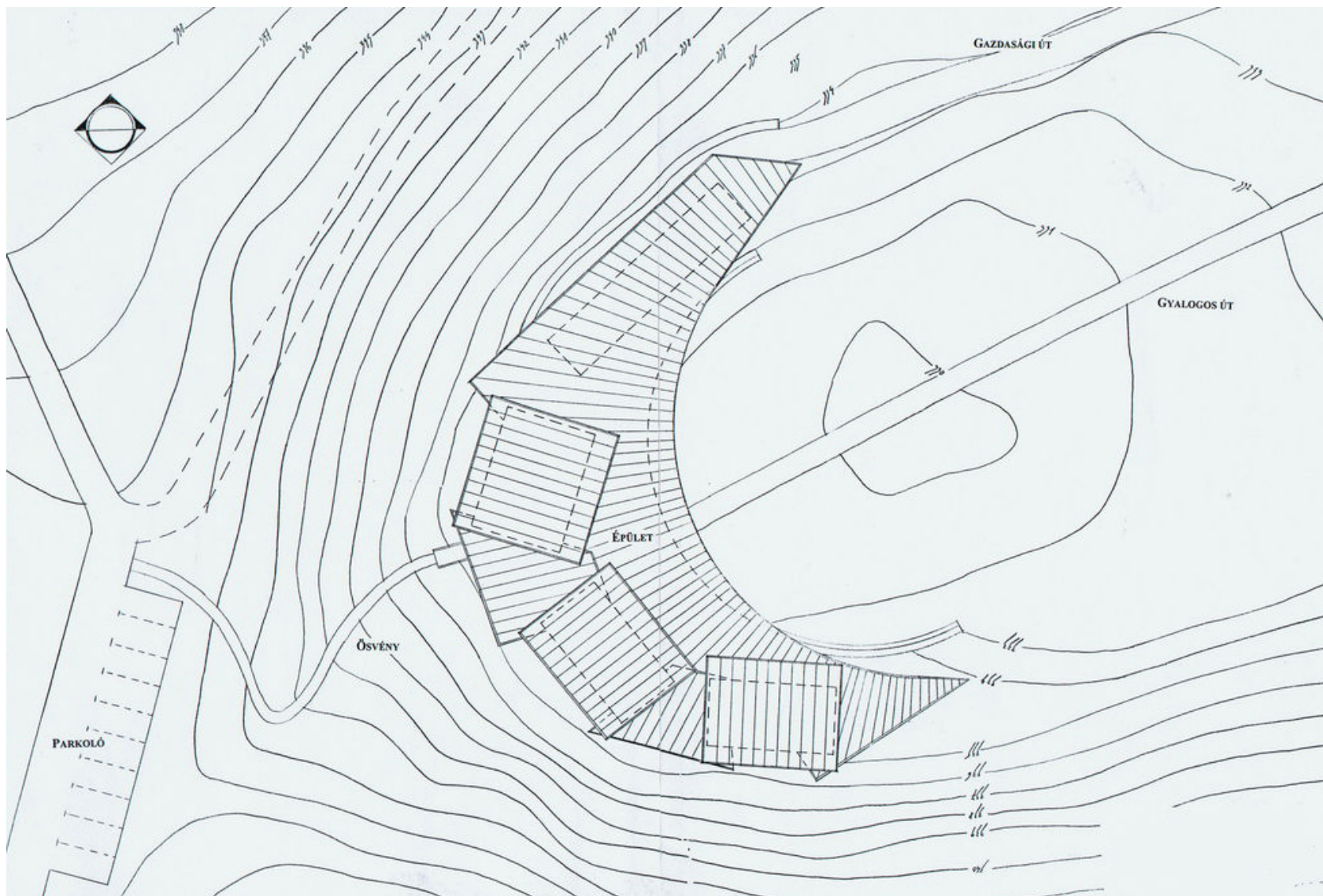
CEPEZÉS/ÁRTERHELÉS: A terv a kiviteli feltételek és a kiviteli terv alapján készült. A terv a kiviteli feltételek és a kiviteli terv alapján készült. A terv a kiviteli feltételek és a kiviteli terv alapján készült.

PARKOLÁS: A terv a kiviteli feltételek és a kiviteli terv alapján készült. A terv a kiviteli feltételek és a kiviteli terv alapján készült. A terv a kiviteli feltételek és a kiviteli terv alapján készült.

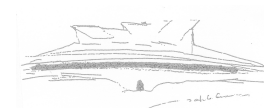
UTAK: A terv a kiviteli feltételek és a kiviteli terv alapján készült. A terv a kiviteli feltételek és a kiviteli terv alapján készült. A terv a kiviteli feltételek és a kiviteli terv alapján készült.

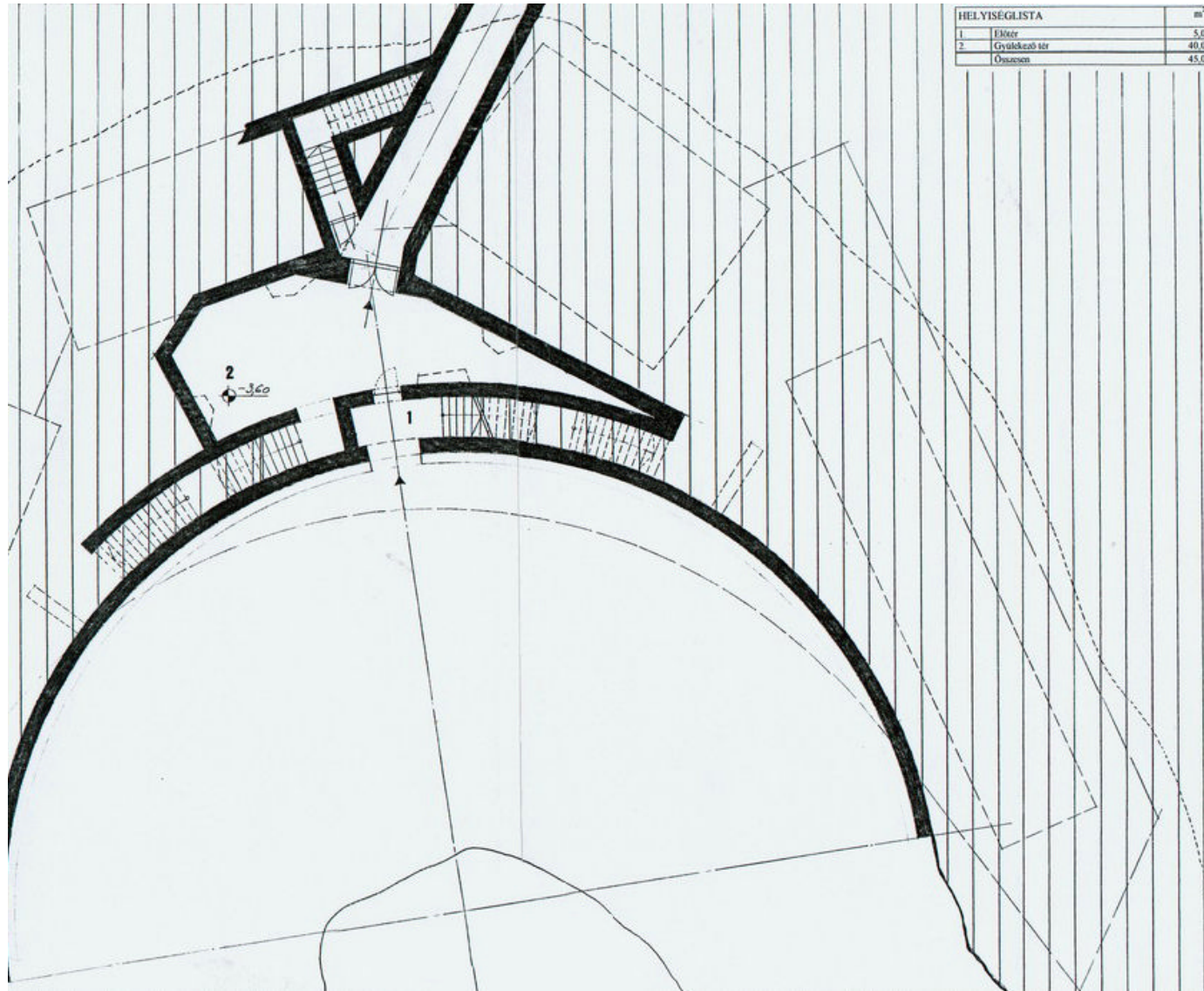
TELEFON, AFFILIKATÓR: A terv a kiviteli feltételek és a kiviteli terv alapján készült. A terv a kiviteli feltételek és a kiviteli terv alapján készült. A terv a kiviteli feltételek és a kiviteli terv alapján készült.

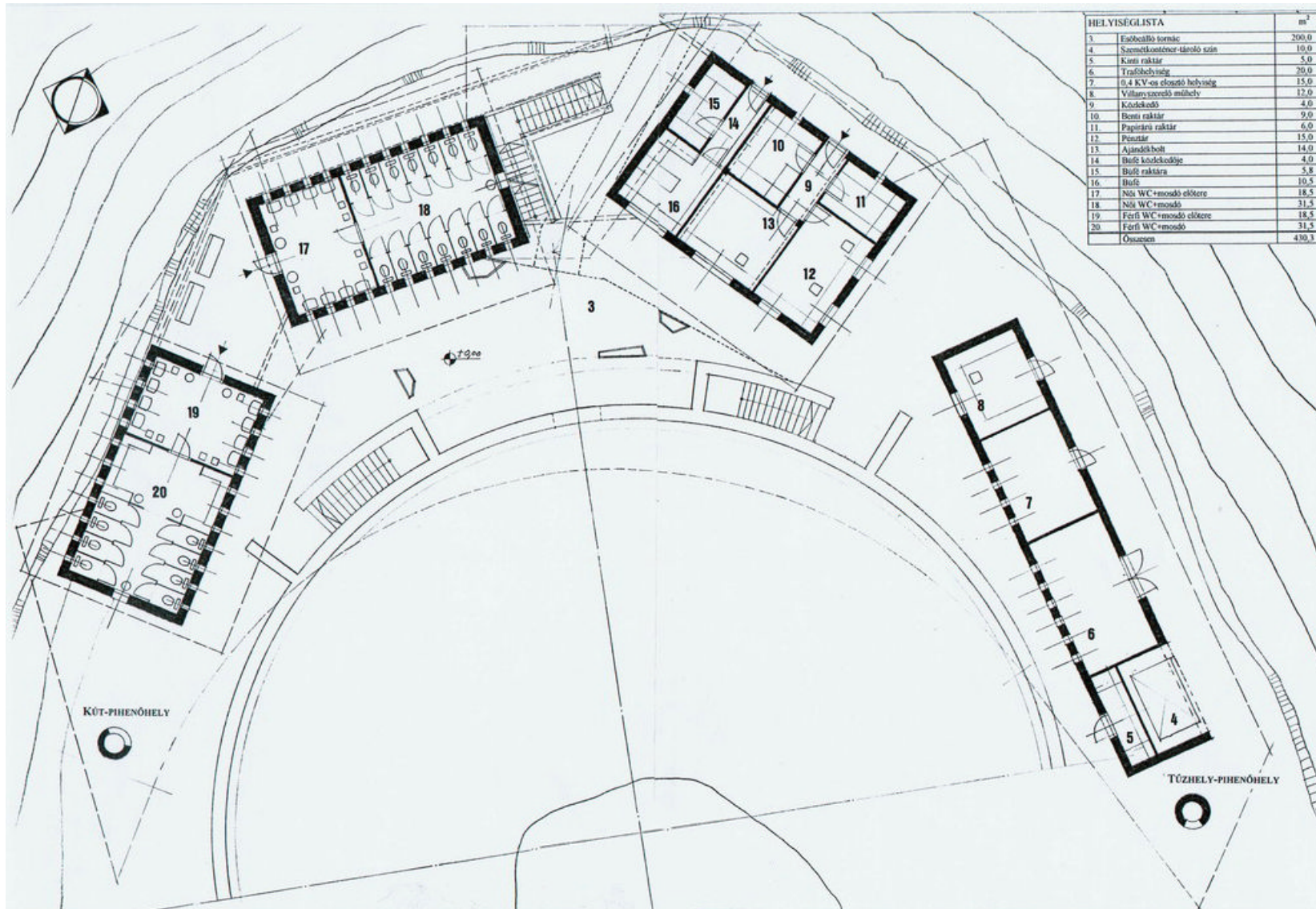
XI. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKŐBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

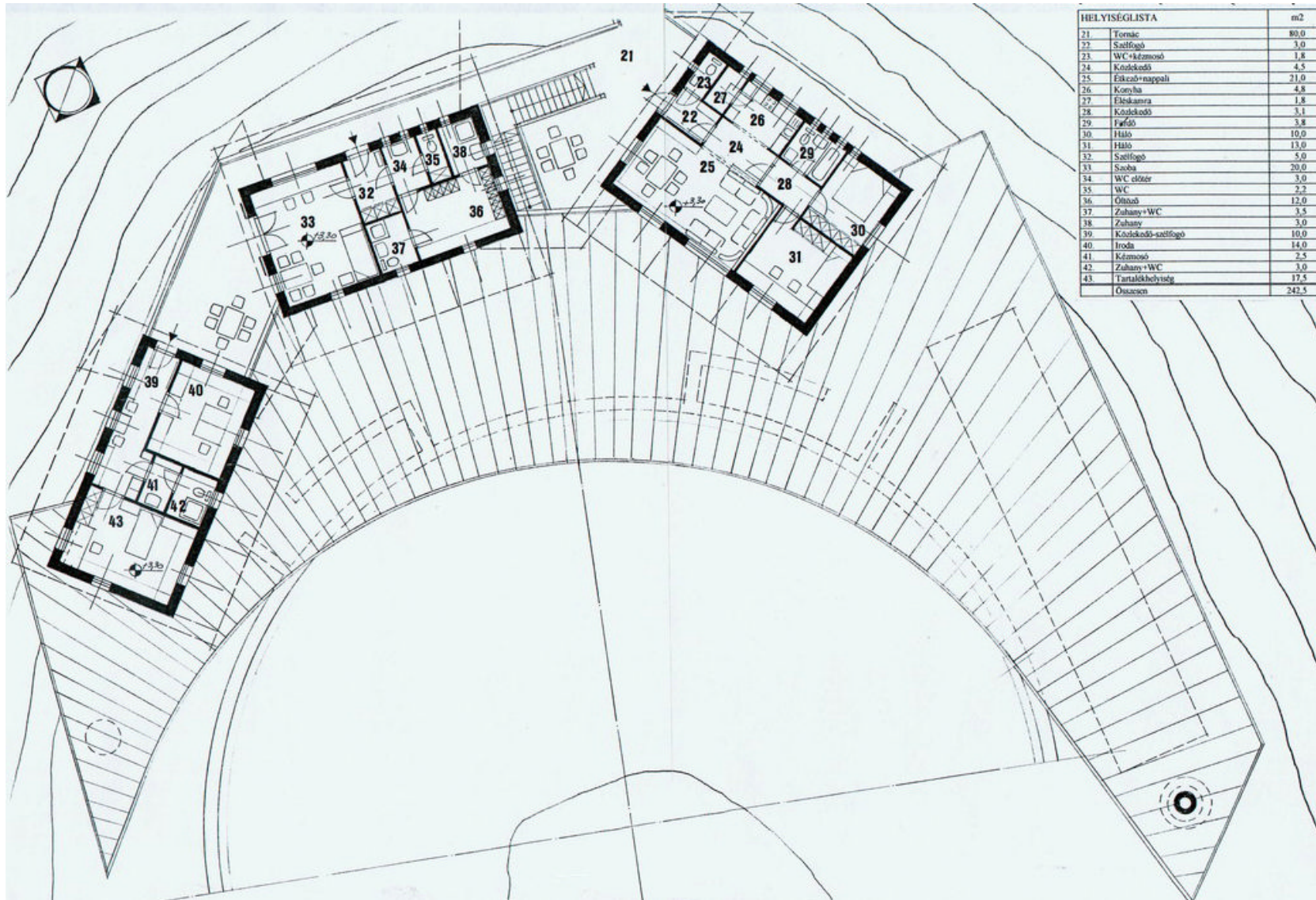
XII. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKŐBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

XIII. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKÖBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

XIV. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKŐBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

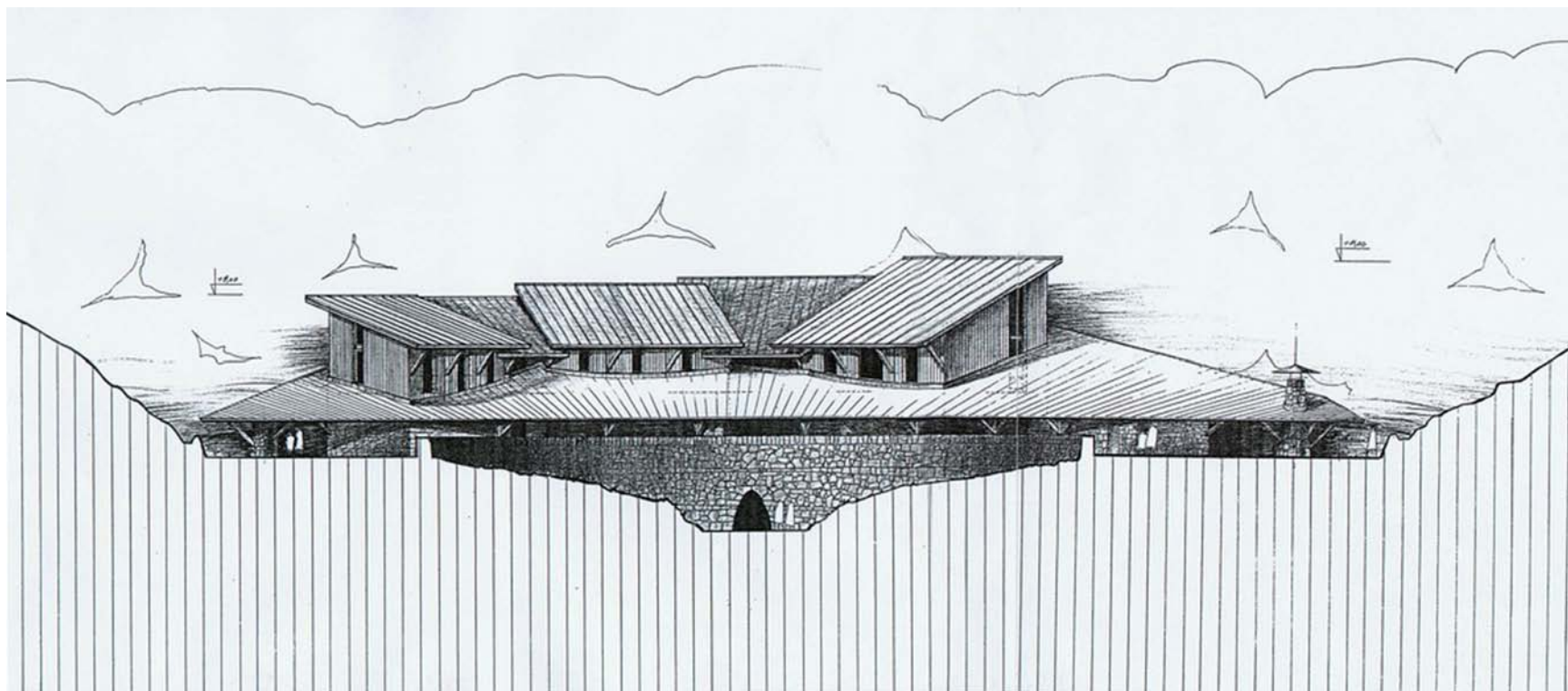
BARLANG BEJ.SZINT. HELYISÉGLISTA			m ²
1.	Előtér	kőlapburkolat	5,0
2.	Gyülekező tér	kőlapburkolat	40,0
	Összesen		45,0

FÖLDSZINT HELYISÉGLISTA			m ²
3.	Esőbeálló tornác	kőlapburkolat	200,0
4.	Szemékonténer-tároló szín	kőlapburkolat	10,0
5.	Kinti raktár	kőlapburkolat	5,0
6.	Trafóhelyiség	kőlapburkolat	20,0
7.	0,4 KV-os elosztó helyiség	kőlapburkolat	15,0
8.	Villanyszerelő műhely	kőlapburkolat	12,0
9.	Közlekedő	kőlapburkolat	4,0
10.	Benti raktár	kőlapburkolat	6,6
11.	Papíráru raktár	kőlapburkolat	6,0
12.	Pénztár	kőlapburkolat	15,0
13.	Ajándékbolt	kőlapburkolat	14,0
14.	Büfé közlekedője és raktára	kőlapburkolat	7,5
15.	Büfé szociális blokk	kőlapburkolat	4,7
16.	Büfé	kőlapburkolat	10,5
17.	Női WC+mosdó előtere	kőlapburkolat	18,5
18.	Női WC+mosdó	kőlapburkolat	31,5
19.	Férfi WC+mosdó előtere	kőlapburkolat	18,5
20.	Férfi WC+mosdó	kőlapburkolat	31,5
	Összesen		430,3

EMELET HELYISÉGLISTA			m ²
21.	Tornác	kőlapburkolat	80,0
22.	Szélfogó	kőlapburkolat	3,0
23.	WC+kézmósó	kőlapburkolat	1,8
24.	Közlekedő	kőlapburkolat	4,5
25.	Étkező+nappali	kőlapburkolat	21,0
26.	Konyha	kőlapburkolat	4,8
27.	Éléskamra	kőlapburkolat	1,8
28.	Közlekedő	kőlapburkolat	3,1
29.	Fürdő	kőlapburkolat	3,8
30.	Háló	hajópadló	10,0
31.	Háló	hajópadló	13,0
32.	Szélfogó	kőlapburkolat	5,0
33.	Szoba	kőlapburkolat	20,0
34.	WC előtér	kőlapburkolat	3,0
35.	WC	kőlapburkolat	2,2
36.	Öltöző	kőlapburkolat	12,0
37.	Zuhany+WC	kőlapburkolat	3,5
38.	Zuhany	kőlapburkolat	3,0
39.	Közlekedő-szélfogó	kőlapburkolat	10,0
40.	Iroda	kőlapburkolat	14,0
41.	Kézmósó	kőlapburkolat	2,5
42.	Zuhany+WC	kőlapburkolat	3,0
43.	Tartalékhelyiség	hajópadló	17,5
	Összesen		242,5

Mindösszesen	717,8
---------------------	--------------

XVI. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKŐBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

3.3.4. A ház.

Terek, szerkezeti kialakítások, anyagok, részletek

AZ ÉPÜLET- A ház terei, funkciók

„Az edény használhatóságát a benne lévő úr biztosítja. A ház azért használható, mert a falak között üresség van. Ezért a dolgok formája az anyagból, lényege az anyagtalanból származik.”

/Lao-Ce: Tao Te King XI./

A fogadósinten négy különálló épület(-rész)be osztottuk-csoportosítottuk az Építető által a program-kiírásban meghatározott helyiségeket. Majd a köztük üresen maradt tereket egy nagy tetővel fedtük le. A szabályos-téglatest tömegű házak közt az így kialakuló szabálytalan, zezugos elrendezés sikátorszerű terei a barlangba igyekvők fedett helyen történő várakozását biztosítja, segítve a ráhangolódást a barlang bejárásához.

A jobboldali egyszintes épületben kapott helyet a konténertároló, a trafóhelyiség, a kapcsolóterem, a villanszerelő műhely, illetve az ajándékbolt.

A következő tömeg földszintjén a pénztár és büfé került elhelyezésre, fölöttük az emeleten a szolgálati lakással. Ezt a tömeget követik a földszinten a női, majd a férfi mosdók, az emeleten a túravezetők szociális helyiségei, illetve a bemutatóterem.

A tömegek közt kialakuló különböző tér-bövételek, bugyrok - a tervezői szándék szerint - a létesítmény legfontosabb elemeként a funkcionálisan eltérő, más és

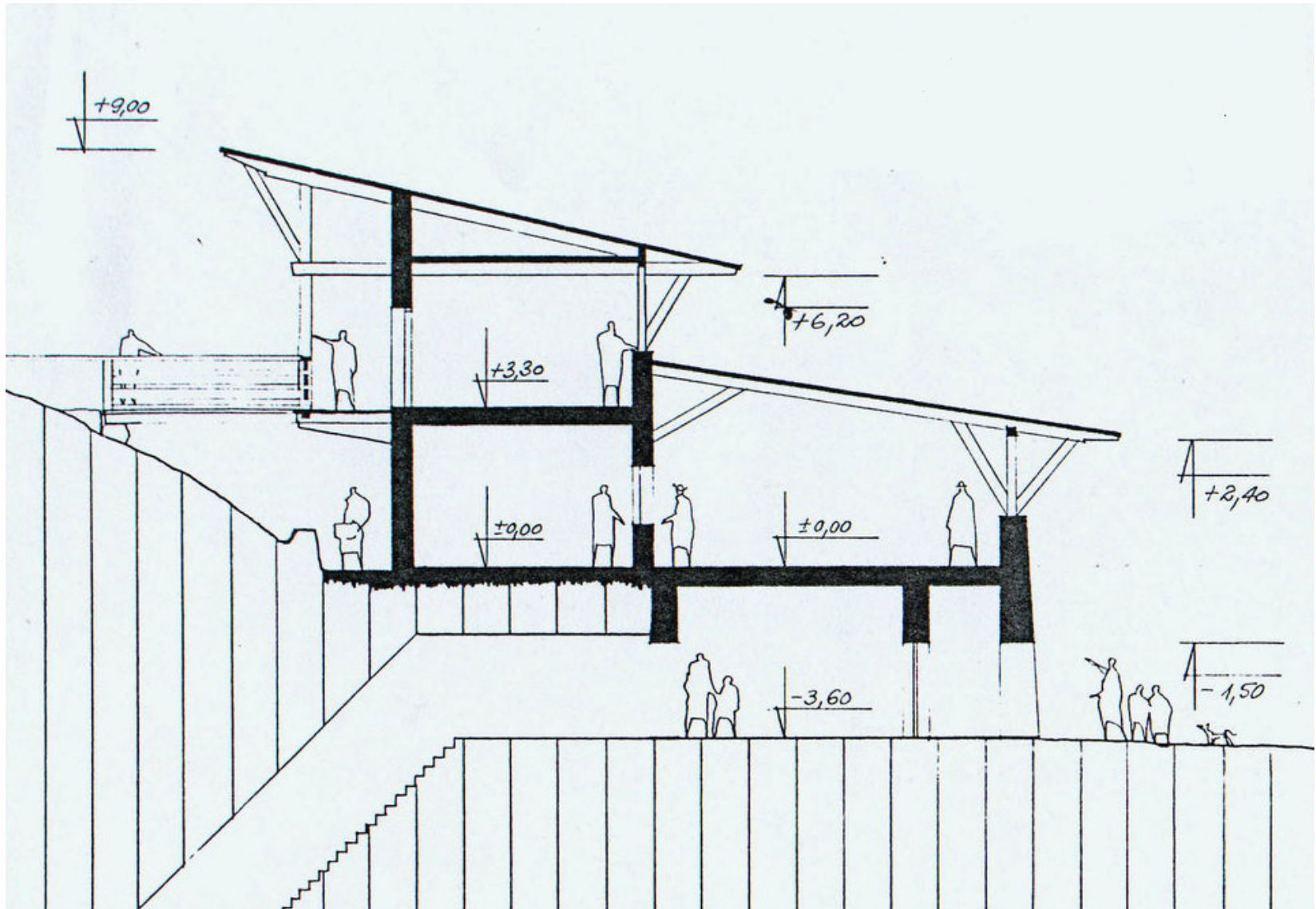
más kiszolgáló-helyiségekhez kapcsolódva, disztíngvált belső térfolyamat eredményeznek, egy érzékeny átmeneti teret képeznek.

A már megkezdett fő útvonalat folytatva - a bejárati szintről a lépcsőn felérve a tornác terébe - jobbra található - egy szintes tömegben - az ajándékbolt, balra a pénztárak. Itt először tájékozódhatunk a túrák időpontjairól és megvásárolhatjuk belépőinket. A pénztártól balra a büfé található, majd a barlang közvetlen előtérbe letekintést kínáló nyílás (födémáttörés). A látogatók e körül a rés körül várakozhatnak és fogyaszthatják ételeiket-italaikat. Az itt, fent várakozó emberek ezen a nyíláson keresztül izgalommal figyelhetik a túravezetők bevezető szavait mielőtt az éppen induló csoport belépne a barlangba.

A női és a férfi mosdókhöz egy elzártabb fedett tér-bövélet csatlakozik. A mosdók után az ivókút odvas tömege zárja a sort, a benne vigyázó sárkánnyal. Ez a vízköpő sárkány a vele átellenben lévő tűzokádónak az ikertestvére, mely a földszintes kiszolgáló-tömb előtti kémény-odúban tanyázik.

A mosdók előtti térből egy lépcsőn keresztül lehet lejutni a barlangbejárat előterébe. Itt várakozva a barlang kovácsoltvas kapuján felfedezhetik a nemzeti park területén található védett élőlények kézi-kalapálással domborított jeleit. A túravezető belülről tárja ki a kétszárnyú kaput. A barlangba belépve rövid vízszintes szakasz után hosszú lépcsősor vezet a mélybe. Ez miatt sem feledhetjük, hogy ez egy mesterséges barlangbejárat!

A lépcsősor aljára érve kezdődhet a Földanya mélységeinek, csodálatos rejtekeinek bejárása.

XVII. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKŐBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

RÉTEGRENDEK

①	- kölapok	~ 6 cm	⑦	- kőzetburkolat	3 cm
	- homokágy	4 cm		- ágyazóhabarcs	2 cm
	- kavicságy	20 cm		- v. b. földém	18 cm
	- talaj		⑧	- vörösréz lemezfedés	
②	- kölapburkolat	3 cm		- deszkázat	2 cm
	- ágyazóhabarcs	2 cm		- szaruzat	12/18 cm
	- vasalt aljzat	12 cm		- légrés	
	- szerelőbeton	5 cm		- deszkázat	2 cm
	- kavicságy	20 cm		- vízzáró fólia	1 rtg
	- talaj (feltöltés)			- hőszigetelés	15 cm
③	- kölapburkolat	3 cm		- p. e. fólia	1 rtg
	- ágyazóhabarcs	2 cm		- deszkázat	2 cm
	- v. b. földém	18 cm		- fogópárok	2x5/20 cm
④	- kölapburkolat	3 cm	⑨	- vörösréz lemezfedés	
	- ágyazóhabarcs	2 cm		- deszkázat	2 cm
	- aljzatbeton	6 cm		- szaruzat	12/18 cm
	- p. e. fólia	1 rtg	⑩	- kőfal	20 cm
	- hőszigetelés	5 cm		- v. b. támfal	30 cm
	- bit. lemez szig.	2 rtg	⑪	- kőfal	15 cm
	- vasalt aljzat	12 cm		- v. b. fal	20 cm
	- szerelőbeton	5 cm		- kőfal	15 cm
	- kavicságy	20 cm	⑫	- kőburkolat	12 cm
	- talaj			- HB 38-as téglafal	38 cm
⑤	- kölapburkolat	3 cm		- belső vakolat	1 cm
	- ágyazóhabarcs	2 cm	⑬	- deszkázat	2 cm
	- aljzatbeton	6 cm		- vízszintes heveder	5/7 cm
	- p. e. fólia	1 rtg		- függőleges heveder	5/7 cm
	- úsztatóréteg	2 cm		- HB 38-as téglafal	38 cm
	- v. b. földém	18 (ill. 22) cm		- belső vakolat	1 cm
	- vakolat	1 cm			
⑥	- hajópadló	2 cm	A HOMLOKZAT ANYAGAI		
	- hevederek	5/7 cm	1	kő	
	- perlitbeton	6 cm	2	pácolt deszka	
	- p. e. fólia	1 rtg	3	pácolt ácszerkezetek	
	- úsztatóréteg	2 cm	4	pácolt fa nyílászárók	
	- v. b. földém	18 (ill. 22) cm	5	vörösréz lemez	
	- vakolat	1 cm			

A barlangból feljövők a fentebb már leírt élménysor fordítottját járhatják végig. A barlang mélyéből az előtérbe, onnan a rácsos kapun keresztül a szabadba, majd a parkoló felé egyre feljebb és feljebb haladva jutnak ki a fényre.

Megjegyzem, hogy ez egy ritka - talán inkább csak elvi lehetőség - ugyanis irányított útvonalon haladnak a vendégek, ami azt jelenti, hogy ez csak bejárat, és a túra kivezető kapuja a jósvafői végen van!

SZERKEZETI KIALAKÍTÁS

„...Hajót megalkotni nem azt jelenti, hogy minden részletében előre megtervezzük. Mert ha én egyedül készítem el a hajó tervét a maga sokféleségében, akkor nem ragadok meg semmi olyat, ami megéri a fáradságot. Mert elkészülés közben minden módosul, rajtam kívül mások is mindent kitalálhatnak. Nekem nem kell ismernem a hajó minden egyes szegét. Az én feladatom az, hogy az emberekben kedvet ébresszek a tengerhez...”

/Antoine de Saint-Exupéry: Citadella/

A Mestermű szerkezeti kialakítását pontokba szedve, röviden ismertetem.

- Alapozás: Az épület hagyományos kialakítású sávalapokra, helyenként pillérialapokra ültetett gerendákra került, a statikai tervek szerint. A terület feltöltéses. A talajmechanikai szakvélemény a talajban különböző méretű sziklákat feltételezett. Az alapozási terv az

alapkiemelés után került pontosításra. A kivitelezési munkálatok intenzív helyszíni művezetést igényeltek.

- Födémszerkezet: A két alsó födém $v=18$, illetve $v=26$ cm vastag monolit vasbeton lemezfödém, a statikai kiviteli tervek szerint készült. A földszint alatti födém épületen kívüli része 0,5%-os lejtésben került kialakításra.

Az emelet fölötti födémszerkezet nűtféderes fenyőfapalló az ácsszerkezet fogópábjaira rögzítve.

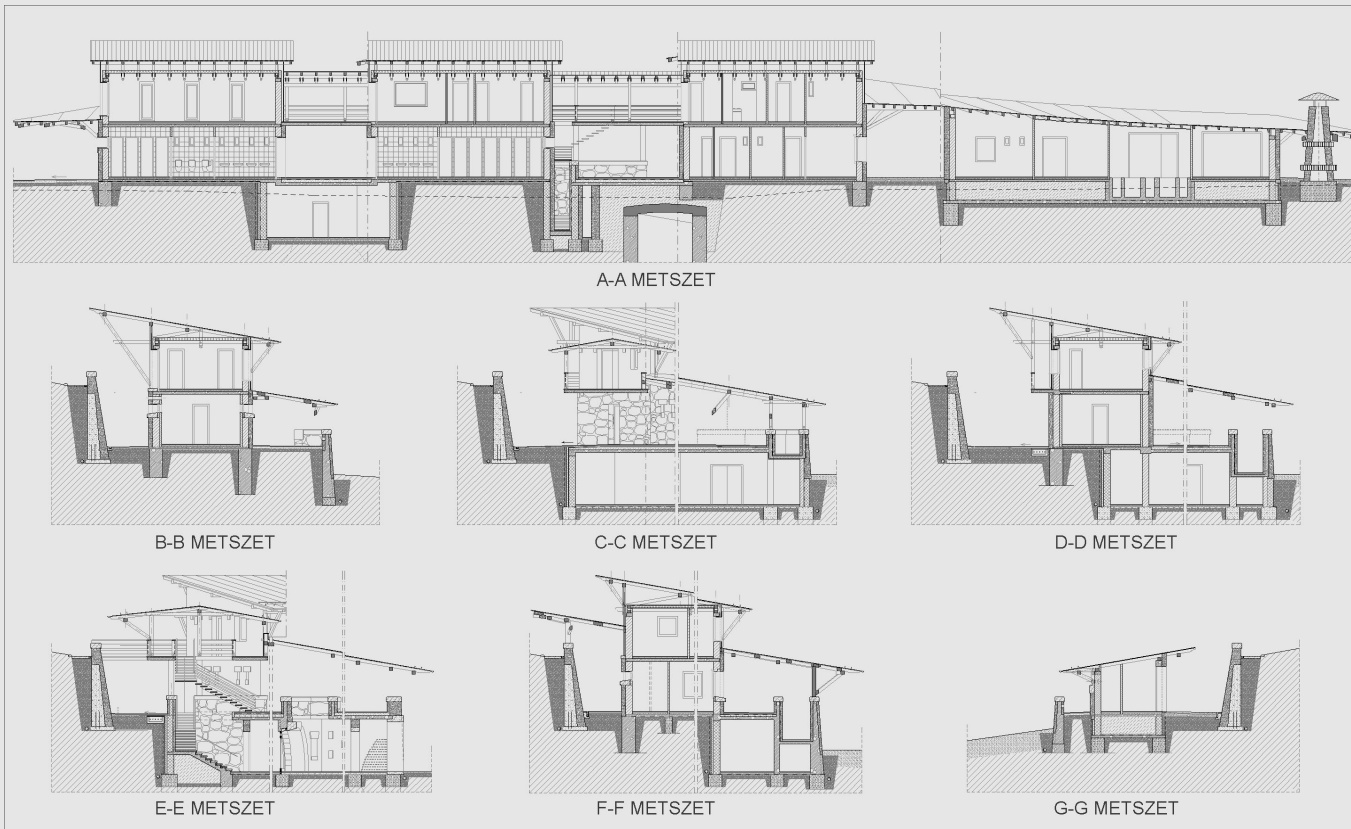
- Teherhordó falak és szerkezetek: A barlangszinten $v=40$ cm vastag zsalukő, $v=25$ cm pincefalazó, a földszinti és emeleti felmenő falak Porotherm 38-as blokkteglából készültek. A pilléreket és támfalakat vasbetonból terveztük. A kőfalak elég sok helyszíni tervezői művezetést igényeltek.

- Belső válaszfalak: Porotherm 10-es válaszfalak, vakolt kivitelben, helyenként csempeburkolattal.

- Kiváltók: A kukatároló-kapu fölött megerősített leológókoszorú van. A külső nyílászárók fölé álló-kialakítású Porotherm kiváltókat terveztünk. Az egyedi megoldások miatt a kiváltók elhelyezésénél figyelembe kellett venni a köelhelyezési rajzokat. Példának okáért helyenként lámpatest került beépítésre a kiváltók közé!

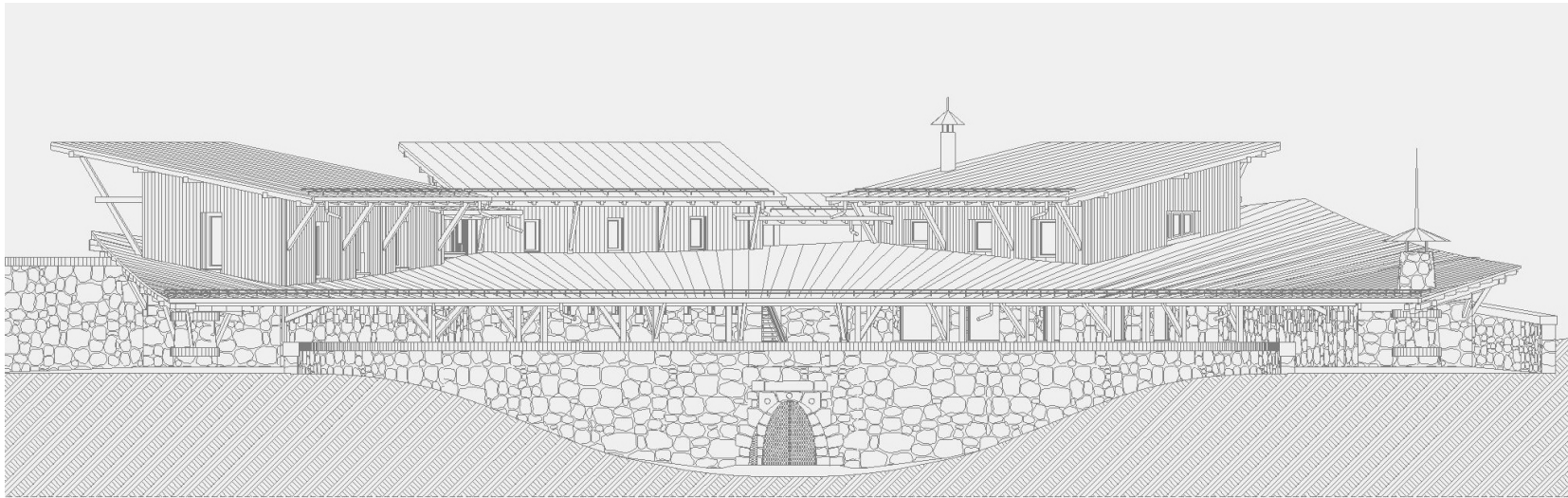
Az emeleten takaróléces-deszkaborítás burkolja az áthidalókat. A faanyag szabvány szerinti védelme megtörtént. A faanyag színezése tervezői egyeztetések után, bemutatott és jóváhagyott minta alapján készült.

- Lépcsők: A barlangbejárat szintjéről tömbkő-burkolatú monolit vasbeton lépcső vezet a földszintre, a tornácra. A földszintről az emeletre egy ácsolt falépcsőn jutunk. Ennek járólapjai vörösfenyőből készültek.

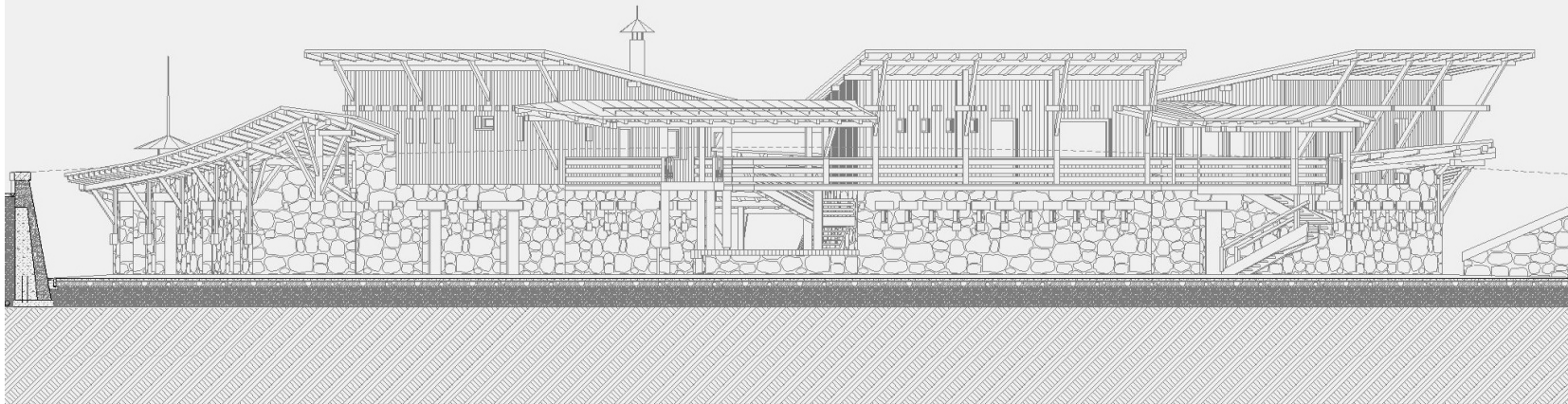

XIX. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKŐBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

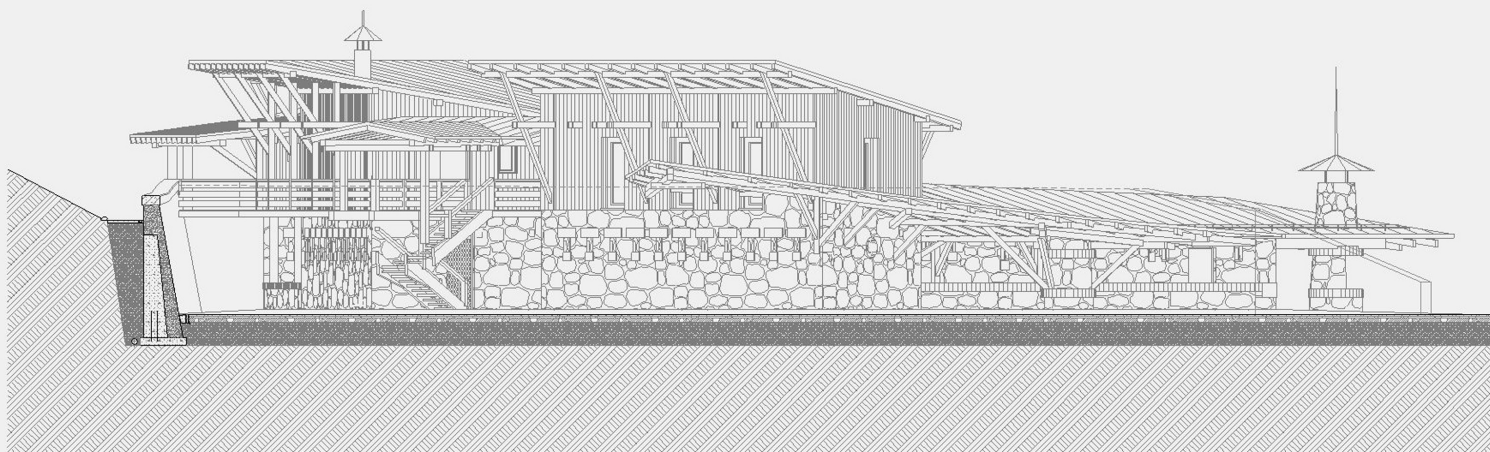
ÉSZAKKELETI HOMLOKZAT

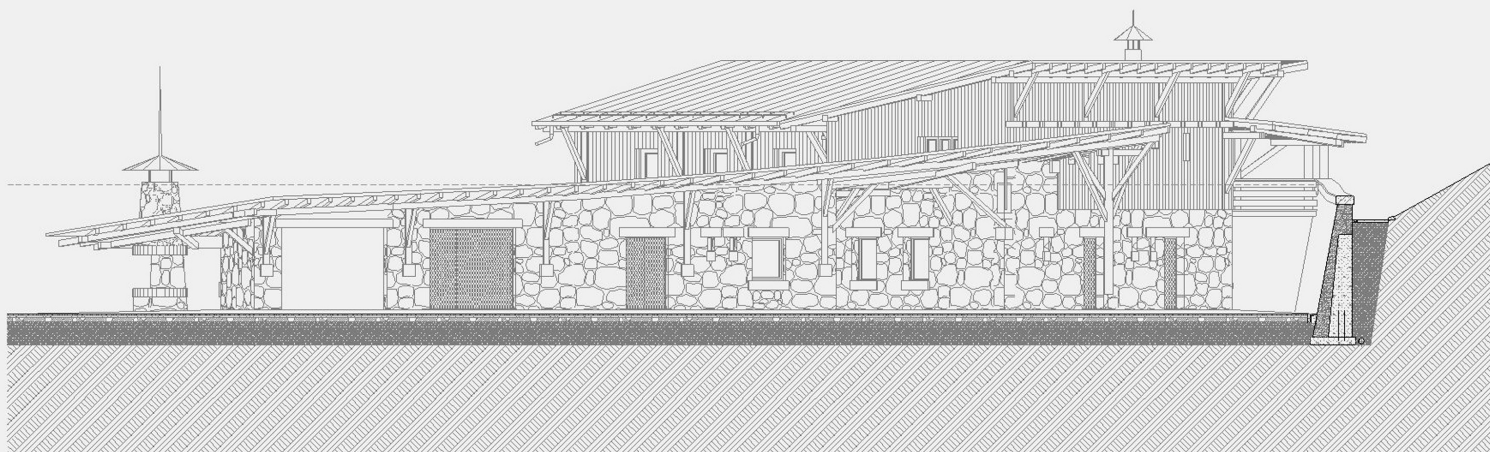
DÉLNYUGATI HOMLOKZAT

DÉLKELETI HOMLOKZAT

ÉSZAKNYUGATI HOMLOKZAT

- Tetőszerkezet: Alacsony hajlásszögű (5°-10°-os) hagyományos fél-nyeregtetők, illetve két rövid nyeregtető képezi a felső tetőszerkezetet. Az alsó – hasonló hajlásszögű - nagy-íves tetőszakasz ragasztott íves szelemenekkel (talp, derék és taréj), a felső tetők egyenes szelemenekkel készültek. A fa fedélszerkezet elemei átmenő csavarok alkalmazásával (szöges alátétekkel) és *hagyományos ács-kötésekkel* kerültek kialakításra.

A talpszelemenek töcsavarjait a monolit vasbeton födémbe, illetve koszorúba a vasszereléssel egyidejűleg - azokhoz rögzítve - helyeztük el. Az eltérő szerkesztésű főállások elkészítéséhez pontos kitűzési rajzokat szolgáltatunk, és a kivitelezésben intenzív tervezői művezetéssel segédkeztünk.

Az ácsszerkezetek bizonyos elemei, így a szarufák, a könyöktámaszok és oszlopok végei fűrészelt-faragott „díszítést kaptak”, a részletrajzok szerinti kialakításban, személyes közreműködéssel.

- Tetőfedés: Az alacsony-hajlásszögű tetőn *állókorcos vörösréz fedést* kapott. A nagy íves tető „sugárirányú-korcolásához” a lemezcsíkokat trapéz alakúra vágtuk.

- Bádogozás: Az összes bádogosmunka a tető-héjazat anyagával azonos vörösrézlemezről készült.

- Kémények: Schiedel-típusú kémények kerültek beépítésre, az előírásoknak megfelelő kialakításban, vörösréz burkolattal és sapkával.

- Szellőzők: A barlangszinten a gépészeti helyiség szellőzését - a homlokzatra kivezetett szellőzőkön keresztül - gravitációs szellőzéssel oldottuk meg.

- Szigetelés: Pinceszinten: A pince-padlóban az aljzatra kellősítés, majd 2 réteg bitumenes vízszigetelés került.

A $v=12\text{cm}$ szigetelést tartó kisméretű téglafal 2 réteg bitumenes vízszigetelés kapott.

A szigetelést tartó falak és a merevítő-pillérek a statikai tervek szerint készültek.

A szigetelés és a pincefalazó blokkteglából készült pincefal közé beszorító-habarcsc került.

A földszinti homlokzati főfalak alá $v=4\text{ mm}$ vastag bitumenes szigetelő-lemezt helyeztünk el.

A vizes belső helyiségekben: Dieterman kent vízszigetelés.

- Másodlagos vízszigetelés:

A tetőkön: Hungisol-fólia, és Agro-fólia került elhelyezésre.

- Hő-, és hang-szigetelések: A padlószervezetek hanggátlását úsztatott réteggel készítettük, $v=2\text{ cm}$ Austrotherm hangszigetelő lapokból. A külső térben Floormate zártcellás extrudált polisztirolohab került beépítésre.

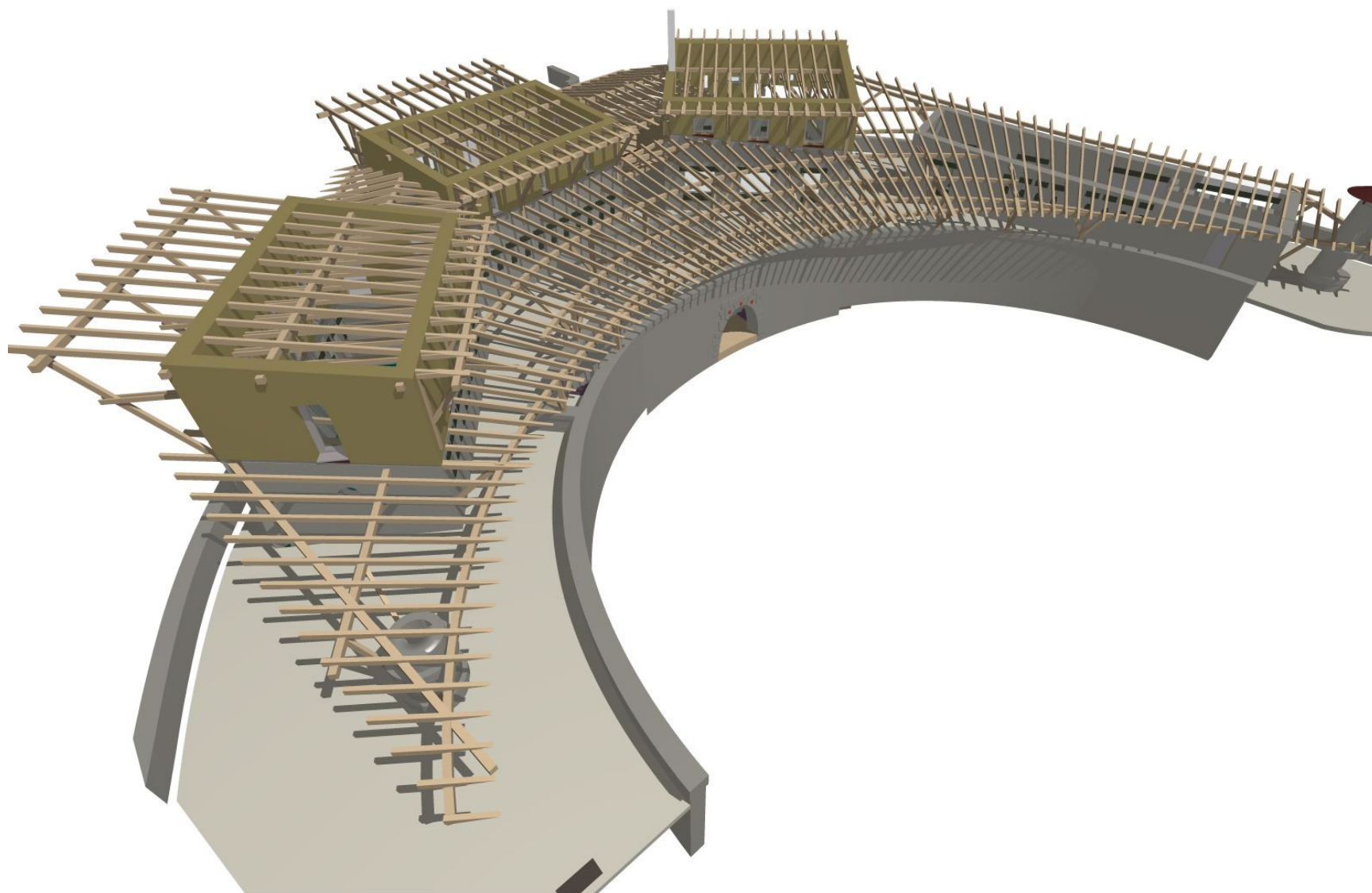
- Burkolatok: Padló: a külső térben szabálytalan élű, ciklopszerűen lerakott $v=4\text{cm}$ vastag fűrészelt kőlapok vannak elhelyezve. A belső terekbe szabályos $40\times 40\text{ cm}$ -es kőlapburkolatot terveztünk, szorított fugával.

A meleg burkolatú helyiségekben fenyő-hajópadló került.

A lábazatok a padlóburkolatok saját anyagából készültek.

A vizes helyiségekbe - szabvány szerinti kialakításban - csempeburkolatot terveztünk.

- Külső burkolat: A támfalak - a tulajdonképpeni szerkezeti kialakításuktól függetlenül - minden esetben kötőfalakként jelennek meg.

XXII. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKŐBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

Ezen kívül a különböző szerkezetű teherhordó falak mellett - azokkal együttfalazva - a barlangbejárati szinten, illetve a földszinten - a nagy íves tető vonaláig a külső falak kőfalakként jelennek meg. Körülbelül egy méterenként kiegyenlítő sorokkal ciklopfalat raktunk az *alaptól és a barlangból kikerülő helyi kőből*. A mély fugákkal „szárazon-rakott” falakkal a „parasztosan-rakott”-a maga természetességében energiatakarékosan kivitelezett kevésbé igényes - erdők-mezők nagyvonalú gazdasági épületeit kívántam megidézni. Így kívántam a hely szellemében, mértéktartó természetességgel gondolkodó őseink előtt tisztelni. A mellvédfalak végeinél, a szelemenek, oszlopok, könyökök és szivárgók körül egyedileg fűrészelt-faragott kövek készültek. Ezek pontos méretei, mintázatuk a részletes kőkonszignáció szerint kerültek kialakításra, illetve tervezői művezetéssel kerültek elhelyezésre.

Fontos a jelek ereje!

A nagy íves tető fölötti külső falburkolat pácolt léctakarásos-deszka-*burkolattal* készül, mint a csűrőknél.

- Nyílászáró szerkezetek: A pácolt borovifenyő nyílászárók euro-profillal, thermo üvegezéssel, a belső ajtók hasonló módon, de hagyományos - vésett keretes - deszkabetétes, illetve üvegezett kivitelben készültek.

A barlangbejárat szintjén, és a földszinten egyedi kovácsoltvas-rácsok és lemezelt kapuk, igényes kovácsiparművész munkák kerültek kialakításra műhelyrajzok és minták alapján.

A domborított barlangkapu az Aggteleki Nemzeti Park védett élőlényekinek leltára kíván lenni.

ANYAGOK

„Az anyag szívéén, a Világ Szíve, egy Isten Szíve”.

„...nem tökéletes keresztény felfogás, ha valaki eszményéül tűzi ki, hogy „tisztán megy át az életen”. (...) A keresztény ideál kétségtelenül az, hogy a lét mélyére merülve megtisztítjuk azt és ott megtisztulunk...Az élet nem sár, hanem finomításra váró arany!”

/P. T. de Chardin naplójából, Út az ómega felé/

A kívánt téri állapot létrehozásához a hely kínálta anyagokat kerestem. Így a felhasználásra kiválasztott anyagok a Kárpát-medence természeti adottságaiból kerültek ki.

A Föld ezen pontján a táj saját anyagainak különböző szintű megmunkálása után alakult ki ez a jelenlegi, mindig mozgásban lévő élethelyzet, kívül-belül.

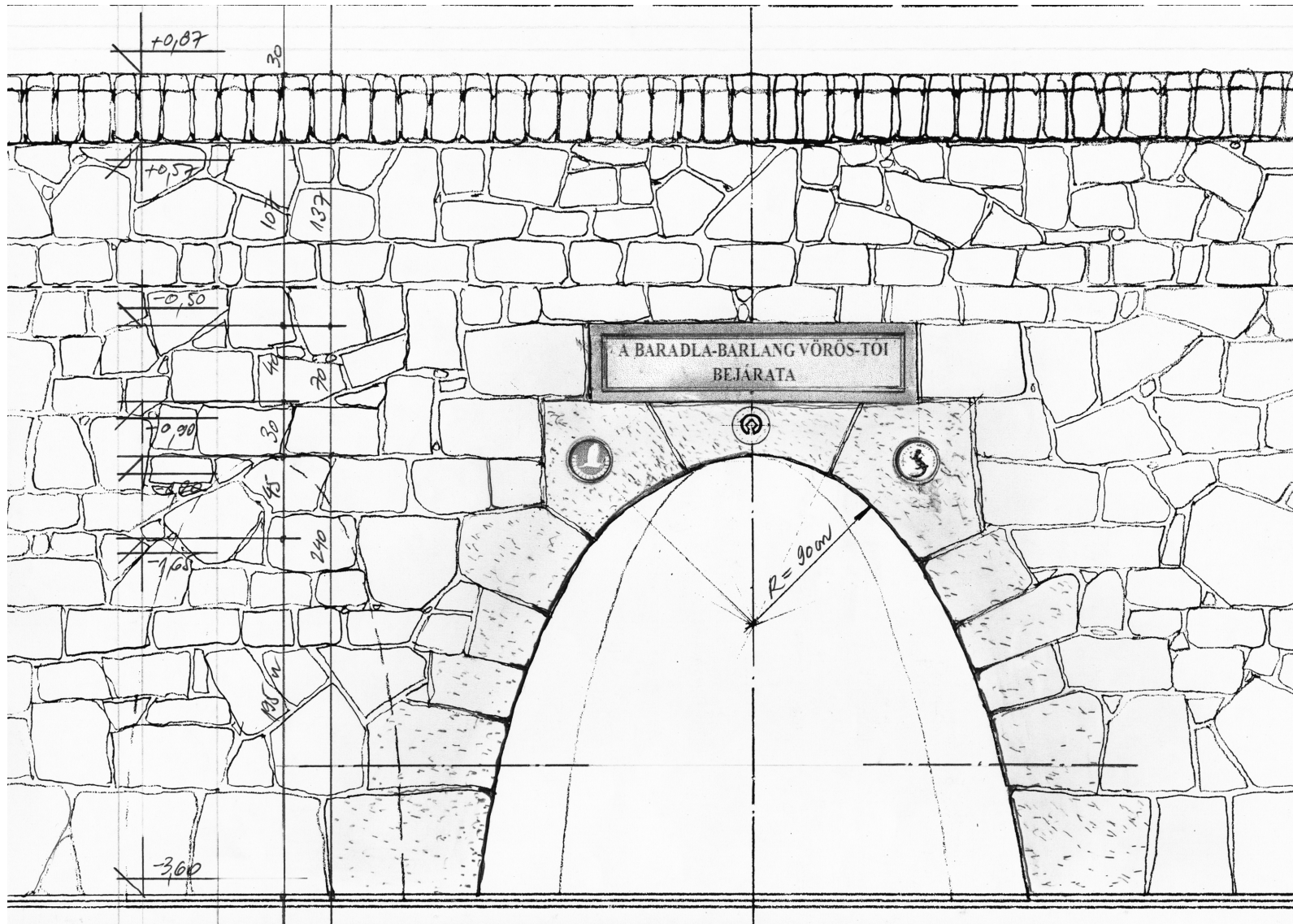
A kő

Az ürességet körülvevő-kijelölő anyagok és szerkezetek a fentiek szellemében kerültek meghatározásra. A barlangban végzett szikla-megerősítési munkák során eltávolított, veszélyesen instabil kövek a kitermelés után a felszínen váltak hasznossá.

A ház domináns anyagát ez a barlangból kitermelt kő adja, helyenként látható cseppkövekkel, néha vésve-faragva.

A jelek valóságos konkrét, rituális szerepet kaptak. Helyi kőművesek-kövesek rakták a falakat.

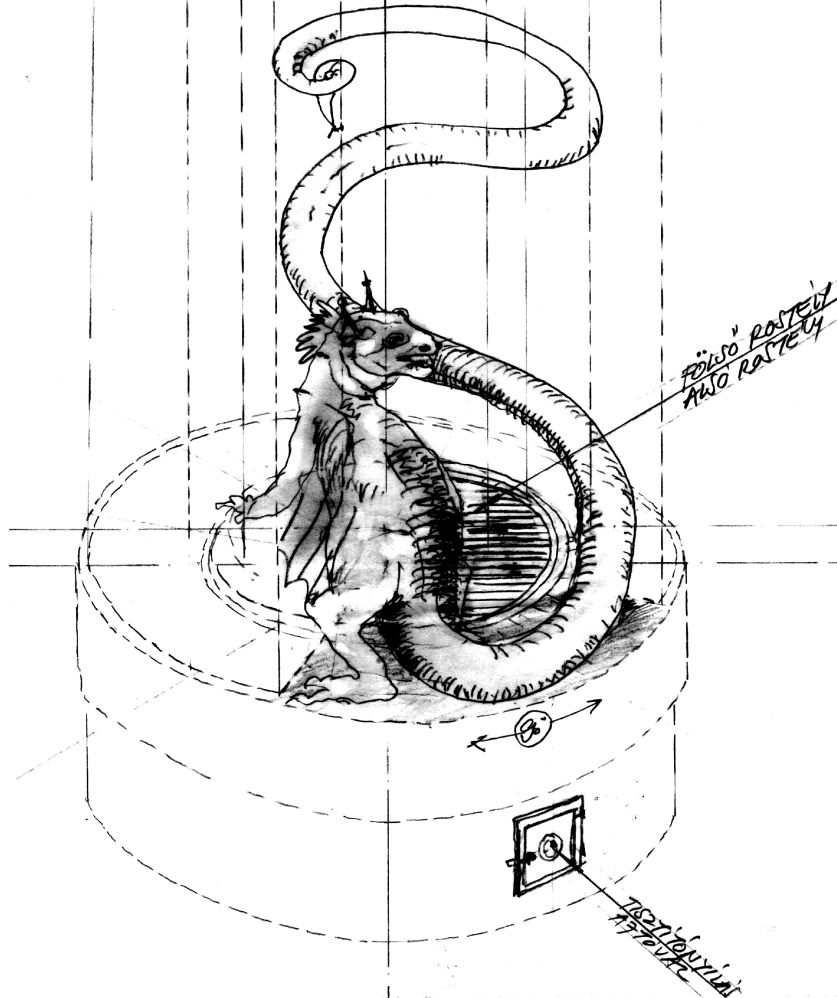
A faragások püspökladányi kőfaragó-ember munkáját dicsérik.

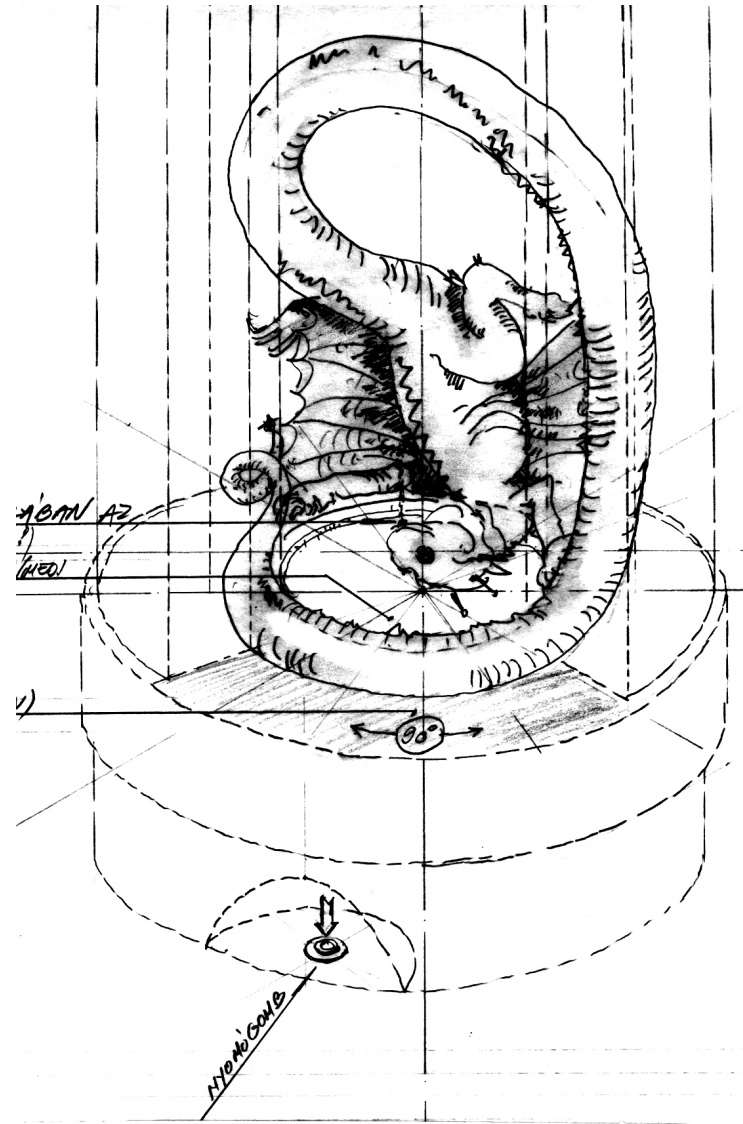
XXIII. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKÖBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

$v = 40 \text{ cm}$ $\text{KIRTO } \phi = 80 \text{ cm}$ $v = 40 \text{ cm}$
 $\sim 15 \sim 15$ $\sim 10 \sim 10$ $\phi = 60 \text{ cm}$ ~ 10 $\sim 6 \sim 15$ ~ 15

PIHENŐHELY-TŰZRAKÓ

PIHENŐHELY-ÍVÓKÚT

A szabályos félkör alakú belső-támfal, és a szabálytalanul, a terepbe-metsződést követő külső-támfal között van a tulajdonképpeni „üresség”, a számomra legfontosabb rész.

A kőfalazatú szabályos-hasáb épülettömegek között - a kőpadló fölött - szabálytalanul hömpölygő tereket sajátosan egyedi ácsszerkezet fedi le.

A fa

Az íves-ragasztott talp-, és derék-szelemenek - a Tátrából hozott fenyőfából - Révkomáromban készültek. A többi faanyag, így a különböző szerkesztésű főállások (12 db), szarufák és egyéb fűrészárúk származási helye is a Felvidék.

Az ácsok válogatott csapatot képeztek. Erdélyiek, többsége székely, többnyire gyergyócsomafalvi, de akadt köztük magyarpalatkai is (Marosmenti-Mezőség). A fedélszék nagy kihívás volt még számukra is, de szép munkát végeztek. Az első három nap közékük álltam, és amit tudtam segítettem.

Az elkészült tetőszerkezet alatt örömmel mondták:

”végre rendes ácsoknak érezhettük magunkat!”

Ez nekem is jól esett...

A fém: vörösréz és kovácsoltvas

A héjazat anyaga állókorcos vörösrézlemez. Az íves tető és a sugárirányú korcolás emberpróbáló munka volt. Főleg a decemberi hidegben.

A réz már szépen patinásodik.

A hófogók és csatorna utólagos kiegészítésként készült.

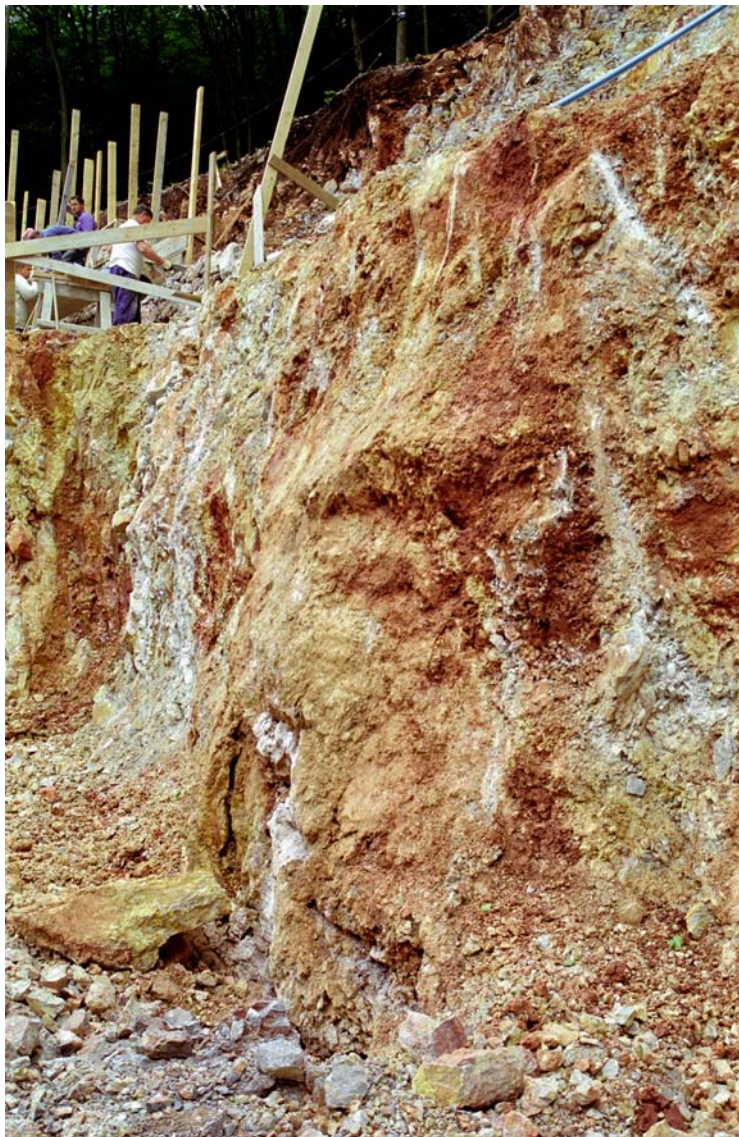
A mesterek szolnokiak voltak.

Essék pár szó a kovácsoltvas szerkezetekről is.

A barlang kapuja lemezbe domborított leltár: a nemzeti park védett élőlényeknek lenyomata. A többi rács és kapu is kovácsoltvas. Debreceni kovácsmester, és budapesti kovács iparművész-barátom munkája.

A felsorolt anyagok és mesteremberek az általam kívánatosnak ítélt ürességet a terveim szerint, irányításommal körbeépítették.

Az anyag szellemiesítése is megtörtént talán.

XXV. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKÖBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

XXVI. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKŐBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

3.4. A terv megvalósítása

A kivitelezés előkészítésében igyekeztünk körültekintően eljárni. A PHARE képviselői, a Lebonyolító, a Kedvezményezett, a Független mérnök, a Tervezők és Kivitelezők a kezdeti tapogatózás után azon voltak, hogy egy a tervekben rögzített színvonalon valósuljon meg a beruházás. Ez nem jelenti a súrlódásmentes együttműködés mennyei állapotát, de talán az átlagnál jobban sikerült az együttműködés.

A szokásos kivitelezési-konfliktusokat gazdagította a helyszín sajátos adottsága. A szokatlan domborzati viszonyok kezelését nehezítette a geodéziai-felmérésbe csúszott hiba(?), és az abból adódó kitűzési bonyodalmak, és plusz földmunkák.

Az alapkiemeléseknél tapasztalt változatosságokat már csak a munkák során *újonnan felfedezett kis barlang* körüli bonyodalom fokozhatta. A munkálatok leállításával, speciális kutatásokkal, szakági engedélyek beszerzése után folytatódhatott a kivitelezés.

A kőtámfalak falazása, a kiegyenlítő-sorok, a mély fúga, az egyedi fűrészelt-faragott kövek kialakítása, elhelyezése nem egészen szokványos módon történt.

A nem-mindennapi *ácsszerkezet kivitelezését* csak személyes referenciamunka bemutatása alapján kiválasztott szakemberek végezheték.

Székelly ácsokra esett a választás.

Elkezdtek. A részletes kitűzési tervek ellenére elakadtak. Majd csak személyes irányításommal, háromnapos ott-tartózkodásom során sikerült elindítani a munkát. Nagyon érdekes-izgalmas együttdolgozás volt. Miután a nagy tető íves szelemenjei és az eltérő geometriájú főállások

helyükre kerültek, csak azután jött meg a kicsit meghatódott mesterek jókedve. Büszkén dolgoztak tovább...

A kovácsoltvas-munkákra több alvállalkozó-jelölt is mintát készített. A félreértelmezett demokrácia miatt majdnem *szavazással* választottunk a jelöltek közül!

Az asztalos szerkezetek és a helyiségek belső kialakításának kicsit *ad hoc jellege* nem hallgatható el. Például a mosdók tükrei, a kéményburkolat hiánya, a lépcsőfogódzó részletei javításért kiáltanak. Utólag csatorna is készült, nem kevés hibával.

A *társtervezők* műszaki tartalmú *küzdelmeit* most nem kívánom részletezni...

A *kert és tájépítészeti elemek* adminisztrációs(?) okokból nem kerülhettek be a PHARE projektbe, ezért az utak és a parkosítás még nem készült el.

3.5. A mindennapi használat, az élet

A *ház tájhoz való kapcsolatának* pillanatnyi hiányosságai és az említett részletek hibái - ígérek szerint a közeljövőben - kivitelezésre-kijavításra kerülhetnek.

A felsorolt hibák-hiányosságok ellenére, tudomásom szerint Mesterművem betölti szerepét. Az építető ANP vezérkara és a mindennapi munkájukat itt végző emberek megalégedéssel nyilatkoznak nekem és másoknak is.

A látogatók-felhasználók örömmel használják a létesítményt, és érzékelik a ház szerep-vállalását, magatartását a fenséges produkcióban.

A Mestermű létrejöttében közreműködők, használók és vendégek egyaránt magukénak érzik a létesítményt.

Szép történetek keringenek, talán mítoszok is születnek...

2. sz. melléklet

Tervezési program

A Világörökség részét képező aggteleki Baradla-cseppkőbarlang "Vörös-tói" bejárati létesítményeinek tervezéséhez

1./ Tájékoztató adatok:

- jelenlegi meglévő épületek: nincsenek
- fogadó kapacitás méretezése: napi 1.000 fő látogató figyelembevételével, abból csúcs 150 fő egyidejűséggel kell számolni

2./ Építészeti létesítmény (létesítmények) helyiségtartalmi igényei és elvárt alapterületek:

- pénztár	15 m ²
- tűravezetők helyisége	20 m ²
- vizesblokk személyzeti	30 m ²
- kézirtatór 2 db (külső,belső)	14 m ²
- papíráru raktár	6 m ²
- villanyszerelő műhely	12 m ²
- elektromos elosztó és kezelőhelyiség (az épület és a barlang számára 0,4 kV-os)	15 m ²
- büfé és járulékos helyiségei	20 m ²
- ajándékbolt	12 m ²
- szolgálati lakás 2,5 szobás	70 m ²
- nyilvános WC-blokk (igényesen) kb.	100 m ²
- esőbeálló tornác 150 főre kb.	150 m ²
- bejárati folyosó és gyülekező tér	30 m ²
- trafó helyiség 20 kV-os	20 m ²
- iroda	12 m ²
- tartalékhelyiség	12 m ²
- az épületben villamos fűtést kell tervezni (padlófűtés)	

3./ Közművek

Villamosság:

- Az építkezés feletti 20 kV-os távvezeték nyomvonal átvezetés tervezése
- Transzformátoros helyiség és a hozzá tartozó primer oldali kapcsolótér 2 db trafó számára esetleg földalatti létesítmény
- A villamosság a barlangon belüli villamos ellátással összefüggésben tervezendő, melyre az építészeti pályázaton belül csak a fenti igények megoldására kell javaslatot tenni.
- Tervezési feladat tervezendő az épület körüli terep, parkoló megvilágítására.
- A villamos vezetékek földkábelrel való megoldása kívánatos

Telefon:

- Nyilvános állomást kell tervezni az épülethez kapcsolódóan
- Szolgálati telefon a barlangon belüli rendszerhez kapcsolódik
- MATÁV kábeleket a földfelszín alá kell tervezni

Ivóvíz:

- A barlangi vízvezetékre való csatlakozással tervezendő

Szennyvíz:

- Tervezői javaslatot kell tenni, figyelemmel arra, hogy a területen szennyvízesatorna nincs és a legközelebbi csatlakozási pont Jósfaön van. Szóba jöhet a barlangon belüli átvezetés Jósfaóra, melyről a helyszíni tájékoztatón részletes ismertetést ad a kiíró.

Csapadékvíz:

- A teljes tervezési területről üleptető szűrőn keresztül a Vörös-tóba kerüljön bevezetésre (gépkocsi parkolóból keletkező vizek olajsűrűre szükséges).

Gépjárműparkoló:

- 10 db autóbusz és 50 db személygépkocsi elhelyezésére, autóbuszforduló biztosításával tervezendő ill. a meglévő felülvizsgálható.

Pihenőpark:

- Parkosítási tervjavaslat készítendő.

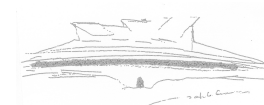
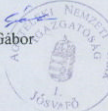
4./ További elvárások:

- A fogadóépület és a barlangbejárat tetőzettel kapcsolódjon egymáshoz
- Térképek és egyéb applikációk részére felületek biztosítandók
- Az épület gazdasági bejárata gépjárművek megközelíthető legyen, esetleg felső üzemi út is tervezhető

MELLÉKLET: 1 példány szintvonalas geodéziai térkép M=1:200 méretarányal

Jósfaő, 1998. február 11.

Salamon Gábor
igazgató

4. A Mestermű elemzése

4.1. A Megrendelő elvárásai, a feladat. Funkcionális igények, problémafeltárás, megoldások

Az Építető az igényeit egy - utólag bebizonyosodott! - alaposan átgondolt „Tervezési program” formájában bocsátotta a meghívott Tervezők rendelkezésére.

A megadott programot elemezve, a helyszíni bejárás és a feltett kérdéseinkre kapott válaszok alapján meggyőződhettem, hogy jól előkészített, átgondolt igényekről van szó, ezért megpróbáltam maximálisan követni a leírt elvárásokat.

A tervezői magatartást a legfontosabb szempontnak tekintem. Így a kezdeti pillanatban eldőlt, hogy egy olyan természeti bővítményt szeretnék készíteni, ami alázattal követi az Atya teremtette „adottságokat”, de a meglévő csodálatos titkot nem szolgálja, hanem az Atya fiaként, vagyis vidáman és nagyvonalúan, igazi *lényegretörő-bizonytalansággal folytatja*.

Az általános értékeket és a hely hagyományait, a mindenkori, örök igazságot, egy sajátos, konkrét nyelven mondja ki. Az évszázadok során kialakult máig hiteles gondolkodásmódot a saját fiatal énemen keresztül erőszakkal hagyom, hogy a lehető leghitelesebb folytatás jöjjön létre a világnak ezen a pontján.

Nem formák másolása, trendi-geztusok, vagy múlt-majmolás, hanem egy friss újrahasznosítása a hiteles helyi anyagoknak, a helyi mesterségbeli tudásnak, az én szívem szerint, az építető hasznára, mindannyiunk üdvözülésére.

Az igen pontosan igényelt négyzetmétereket a szabályos négyzetes alaprajzokkal sikerült lekövetni. A szabályos, kétszintes, fél-nyeregteretűvel fedett hasábokba ökonomikusan elhelyezett „belső funkciók” voltak a kívánatosak.

Fontos volt a *domborzathoz való igazodás, és a jel megteremtése*. A tulajdonképpeni építészeti célt a két támfal – a belső szabályos félkör, a külső, a terepvonalakat követő - a háztömbök között, és a nagy íves tető által lazán körülhatárolt hely a *térsorozat*, a létesítmény lényegét adja.

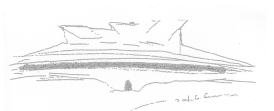
Ez nagyvonalú, de nem önkényes gesztus. Mi sem igazolja jobban ezt, mint az, hogy tényleg igazodik a helyhez, azon belül a domborzathoz. A megszületett a jel, a program-igényelte esőbeálló és a funkcionális igényekre adott megoldások egyaránt elnyerték a zsűri és az építető tetszését.

Az előbbieken részletesen bemutatott Mestermű ismertetésének egy tömör, lényegre törő kiemelésével szeretném az elemzést összefoglalni, ezzel a gyökét megadni.

A Mestermű gyöke a táblák mindegyikén látható alapképlet. A *logó*. És ez is egy rajz!

XXVIII. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKŐBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

4.2. Az alkotói magatartás és az arra alapozott építészeti koncepció

Az építész mindig egy konkrét helyhez, és az éppen ott megoldandó feladathoz viszonyul.

Ennél általánosabb törvényről én nem tudok.

Azt hiszem, hogy ez bőven elég is egy általános feltételnek.

Ettől kezdve az adott helyzetben való viselkedése a perdöntő.

Ez pedig *a magatartást jelenti*, a szó minden értelmével együtt.

Ebbe összpontosul az alkotó értékrendje, melybe minden örökség, tanulmány és tapasztalat egy szempillantás alatt tetten érhető. A többi már csak az Isten adta/nem-adta tehetség kérdése. Természetesen ez sem semmi, de azt hiszem, erről a legkevésbé tehetünk.

A megszerzett ismeretek, a legjobb tudásunk szerinti lelkiismeretes igyekezet a minimum, ami számonkérhető.

A többi már az isteni ráadás.

Az adott hely ismeretében, az építetői program (igény) megvizsgálása után az a feladat, hogy egy hitelesen emlékezetes helyet hozzunk létre, amely kielégíti a megrendelői elvárások teljes dimenzióját, és egyben az imádságunk is lehet. Hiánytalanul.

Az építészeti térre vonatkozó mottó-m gondolatát folytatva egy olyan ürességet igyekszem létrehozni, hogy az jól használható legyen, és az ezt az ürességet (részben) körülzáró falak helyzete, milyensége, anyagbéli és szerkezeti-állékonyságbéli tulajdonságai ezt a legideálisabban szolgálják.

A Látogatóközpont gyakorlati funkciója a barlanglátogató vendégek fogadása, azok kultúrált kiszolgálása. A létesítmény gazdaságos megvalósítása után egy szintén gazdaságos üzemeltetés-karbantartás melletti profitszerzés (önfenntartásra!).

Ami a lényegét illeti, a ház egy emlékezetes – emblematikus kapu is kíván lenni.

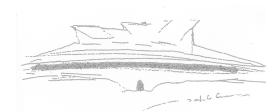
Az Atya által Teremtett Világ, így a Földanya ezen része is alakult, folyamatosan változott- és válik.

Ezen a helyen a domborzati formákkal kijelölt töbör mélypontján az összegyűlt csapadékvíz a mélybe szökött. Az időközben feltárt Baradla-cseppkőbarlang ismerté vált a természetjárók körében. A leglátványosabb barlangszakasz a Vörös-tói résztől van, természetesen ez a vízfolyással szemben haladva nyújtja a legteljesebb élményt. Az emberek úgy találták helyesnek, hogy ezen a helyen kell indítani a "középtúrát", ezért a tizenkilencedik század végén egy mesterséges bejáratot vágtak a töbör alján, és egy meredek lépcsőn elérhetővé tették a barlangot. Jellemző módon tették lehetővé azt, hogy aki nem akarja a kevésbé látványos, hosszú és fárasztó utat Aggtelektől eddig a pontig a barlangon keresztül megtenni, az itt ereszkedhessen a mélybe, hogy csak a legjavát élvezhesse, „dúr-bele a közepébe”, az igazi előkészületet-ráhangolódást így megspórolandó!

A fák kivágása, a felszín alakítása és a kibányászott törmelék felhalmozásával kialakított helyszínen több rendben is építkeztek (fotók). Az állandó emberi jelenlét híján ezek a házak múlékonynak bizonyultak. Most egy *stabil helyfoglalási igénnyel* történt a beavatkozás.

XXIX. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKŐBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

Én a már említett építészeti pályázat keretében ismerkedtem meg a helyszínnel és az építetői programmal. Teremtő Atyám művét – fiához méltó módon - úgy próbáltam folytatni, hogy a tájba való beavatkozással ne rontsam, sőt ha lehet, javítsam az eddigi helyzetet.

Az építészeti mű megszületésénél is perdöntő a magatartás.

Fontos volt az alázat és a vidám, bátor próbálkozás.

Egy olyan Föld feletti és Föld alatti kapu tervezése volt a célom, amely a megkívánt ürességet úgy foglalja magába, hogy finom átmenetekkel képez egységet a felszín és a mély terei közt, kijelölve a választvonalat és a finom folyamatos átmenetek ízeit. Remélem, hogy a nagyságos Gaia méhébe vezető bejárat szépségében, tagoltságában kiteljesíti a behatolás örömét.

Ez a koncepcióm gyöke.

A koncepcióm további, egymásra tapadó héjait hámozgatva még az alábbiakat fűzöm eddigi szavamhoz. A már említett túra-lerövidítési gesztussal kiiktatott ráhangolódási fázis is kimaradt a barlangbejárásból. Az általam tervezett ház ennek az előkészítő-szakasznak a hiányát is igyekszik pótolni. A mélybeszállásra fizikai és lelki-szellemi értelemben is próbálja felkészíteni az embereket.

A konkrét funkcionális igények kielégítésén túl a már emlegetett lent és fent, a barlangi mélységek és a földfelszín határvonala, a kapu-ság, a domborzathoz igazított jel gondolatköre foglalkoztatott, ezekről kívántam megnyilvánulni a táj ilyené váló formálásával, illetve magával a házzal.

A terek karaktereinek megformálásánál a koncepciómban fontos eszközzé vált fények és színek használata. A barlangi mélységek globális fényhiánya a maga természetességében tetten érhető. A földfelszín fényeinek, illetve fény-árnyék kergetőzéseinek rendkívüli jelentőséget szántam. Ez nemcsak a ház, de a ház és környezete, a táj együttes összefüggéseire is vonatkozik. Az évszakokkal, napszakokkal finoman változó lokális fények és színek közül az őszi délutánok szomorkás gazdagságát tekintem a legkifejezőbbnek. Mintha a régióra is ez a hangulat lenne a legjellemzőbb.

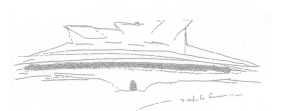
A hely nevében megjelölt szín a vörös. Az oxidálódott kövek színe. A barlangba jutatott fény is ezen a színen-él. A fakérgék szürkéjéhez, és a természet klorofiljainak zöldjeihez, azok elszíneződéseikhez igazodott a ház. Nem kívántam kontrasztos-törést, inkább ebben is egy szomorkásan lágy belesimulásra vágytam.

A fejezet végén - a mestereim sorát kiegészítendő – pár, számomra fontos távolabbi példára szeretnék még kitérni. A Föld minden pontján azokat a házakat tekintem magam részére mintaértékűeknek, melyek az *általános isteni-emberi értékeket globálisan felvállalják* - „nooszféra” - és az adott régió (vagy provincia), *a konkrét hely gondolkodásmódján*, a sajátos adottságok szellemében folytatják az Úr által megkezdett művet. Az első Hatsepszut királynő terasztemploma Deir el-Bahri-ban (i.e. 2. évezred közepén), a szintén egyiptomi Hassan Fathy, román kori templomaink tömegképzése, a gótikus katedrálisok fénye, A. Gaudi, Ch. R. Mackintosh, F. L. Wright, C. Scarpa, Kós Károly, ... az Isten jelenléte.

XXX. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKŐBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

XXXI. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKŐBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

4.3. Az alkotás poézisa, az abból született eredeti – alkotás (összehasonlító elemzés és nyilatkozat)

Folyamatosan

- **Építész-(et) térben és időben** -

Örökkévalót álmodtam.

Azt, amit a tér-és idő-béli folyamatosság biztosít.

Úgy tűnhet, hogy ez a folyamatosság „felszámolja” magát a teret és időt.

Nem felszámolta csak „rázkódásmentessé” teszi a benne való közlekedést.

Értelmet ad az érzékeny árnyalatoknak, az egymásmellettség harmóniájának.

Építészként ez elsősorban magatartásbéli, önmeghatározást jelent.

Tudnom kell, hogy én ki vagyok és a mi a dolgom.

Ezeket alázattal vállalnom kell.

Tehetséget Isten adott (vagy nem adott), de legjobb képességünk szerint Őt dicsérjük akkor, amikor művét folytatjuk.

Atyánk teremtő erejéből mi, fiai is részesültünk.

Ez a vidám tudat számomra meghatározó.

A házak, amiket tervezek, ilyenek kívánnak lenni. Hogy sikerül-e, ki tudja?...majd kiderül.

Az építész bárhol is él és alkot már egy „elkezdett” művet folytat és tudnia kell azt, is hogy, azt nem is fejezi be. Legtöbb esetben.

A két „végpont” megragadható, de ezek a pontok csak viszonylagosak: kapcsolódnak egy előzményhez és egy következményhez.

Az előzmények elől (mögül) kitérő építészek árasztják el szörnyűségekkel a világot.

A mindig újat-akarás - az erőltetett, félreértett nóvum-imádatot eredményező hozzáállás - az a magatartás, mely nem vesz tudomást a korábbi generációk tudásáról-tapasztalatairól, és nem számol az önpusztító természetrombolás következményeivel, az utánunk jövőkkel.

Ez a *lánccszaggatás* a folyamatosság szétbontására törekszik, a harmónia megteremtése helyett a meglévő diszharmoniók fokozására helyezi a hangsúlyt.

Lehet sivatag, vagy dzsungel, egy kis falusi telek, vagy egy nagyvárosi foghíj az építész feladatának helyszíne, véleményem szerint minden esetben maga a *konkrét helyszín* a legmeghatározóbb kiindulási pont.

Az **Úr művét** akár tájalakítással - vagy a még azzal sem manipulált helyszíneket is - már „folytatta” valaki és a tervezés során, majd az „építkezéssel” mi is ugyanazt tesszük. Az „első-lépések” után jönnek a többiek, szépen sorban. Házunkat követheti más is. Eltűntethetik. De ezeket az előzményeket folytatva újabb kapcsolatok alakulhatnak ki. *Maga az idő csak a tér feltárulásához van.* Ha ennél nagyobb szerepet kap az idő, akkor jönnek a hamis-hiteltelen történetek, épületek. Túlértékelődnek a műemlékvédők és a folyamatosan újítgató zsenik forgatagában.

Ez a nyilatkozat a Mesterművem poézisa, mely magába foglalja az összehasonlító elemzés lényegét, és egyben igazolja annak önálló és eredeti alkotás-voltát.

Ezek után szeretettel ajánlom a Mesterművem!

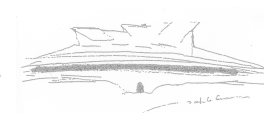

XXXII. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKŐBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

XXXIII. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKŐBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

XXXIV. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKŐBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

XXXV. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKŐBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

XXXVI. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKŐBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

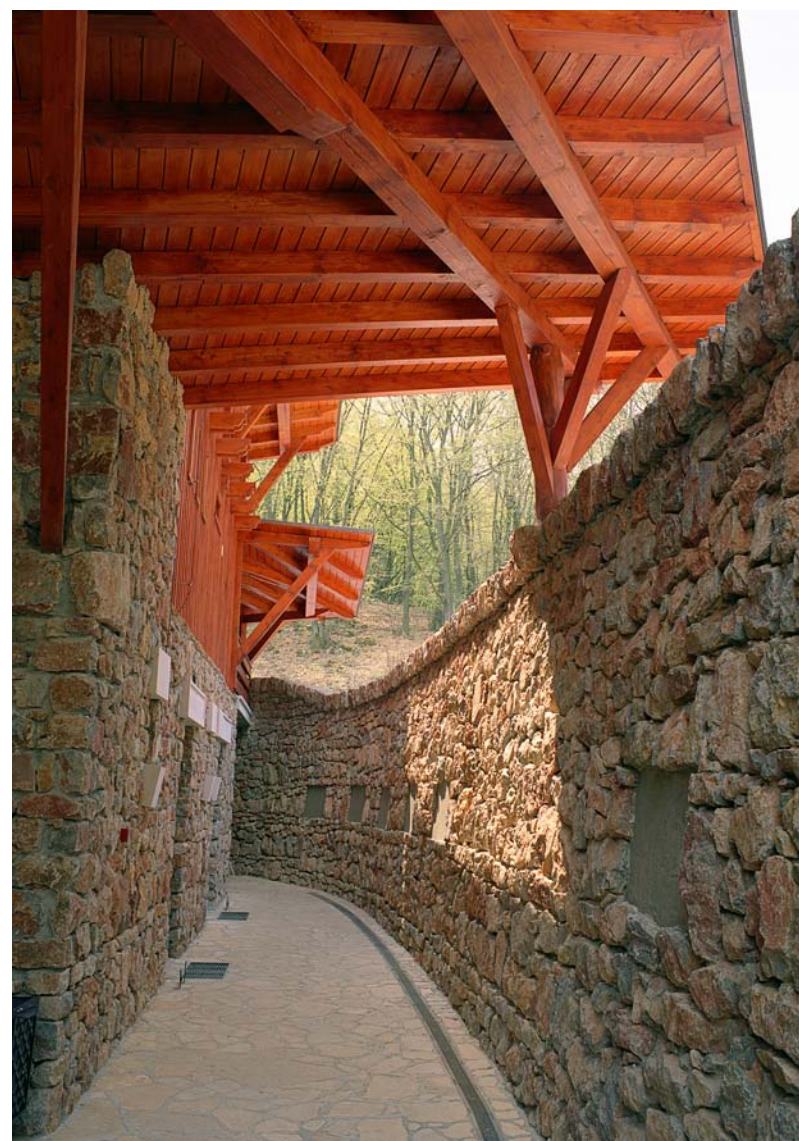
XXXVII. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKŐBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

XXXVIII. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKŐBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

XXXIX. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKŐBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

XL. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKŐBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

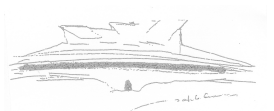

XLI. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKŐBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

XLII. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKŐBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

XLIII. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKÖBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

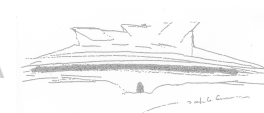
XLIV. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKÖBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

XLV. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKŐBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

XLVI. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKŐBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

XLVII. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKÖBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

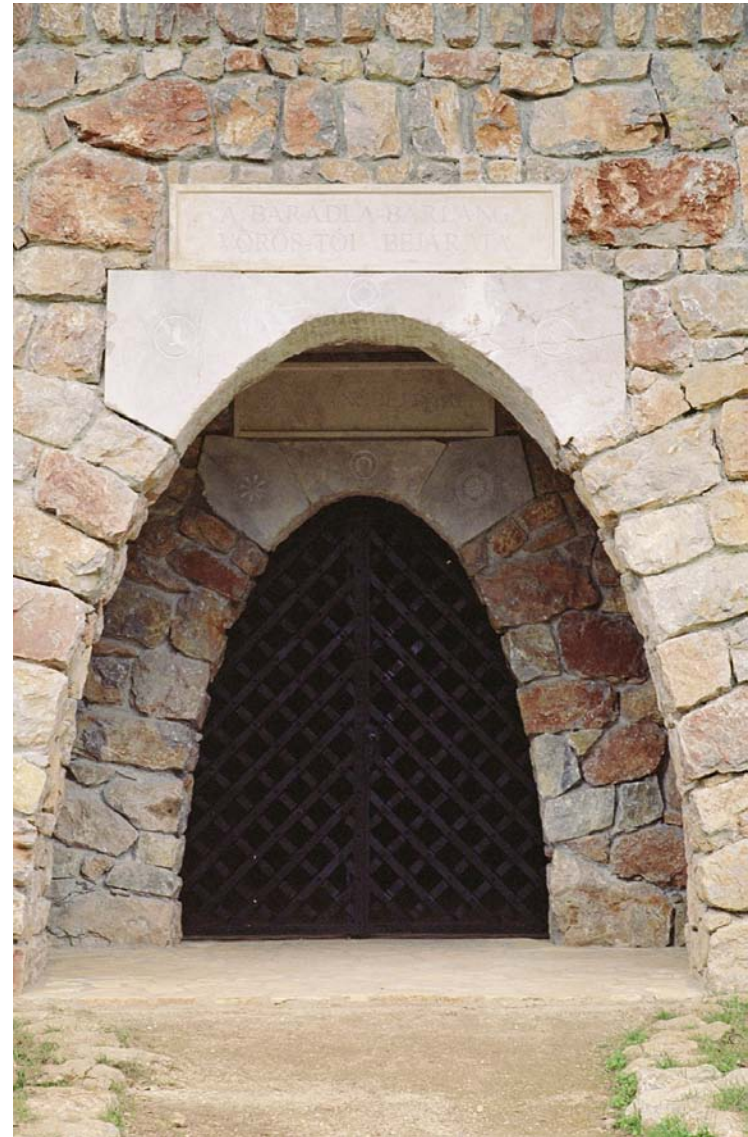
XLVIII. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKŐBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

XLIX. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKÖBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

L. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKÖBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

LI. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKÖBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

LII. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKÖBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

LIII. TÁBLA · AZ AGGTELEKI BARADLA-CSEPPKÖBARLANG VÖRÖS-TÓI LÁTÓGATÓKÖZPONTJA (HRSZ: 08/5) · 1998-2005 · JAKAB CSABA

BEFEJEZÉS

5. Összegzés-összefoglalás

5.1. Kivonatok

5.1.1. Magyar nyelvű kivonat

Egy olyan „Föld felett és Föld alatt összekötő-szétválasztó kapu” tervezése volt a célom, amely a megkívánt ürességet úgy foglalja magába, hogy finom átmenetekkel képez egységet a felszín és a mély terei közt, kijelölve a választvonalat és a finom folyamatos átmenetek ízeit.

A csodálatos Gaia méhéhez vezető bejárat szépségében, tagoltságában kiteljesítse a behatolás örömét. A ház alsó világának anyagát a barlangból kitermelt kövek adják. Helyenként, némelyeken jól látható cseppkövekkel. Az általam kiemelt pontokon néha faragva, vésvé. Jelekkel is jelezve. A szabályos félkör alakú belsőtámfal, és a szabálytalanul, a terepbe-metsződést követő külsőtámfal között van a tulajdonképpeni „üresség”.

Az íve-ragasztott talp-, és derék-szelemenek a Tátrából hozott fenyőfából Révkomáromban készültek. Az ácsok erdélyiek, többsége székely, többnyire gyergyócsomafalvi, de volt köztük magyarpalatkai is. A ház bőre, állókorcos vörösréz - héjazat, szolnoki székhelyű társaság kivitelezésében. A barlang kapuja lemezbe domborított leltár: a nemzeti park védett élőlények lenyomata.

A felsorolt anyagok és mesteremberek az általam kívánatosnak ítélt és a terveken kijelölt ürességet körbeépítették. Számomra rendkívül fontos volt a körülépítés módja. Ez esetben a Mestermű lényegét, a gyökét adja, és egy mondatban ekképp tudtam megfogalmazni:

EZ A MUNKA A TORNÁC DÍCSÉRETE KÍVÁN LENNI.

Mintegy összegezi és betetézi az előbbieken ismertetett szempontjaimat.

A látogatóközpontom úgy alkot kaput, hogy tulajdonképpen egy részben-körülhatárolt üresség. Ez a kapu a sziklával és cseppkövekkel, változatos játékossággal, de mégiscsak határozottan és szilárd merevséggel körülhatárolt mélybéli üresség (semmi), és a földfelszín természetes világa, a körül-nemzárt üresség közötti, azok határán keletkezett képződmény.

És ez a képződmény, szándékom szerint mindkét üresség tulajdonságait magában foglalja, így teremtve meg közöttük e sajátos-egyedi kapcsolatot: a kőtámfalon lebegő nagy tető egy olyan belső teret jelöl ki, ami a csillagos ég alatt ragyogó (viruló) természet és a barlang mélységes sötétsége közt egy függőleges falak nélküli, le-nem-határolt (hiányzik az ablak), de mégiscsak belső teret, ürességet jelent.

Mindent összegezve, a tulajdonképpeni tervezői motivációt, a koncepció lényegét, a poézis fókuszát ez az átmeneti tér, vagyis a TORNÁC adja ki.

A kutatásaim és az eddigi tervezői tapasztalatom során arra a megállapításra jutottam, hogy a konkrét helyhez való hiteles tervezői magatartás önmagában is kiadja a hagyomány továbbélését.

Ezt a megállapításomat, reményeim szerint az általam tervezett ház igazolja.

Ajándék

Jakab Csaba doktori értekezése

Cím: Előzetes és/vagy provinciaális

A művészi alkotásról és a jelölt nekem
múltjának ismerete alapján
támogatam a végső jogaimat
megindítását

Dejzatosnak mélyvelés, kutatói keménységet
kifejező alkotmányja a műtermé.

A műtermé az

Aggteleki Baradla-cseppkőbarlang
látogatóközpontja

Építési névű a megépített mű, mely
kompatibilis erősen hat, minden esetben
előtérbe való mint minden irat no.

A ház kitérő, egyenre leut és feut.

Minden avog helyen való

Minden vételeken ácsérelés

Szakmai és felületi kitérő

Tudattal
Jakovics István

NAPUR ARCHITECT
PÉNZMŰVÉSZETI KÖZVETÍTŐI ÉS ÉRTÉKELŐI
1138 Budapest Margit krt. 1. Tel: 06-36-1-250-50-77 E-mail: napur@napur.hu

fy. 2002.15

5.1.2. English summary and title

Summary

My aim was to design „a door connecting and separating” what is above and what is under the Earth, comprising the desired emptiness so that it will gradually form a unity of the superficial and deeper spaces and will simultaneously mark the borderline as well as the delicate and continuous movements of transition.

This formation involves the aspects of both categories of emptiness, making a particular, or rather, unique connection: the large roof „hanging” over the stone counterfort designates a space unlimited by walls or windows, which, however is an interior placed between the nature blossoming under the starry sky and the deep darkness of the cave.

Considering all these aspects, I came to see that the designer’s real motivation, the heart of conception as well as the focus of the poetry was this place of transition, the PORTICO.

In the course of both my studies and my experience as designer I have realised that an authentic approach to a particular place always results in preserving the traditions. I hope this statement will be supported by the building I have designed.

Doctoral Thesis

Author: Csaba Jakab (DLA)

Title: GLOBAL AND/OR PROVINCIAL

The Subject of the Thesis:

How to preserve the traditional architectural values of the ever-changing village of Farkaslaka for constructions in the 2nd (3rd) millennium

The Name of the Masterpiece:

The Vörös-tó Visitors’ Centre of Aggtelek Stalactite Cave (Lot nr:08/5)

Consultant: István Ferencz DLA architect, professor

Doctoral School, DLA Training of the Department of Applied Arts
Moholy-Nagy University of Art
Budapest, 2007

5.2. A téziseim ismertetése

5.2.1. Téziseim

1. **Uradat, Istenedet imádjad, és csak neki szolgálj. Szeresd felebarátodat úgy, mint tenmagadat.**

/Jézus Főparancsolata/

2. **Nem csak nyelvében él a nemzet.**

Lehetséges, hogy Pannóniában magyarul beszélünk, de a gondolkodásmódunk sajátosságairól igyekszünk megfelelni. Nem csak nyelvében él a nemzet! Állításomra jó példák a kelta eredetű nemzetek. A skótok, írek stb. angolul beszélnek, de nemzetükre jellemző gondolkodásmódjuk az élet minden területén tetten érhető. Fontos, hogy **a sokszínű világ megmaradjon** sok-színűnek Mindenki örömére.

2. **Az idő és a tér folyamatossága a döntő.**

Az örök kérdés: Honnan jövünk, kik vagyunk, hová tartunk? Az ősök hagyatéka, a mi jelenlétünk, az utódaink lehetőségei... A gondoskodásomra bízott három gyermek istápolása az első számú hivatás. A munkám - a megismerés és a környezetalakítás - az imádkozásom formája.

A táj összegez, a terek az átszellemült anyag kisugárzásai. Ez által meditációs-tárgyakat alkotok.

Minden egybetartozik.

3. Az üresség a lényeg. (Lao-ce)

Az építészet lényege **éppen az az üres tér** létrehozása, a fentiek szellemében. A *hely minőségének meghatározása*, a lelkiület, a karakter szakszerű megfogalmazása a kiválasztott anyagok és szerkezetek, illetve a hozzájuk tartozó formák segítségével. Az így megszülető térkapcsolatok az Atya által már kijelölt (természet) és az Ő alkotó fiainak (építészek) gondolataival körülhatárolt mesterséges terek összhangzatánát jelentik.

4. Mérnöki tevékenység-e az építészet? Nem!

Pontosabban fogalmazva: az építészeti tervezésnek vannak nagyon fontos műszaki dimenziói is, de ez *nyolcadrangú*. Így azt a saját helyén, a jelentőségéhez mérten kell kezelni.

A szerkezeti kérdések fontosak, és megoldást kell adni rájuk. Viszont az egyre nagyobb fesztáv, magasság, és egyéb, az ember gravitáció-elleni-igyekezete többnyire nem a *természetes kihívásokra* adott válaszként jelennek meg, hanem a megalómánia, a dölyfös önistenítés-istentagadás és egy hamis megfelelési kényszer kielégítésére. Ezeket leggyakrabban a „se Istent, se Embert” nem ismerő rablótöke, az extraprofit és a hatalomvágy motiválja. A globális természetrombolás, a provinciálisnak tekintett, helyi értékek lebecsülése, megvetése, a lényeges szempontok mellőzése nekik köszönhető. Az önálló gondolkodású felelős építész legfontosabb ismérve a hit-remény-szeretet elvén működő hiteles szolgálat.

A technokratává leminősített, így műszaki szakember-ként közreműködő, mérnöknek nevezett építésztervező már a definíció által rá van vezetve arra, ki van téve annak hogy „aki fizet az parancsol” elvén minden (hatalmat) kiszolgáljon legjobb műszaki tudása szerint. (Majd munkaidőn kívül tiltakozhat a saját cége ellen, csak ne ismerjék fel.) Másfajta tudás, esetleg a lelkiismeret nem jöhet szóba, mert az nem műszaki kategória. A legszebb példa a Titanic tragédiája.

S ha már a hajóknál tartunk „Az építész dolga az, hogy „felkeltse az emberekben a tenger utáni vágyat” mondja az építészképzettségű író-pilóta, Saint-Exupéry. A matematikával és az örökös pénztelenséggel küszködve. A *dolgok megnevezése, a pontos definíciók a szakmai oktatásra, majd a köznép-szolgálat hatékonyságára is következményekkel járnak*. Janáky István már korábban felhívta figyelmünket erre a kérdésre, így ne feledjük hogy „...és él a köznép is a hatalom és a profik között a köztes mezőbe szorítva...”. Ez a szakmánk legnagyobb kihívása!

6. A környezetünk alakításában nagyon fontos a hiteles anyagválasztás, ami a minimális energia-igénybevételhez maximális megszellemesítést feltételez.

Az elhivatott építész anyag-választása, szerkezeti-igénye és térszervezési-konceptiója energiatakarékos. Ez nem jelenti azt, hogy a célokból alább kell adni, hanem azt jelenti, hogy kevesebb eszközzel, nagyobb tudással és empátiával kell megadni a hiteles válaszokat. A P.T. de Chardin-i „nooszféra”, a teljes világunkat körbeérő szellemi burok megteremtése a globalizációs törekvéseink irányadója. Vagyis „Az Anyag szívé, a Világ Szíve, egy Isten Szíve”

(P.T. de Chardin) szellemében kell cselekednünk, ami számomra azt feltételezi, hogy az anyag mindig lokális, helyhez kötött és személyes. Pontosabban a személyes közreműködésünk árán, áldozatokkal, vérrel-verítéssel szellemiesíthető, globalizálható. Lásd még bizonyos Kőműves Kelemen történetét. A napi sajtóban-közéletben globális-provinciális fogalompár számomra nem a tökekonzentráció és a főáramtól lemaradt, vidékies utánpótlásokat, szellemi restséget, maradiságot, hanem a stabil identitással és konkrét helyekhez ragaszkodó, a maga sokszínűségében egymásra-önmagára találó glóbuslakók szeretetbéli közösségét jutatja eszembe.

Tehát minden helynek megvannak a maga természetes építőanyagai, szerkezeti megoldásai, térpreferenciái. Összefoglalva: magának a *helynek* van egy olyan információs-halmaza, évszázados tudása – amit hagyománynak is nevezünk -, melyet az építészek ismernie, illetve követnie, azt az új, konkrét igények szerint hitelesen kiegészíteni kell.

Az én természetes működési területemen - a Kárpát-medencében – ugyanúgy rendelkezik ezekkel a tulajdonságokkal. Megvan a tudás. Így ezen felhalmozott tudás alkalmazásával a föld, az abból kikerülő kő, az abból kinövő fa minden természetes emberi - állati igényt szolgáló épület-igényt képes kielégíteni.

Ezt a pár **alapanyagot** csak apróságokkal, minimális idegenből származó anyaggal kell kiegészíteni ahhoz, hogy a *lent* és a *fent* összekapcsolódjon, és az építészeti mű révén az átszellemiesítés megtörténjen. Ezért az anyagtan legfontosabb kérdései a konkrét hely sajátos földi-égi adottságai és a globális igényű transzcendencia találkozási pontjában, keresztmetszetében sűrűsödnek.

7. A formán - a kézzelfogható végeredményen - keresztül elevenedik meg a tér, szellemmel telítődik a szerkezetté összeállt anyag.

A látvány, a *látszat* jelentőségét elfogadom. Tudva, hogy a *látszat mögé látni, a lényegét látni a sokkal fontosabb*. A formákkal bíbelődő építészésként miként állíthatjuk azt, hogy "...jól csak a szívvel lát az ember. Ami igazán lényeges, az a szemnek láthatatlan." (Saint-Exupéry). Itt érkezünk vissza a forma által kimutatott üres térhez, a semmihez, a mindenhez, a szellemhez. Ezért tartom elhibázottnak az építészeti vizsgálódások mindig divatos magatartását, azt a felszínes megközelítést, ami stiláris-formai kérdésekre egyszerűsít lényeges-tartalmi felvetéseket. Ez vezet olyan csúsztatásokhoz, amik állításként nyitnak teret, fontos kérdések megvitatásának szükségességét eltakarandó. Az egyik ilyen leggyakrabban bedobott téma: **hagyomány vagy haladás. Pedig biztos vagyok abban, hogy ők ketten ikertestvérek, nem egymás ellenségei. Különböző is, ez nem formai, hanem gondolkodásbeli-magatartásbeli kérdés.** Mindkettő a gondolatunk-lelkünk közepében van – tény - mint a birkózó ikrek. Éppen azért a magatartásunk a perdöntő. Nem másolni-utánozni (majom!) és nem a „múltat eltörölni” kell, hanem vidám-bátor válaszokat adni a megismerés során felmerülő kérdéseinkre. A hely és a feladat az én őszinte reagálásommal adja ki a hiteles megoldást, mely egyszerre hordozza magában a lét általános folyamatosságát és az új alkotás személyes kreativitását. Ez számomra a hagyomány és haladás. Ez a magatartás szüli az anyagok-szerkezetek átszellemítő erővel bíró formáját, az üres térként megjelenő semmit, az egész földet körbeburkoló szellemet.

5.2.2. Description of my theses

1. **Love the Lord your God with all your heart and with all your soul and with all your mind... Love your neighbour as yourself.**

/Jesus' Main Commandment/

2. **A nation lives not only in its language**

We may live in Pannonia, still, we often forget about the peculiarities of our way of thinking. A nation cannot live only in its language! If we think of the Celtic peoples, it becomes clear what I am referring to. The Scots, the Irish etc. may speak English, however, the way of thinking typical of their nations can be recognized in all their fields of life. It is essential that this colourful world remain multicoloured to everyone's delight.

3. **The continuity of time and space as decisive factors**

The perennial question is where we come from, who we are and where we are going to. In other words, the legacy of our forefathers, our presence and the opportunities of our descendants... For me, the main mission is to take care of the three children to whom I have been entrusted. My work – by which I mean cognition and environment transformation – is a particular form of prayer. A landscape is something which summarizes, spaces are emanations of the transfigured matter.

All things belong together.

4. Emptiness is the essence (Lao Tse)

The essence of architecture is to create an empty space in the spirit of the above mentioned concept by defining the quality and character of the space accurately by means of the materials, structures and shapes selected. The spatial links thus created lead to the harmony of the natural spaces pointed out by the Father and the artificial spaces bordered by His sons (the architects).

5. Is architecture engineering? No, it is not!

Or more exactly said, architectural design has some important technical aspects as well, but these are eight-rate aspects... Consequently, they ought to be handled according to their importance. **Structural aspects are important**, and should be solved.

However, the ever-increasing spans, heights and other aspects of man's struggling against gravitation are trying to meet the requirements of human megalomany and arrogant self-adulation rather than giving suitable answers to the nature's challenges. These are very often generated by capitalist thievery ignorant of both God and man, eager to make extra profit and acquire power. This is the cause of the current global destruction of the nature, despise of the local values considered provincial and ignorance of the essential considerations. An autonomous architect of responsible thinking is always motivated by a mission based on the trinity of faith-hope-love. An architect-designer named engineer, a technical contributor, who is depreciated into a technocrat is by definition expected to be in the service of any power to his/her best technical

knowledge. (And then, beyond the working hours can protest against his/her office hoping not to be recognized.) Another type of knowledge, or conscience is out of question, as it is not a technical category. The tragedy of Titanic is the best example for this. Talking about ships, let me quote what writer, pilot and qualified architect Saint-Exupery wrote while struggling with mathematics as well as his constant shortage of money, 'The task of the architect is to awaken in people the desire for the sea.' By giving things exact names and providing accurate definitions we shall influence professional education to the benefit of the large public as well. István Janáky was the one to call attention on this fact. So, let us not forget that 'in the transit area between the powerful and the professional there is still the common people...'

This is the greatest challenge of our profession!

6. In shaping the environment an authentic choice of materials is indispensable for matching minimum energy with maximum spiritual transfiguration.

The choice of materials, structure selection and space management of a dedicated architect are all energy-saving. This, however, does not mean giving up or curtailing the initial scopes, but giving authentic answers by fewer tools, but bigger empathy and knowledge. Creating what P. T. de Chardin called „noosphere”, the spiritual cover surrounding the whole earth – this is one indicators of our global aspirations. In other words, we should act in the spirit of a divine heart beating in the centre of the world in the core of the matter, which for me means that matter is always locally set and personal.

Or more exactly, it can be spiritualized and globalized only by our personal contribution through sacrifice, blood and respiration. See also *Kőmíves Kelemenné* (The Walled-up Wife's Ballad'). For me, 'global' and 'provincial', these twin notions omnipresent in the media and politics bring to mind the loving relationships between globe dwellers with steady identities, attached to particular places and recognizing each other's particular values rather than the concentration of capital versus provincial epigonism, backwardness and spiritual idleness.

Each place has its natural building materials, structural solutions and space arrangement. In a word, the place itself has a set of information and age-long knowledge – called tradition –, which the architect should know and follow, and complete genuinely according to the particular expectations. My natural field of action – the Carpathian Basin – possesses all these features. It has the knowledge which can be applied to create from the given ground, stone and wooden riches the landmarks suitable for any human and/or animal claim. These few raw matters ought to be completed with a minimal amount of foreign materials to link what is above with what is below and make transfiguration possible through the architectural work. Consequently, the major questions of the study of materials are concentrated around the cross section between the earthly and celestial conditions of a particular place and the globally manifested transcendence.

7. The shape – this final, touchable result of the architect's work – brings the space to life by animating the matter ordered into a structure

I approve of the importance of sight and appearance. Yet, I will never forget that *looking behind the appearance and seeing the essence is incomparably more important*. As architects struggling with shapes, how could we honestly agree with Saint-Exupéry's statement, 'You can only see things clearly with your heart; what is essential is invisible to the eye'? This is the point when we get back to what the shape outlines, that is, the empty space, the all and the nil, to the spiritual. My view is that the ever-fashionable superficial studies of architecture which simplify the essential issues into a stylistic-formal approach are always mistaken as they lead to half-truths and pseudo-debates meant to conceal the need for discussing essential issues. ***One of the most frequently quoted question of this type is 'tradition or progress'. I, however, am convinced that the two are twins, not hostile enemies. Anyway, this is not a question of form, but one of mentality and attitude.*** They are both in the centre of our thinking and spirit, true, as fighting twins. But this is why our attitude becomes decisive. We should neither copy and immitate nor „cancel the past”, but give cheerful and brave answers to the questions occurring on the way of cognition. The place and the task will result in an authentic solution only by my honest reaction which equally involves the general flow of life and the personal innovation of the particular work of art... This is what I mean by tradition and progress. This is the attitude which generates the shape capable of transfiguring matters and structures, that is, the nil manifested as empty space and the spiritual surrounding the whole globe.

5.3. A Mestermű megalkotásában közreműködtek

1. MEGBÍZÓ:

Aggteleki Nemzeti Park Igazgatósága
Igazgató: Salamon Gábor
Projektfelelős: Tolnay Zsuzsa

2. TERVEZŐK:

Tervező: Jakab Csaba (HÉT-FŐ Bt.)
Konzulens: Salamin Ferenc
Építész munkatársak: Márton László Attila, Tóth György,
Török Mátyás, K. Tompa Tünde

3. TÁRSTERVEZŐK:

Statikus tervező: Mantuano Tamás (POND Kft.)
Talajmechanika: Rozslay István
Gépésztervező: Halmai István (Halmai Építész és
Mérnöki Iroda Kft.)
Elektrom. tervező: Münnich Gábor (Fényesvölgy Bt.)
Közművek: Gyarmati Imre
Kert- és tájépítészet: Mártonné Novotny Orsolya, Márton
László Attila, Jakab Csaba (HÉT-FŐ Bt.)
Úttervező: Lévay Zoltán (LZ Mérnökiroda Kft.)
Csapadékvíz-elvezetés tervezője: Rácz Tibor
(MSZ Hidrometria Kft.)

4. PHARE PROJEKTELŐKÉSZÍTŐ:

Németh István, Nemere Ede, Lisztes Gábor (EUROUT Kft.)

5. FÜGGETLEN MÉRNÖK (PHARE ELLENŐR):

Körtvély Sándor építész (Edelény)

6. GENERÁLKIVITELEZŐ:

Adeptus Rt., (Miskolc)
Főmérnök: Soós István
Főépítésvezető: Naszrai Gyula

7. SZAKÁGI MUNKÁK:

Építőmester, kőfalak: Nord Kft. (Miskolc), Gáti Kálmán
Ácsmunkák: TECHNO-KÁRP Kft. (Bp.),
Hargitai Szabolcs, Szilágyi Imre
Bádogosmunkák: KAS Kft. (Szolnok), Barta Kálmánné
Asztalosmunkák: FA-FEL Kft. (Ózd), Uri Sándor
Kovácsoltvas munkák: Félegyházi Károly kovács iparművész
(Budapest), Andó Ferenc (Debrecen)
Kőfaragó mester: Bácsi Lajos (Püspökladány)

Tervezés: 1997-2003

Kivitelezés: 2004-2005

5.4. Curriculum Vitae, mű - és kiállítás jegyzék, publikációim

1965. október 24-én születtem Farkaslakán,
Székelyudvarhely közelében, Erdélyben.

Képzés:

1972-78 Farkaslaki Általános Iskola
1978-80 Székelyudvarhelyi Zene és Képzőművészeti
Általános Iskola rajz tagozata
1980-84 Marosvásárhelyi Pedagógiai Gimnázium képzőművészeti
tagozatának murális festő stúdiója, érettségi vizsga
1986-88 Székelyudvarhelyi fadaragó iskola
1989-93 MIF Budapest: Belső építész és bútór szakirányú
környezeti formatervező (főiskolai diploma)
1993-95 MIF Budapest Építész Tanszék: Mesterfokozatú
környezettervező (egyetemi diploma)
1995-97 Kós Károly Egyesülés Vándoriskolája (inaskodás)
1999-02 MIE Budapest, doktorandusz (DLA)
2007 DLA védés (tervezett időpont: ősz)

Oktatói munka:

1993-94 A Kereskedelmi és Vendéglátóipari Főiskolán
„Bolti design” címmel előadások fakultatív tantárgy)
1995 School of Architecture, Duncan of Jordan-stone
College of Art, University of Dundee
(korrektor az építészeti tervezés tantárgyban)
1998-02 Magyar Iparművészeti Egyetem, Építész Tanszék,
óraadó (építészeti tervezés tantárgyban)
Felvételi Előkészítő (építészeti tervezés tantárgyban)
2004 Bolyai Nyári Akadémia, Székelyudvarhely
2004-07 Széchenyi István Egyetem, Győr
Épülettervezési Tanszék, óraadó
belső terek tervezése tantárgyfelelős
2007- ugyanitt főállású tudományos munkatárs

Díjak:

1993 Az Országos Bútorszakvásár,
Avantgarde Bútorok 2001,
Új ideák a bútortervezésben a Szent és Profán elő-szo-bor,
a nemzetközi zsűri I. díja
1994 Az Országos Bútorszakvásár,
Formica Cooperation bútortervezési verseny, *Hen-gergők-1*,
a nemzetközi zsűri III. díja
2001 *Bp. Építészeti Nívódíja 2001* (FSZE könyvtár)
2002 *Az év belső építésze 2001* (FSZE könyvtár)
2002 *Europa Nostra díj* (FSZE könyvtár)
2006 *Építőipari Nívódíj* (Aggteleki Látogatóközpont)

Tanulmányutak, ösztöndíjak:

1990 Nyári szakgyakorlatok, Magyarlukafa
1991 Nyári szakgyakorlatok, Gelence (Erdély)
1991 Torontó (6 hét Kanada)
1992 Sevilla EXPÓ
1995 Dundee (11 hét Skócia, Rubik ösztöndíj)
1997- Moholy-Nagy László ösztöndíj: Alternatív
2000 Iskolabútorok (egy osztályterem prototípus)
1998 NKA Alap ösztöndíja, Székelyföldi tanulmányút
2000 Római tanulmányút, MIE felvételi előkészítő oktatói 2001
MÖB ösztöndíj, egyiptomi tanulmányút (2 hónap)
2004 Berlin, Moholy-Nagy László ösztöndíjasok tan.út
2005 Tanulmányút a Székelyföld kortárs építészetének kutatására
a Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatásával (kézirat)
2005 Berlin, Magyar Rézpiaci Központ tanulmányútja
2006 Milánó
2007 Fürdőépítő kaláka, Bükszád-Szent –Anna-tó, Erdély
2007 London, Magyar Rézpiaci Központ tanulmányútja

Kiállítások:

- 1988 A székelyudvarhelyi kultúrházban *festészeti kiállítás* (egyéni)
- 1995 *Csoportos kiállítások, Diploma '95* Pallazó Wesselényi, Új Bútor, Kordax Galéria, Budapest
- 1996 *Belsőépítészet, műhelymunka*, Vigadó Galéria, Bp.
- 1998,'99, *Moholy-Nagy László ösztöndíjasok beszámoló kiállításai*
- 2000 Magyar Iparművészeti Múzeum, Budapest
- 1998 *Bútorok*, Vigadó Galéria, Budapest (egyéni)
- 1999 Székelyudvarhelyi kultúrházban (NKA támogatásával): *Rajzok, tervek, tárgyak, bútorok, épületek* (egyéni)
- 2000 *Intuáció- Invenció - Innováció*, Műcsarnok, Budapest
- 2000-01 *Belsőépítések*, MÉSZ Székház, Kós Károly terem, Budapest
- 2001 *Moholy-Nagy László ösztöndíjasok* a Balti- és Skandináv- államok fő városaiban
- 2001 *FISE kiállítás*, Glasgow School of Art, Glasgow
- 2002 *Munkák*, egyéni kiállítások a Székelyföldön, Székelyudvarhely Városi Könyvtár Csíkszereda, Szakszervezetek Művelődési Háza
- 2003 *Hol tartunk? Magyar Belőépítések 2003*, Iparművészeti Múzeum, Budapest
- 2006 *Új munkák*, (NKA támogatásával) Városi Könyvtár és Gondúzó étterem, Székelyudvarhely
- 2007 *FISE kiállítások a 25. év jegyében: Design és Interior Design*, FISE Galéria, Budapest
- 2007 *FISE kiállítások a 25. év jegyében* Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum, Bp.

Tagság:

- 2004 Magyar Belsőépítész Egyesület (MABE)
- 1998 Fiatal Iparművészek Stúdiója Egyesület (FISE)
- 1997 Magyar Építész Kamara (MÉK)
- 1995 Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete (MAOE)
- 1994 Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság Faipari Szakosztálya

Publikációim:

- Egy fiatal falu monográfiája. A farkaslaki tárgyak világa*, Magyar Iparművészet (1995/3, 42-43 o.), 1995
- Farkaslaki kalauz*, Emke füzetek 9., Társszerző: Szabó Barna, Misztótfalusi Kis Miklós Közművelődési Egyesület kiadása, Nagybánya, 1996
- Farkaslaka múltja és jelene, Adalékok Farkaslaka településfejlődéséhez és építéstörténetéhez*, Társszerzők: Márton László Attila, Mihály János, Kalota Könyvkiadó, 2000
- Élet Farkaslakán, Képek és történetek a falu építés- és településfejlődéséről*, Társszerző: Márton László Attila, HÉT-fő Bt. (Saját kiadás), 2002
- Székelyföldi kalauz (Marslakók számára)*, In: *Térformálás Tárgyformálás 2.*, A Magyar Iparművészeti Egyetem mesterképzési (DLA) programján készített tanulmányok 2002-2002, Terc Kiadó, 2002
- Jakab Csaba, Munkák 1.* (katalógus) Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és a Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatásával, 2002
- Folyamatosan-építész(et) térben és időben*, In: *A Lippay János-Ormos Imre-Vas Károly Tudományos Ülésszak előadásainak és posztereinek összefoglalói*, Budapest, 2003
- Erdély tájai. Diagnózis és terápiaféle építésszemmel*, In: *Az erdélyi táj kérdései*, szerkesztette: Fekete Albert, Művelődés, Kolozsvár, 2004
- Székelyföldi Kortárs Építészeti Kalauz*, kézirat, Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és a Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatásával, 2005
- Jakab Csaba, Munkák 2.* (katalógus) Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és a Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatásával, 2006
- Az Aggteleki Baradla-cseppkőbarlang „Vörös-tói” bejáratának épülete*, Építészforum: www.epiteszforum.hu, 2006

Publikációk-Bibliográfia:

Napilapok

2001-re megújul a főkönyvtár, Népszabadság, 1999. 01. 19.
Megújul a Wenckheim-palota, Magyar Nemzet, 1999. 01. 14.
A megnyitő izgalmasnak ígérkezik, Udvarhelyi Híradó, 1999. 02. 25.
Házat a hazában, Udvarhelyszék, 1999. 03. 5-11.
Egy csepp k*, Az aggteleki látogatóközpontról,
Déli Hírlap, 2002. 02. 21.
Sárkányos Farkaslakából a nagyvilágba,
Kulturális Figyel*, 2002. I. évf. 2. szám
Farkaslaki sárkányok a könyvtárban,
Udvarhelyi Híradó (U. H.), 2002. 04. 12.
Kiállítás, Krónika (Erdély), 2002. 05. 20.
Szabadpolcozás, Magyar Narancs, 2002. 05. 30.
Palotakönyvtár, Magyar Nemzet, 2003. 09. 13.
Építészeti értékeink és a jövő nemzedékek élete, U.H., 2003. 06. 10.
Európa Nostra-díjas a Szabó Ervin Könyvtár, Józsefváros, A VIII.
Kerületi Önkorm. Lapja, 2003.09.06.
Az építészet nem csak matematika, Udvarhelyi Híradó, 2004. 08. 03.

Folyóiratok

Avantgarde és szaxofon, Design, 1993. december
Avantgarde bútorok 2001, Bútor szakvásár, 1993
Avantgarde bútorok 2001, Lakáskultúra, 1993
Gondolatok a Jövő bútorai pályázat és kiállítás kapcsán,
Magyar asztalos, 1994/12
Királyi kényelem-polgári otthon, Bonton, 1995. augusztus
Szent és profán elő-szo-bor,
Magyar Iparművészet, 1995/2. március-április, 1996/3
Egy fiatal falu monográfiája,
Magyar Iparművészet, 1995/3. május-június
Bútortervezők a Vigadóban, Szép Lak, 1998. április III. /4.sz.
A jövő iskolabútora, Anyák Lapja, V. évf., 1999. május
Gyerekkuckó, A Mi Otthonunk, 2000/1
Regények és sárkányok a kastélyban, Alaprajz, 2001. január-február
Szabó Ervin Könyvtár, Új Magyar Építőművészet, 2001/6

Múlt és jövő, A FSZEK belsőépítészetéről, Portál, 2002/2-3
A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár rekonstrukciója és bővítése,
Magyar Iparművészet, 2002/2
Kié a gyermek?, Fordulópont/15, Pont Kiadó, 2002/1
Műteremtés, Székelyföld, VI. évf. 1. sz., 2002. január
Tudatos szenzibilitás, YF 4-5, tervezőművész hallgatók kiadványa,
Workshopron Egyesület, 2002. október
Aggteleki-tó kutatóház,
Lakáskultúra Kertek & Házak, 2004. III. /4., www.lakaskultura.hu
Világok határán, Aggteleki Baradla-cseppkőbarlang, fogadóépület
Magyar Építőművészet, 2006/3. szám
Aggteleki Baradla-cseppkőbarlang, fogadóépület
www.magyarepitolmuveszet.hu

Katalógusok

Művészeti Ösztöndíjasok, 1998, 1999
Moholy-Nagy Ösztöndíj 1989-2000
Tervezők, akik ösztöndíjasok voltak, Válogatás, 2001
Budapest Építészeti Nívódíja,
Építész Közlöny, a Magyar Építész Kamara kiadványa, 2001
Az Év Belsőépítésze 2001. Díj,
Építész Műhely, a Magyar Építész Kamara kiadványa, 2002
Hol tartunk? Magyar Belsőépítészet 2003,
a Magyar Építész Kamara kiadása, 2003
FISE, a Fiatal Iparművészek Stúdiója Egyesület kiadványai,
az NKA támogatásával, 1998, 2000, 2003
Építész Évkönyv 2005-2006, Magyar Építész Kamara, 2007

Lexikonok, könyvek

Budapest Kézikönyve, Ceba Kiadó, 1998
Kétezer Gondolat 2000 Kapujában, Klisé Könyvkiadó, 1999
Révai Új Lexikon, Babits Kiadó, Szekszárd, 2002
Kortárs Magyar Művészeti Lexikon, Enciklopédia Kiadó, 2002
Bayer Zsolt, Lukács Csaba: Haza a magasban: Sárkányok, a titkos tudás
őrzői, Illyés Közalapítvány, 2002
A Magyar Iparművészet az Ezredfordulón, MMA Alapítvány, 2003
Bútorművészeti Lexikon, szerkesztő: Kiss Éva, Corvina Kiadó, 2005

Fontosabb munkák:

Építészet:

Középületek

Diplomaterv, Tanárházaspár magániskolája és lakása + rajzbak (építészet+belső+bútor), IV. évfolyam, Budapest, III., 1992-1993
konzulens: Jánossy György és Király József,
opponens: Hegedűs Péter
Székelyudvarhelyi Magyarok Nagyasszonya Római katolikus templom, (terv), Székelyudvarhely, Betlen u., Erdély, 1994-1995
Vitézi-telep, Részletes Rendezési Terv, 1.ütem: Tanulmányterv,
vezető tervező: Salamin Ferenc, munkatárs: Eszenyi Ákos építész,
Budapest, XIV., 1996
Dalma-bár és vegyesbolt átalakítása, Farkaslaka, Erdély, 1996
Farkaslaki sportegyesület épülete, (terv), Farkaslaka, Erdély, 1997
József Attila Síremlék (pályázat), Fiumei út, Budapest, 1997
Vöröstorói barlangbejárat és látogatóközpont, Aggteleki Nemzeti Park meghívásos pályázat 1.hely és megbízás,
konzulens és felelős tervező: Salamin Ferenc,
munkatárs: Márton László Attila, Aggtelek, 1998-2004
Benedek Lukács fogadjának homlokzati vázlatai,
Homoródfürdő, Erdély, 1998
Veszprém Megyei Levéltár építészeti pályázata,
tervezőtárs: Félegyházi András, felelős tervező: Ferencz István,
Jutasi telep, Veszprém, 1999
Az Ugron kúria rekonstrukciója, bővítése,
Székelyudvarhely, Erdély, 1999
A Millecentenáriumi Emlékpark vázlatterve, Farkaslaka, Erdély, 2000
Vízafogói Szent Márton római katolikus plébániatemplom,
építészeti-belsőépítészeti tanulmányterve, Budapest, 2001
Sztánai régi iskola felújításának vázlatterve, Sztána, Erdély, 2002
Új Aggteleki kutatóház az Öreg-tónál, ANP, Aggtelek, 2002
Teleház és ravatalozó, Farkaslaka, Erdély, 2002
Gondülő Szálloda-étterem-söröző (építészet-belsőépítészet-bútorok), Székelyudvarhely, Erdély, 2003-2004
Zeteváralja panzió átalakításának terve, 2004
Gizi csárda, Székelyudvarhely, Erdély, 2004

Malomtanya területrendezési tanulmányterve, Boldogfalva, Erdély, 2004
Ravatalozó, Máréfalva, Erdély, 2004
Pisztrángos Telep vadászházzal az Ivóban,
Ivó, Sugó-pataka, Erdély, 2006
M+M Irodaház, Székesfehérvár, 2007
Volt kántori lak átalakítása gyerekkotthonná, Máréfalva, Erdély, 2007

Családi házak

Diplomaterv, "Hagyományos" parasztház komfortosítása, bővítése (építészet+belső+bútor) VI. évf., Farkaslaka, Erdély, 1994-95
konzulens: Csomay Zsófia, opponens: Heppes Miklós
Jakab Emil családi háza, Farkaslaka, Erdély, 1995
Mester Gábor Bucsin lakóháza, Bucsin-tető, Erdély, 1996
Nagy Tibor lakóházának felújítása-bővítése, Bp. XIV. Boros Mátyás u 6.,
konzulens: Salamin Ferenc, 1996
Solti Zsuzsa családi házána felújítása-bővítése, Bp. II. Bolyai u. 6.,
konzulens: Salamin Ferenc, vázlat, elvi engedélyezési terv, 1997
Deák Gábor tanyája. Családi-házának felújítása-bővítése, pincesor, méhészet, konzulens: Makovecz Imre, Pincehely, 1997
Dávid Balázs és családja lakóháza, Máréfalva, Erdély, 1997
Bíró Zoltán ikerház-átépítés, Fót, Puskin u. 8., 1998
Gergely K. Erdélyi Udvarház, vázlatterv, Bp. IV. ker. Attila u., 1998
Gergely K. családi háza, Bp., II. Kossuth Lajos utca 27., 1998
Bodurián J. és Cs. lakóháza, Kadicsfalva, Erdély, 2000-2001
Dénes J. és Családja lakóháza, Székelyudvarhely, Erdély, 2001
Tirts T. és Családja lakóháza, Bp. XVI. Bercsényi u., 2001
Hadnagy J. és Cs. lakóházának bővítése, vázlattervek,
Farkaslaka, Erdély, 2002
Szoboszlai István családi háza, Nadap, Hegyalja utca, 2003
Kiss János családi háza, Szováta-Sósárok, Erdély, 2004
Kuti Z. családi háza, Székelyudvarhely-Cserehát, Erdély, 2004
Németh I. és Ludvai K. családi háza, Kerepestarcsa, 2002-2004
Dr. Albert A. családi háza orvosi rendelővel, bővítés és belsőépítészet,
Fót, Boróka u., 2002-2004
Hadnagy Géza házána vázlata, Farkaslaka-Antos, Erdély, 2004
Jakab Cs. És Jakab Z. portája, Farkaslaka, Erdély, 2004
Szabó Cs. És Matyi Zs. családi háza, Székelyudvarhely, Lejtő u., 2004
Családi ház átalakítása, Bp. IV. Mikszáth Kálmán u.-i vázlatterv, 2006

Belsőépítészet:

Diplomaterv, Tanárházaspár magániskolája és lakása + rajzbak (építészet+belső+bútor), IV. évfolyam, Budapest, III., 1992-1993
konzulens: Jánossy György és Király József,
opponens: Hegedüs Péter
Diplomaterv, "Hagyományos" parasztház komfortosítása, b•vítése (építészet+belső+bútor) VI. évf., Farkaslaka, Erdély, 1994-95
konzulens: Csomay Zsófia, opponens: Heppes Miklós
A Remetekertvárosi óvoda, tervezőtárs: Márton László Attila,
ép.: Csomay-Heppes, Bp. II. Kolozsvári utca 15-19., 1993-1995
A Kaposszentbenedeki bencés monostor,
Tervezőtárs: Márton László Attila, Bárdudvarnok, 1993-1994
Megoldás Cukrászda, Bp. IX. Lónyai u., 1996
Az Ugron kúria rekonstrukciója és bővítése, Székelyudvarhely, 1999
Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár központi épületének,
vezető építésztervező: Hegedüs Péter,
belsőépítész: Hefkó Mihály és Jakab Csaba, önálló tervezés:
Gyerekrészlég belsőépítésze és építészeti részletek
(sárkány-udvar és új központi lépcsőház), Budapest, 2002
Tarcal Királyudvar Kft. Borászat belsőépítésze, bútorai,
építész tervező: Salamin Ferenc, Tarcal, 2000
Vízafogói Szent Márton római katolikus plébániatemplom,
tanulmányterv, Budapest, 2001
Rác fürdő rekonstrukciója, előcsarnok vázlatterve,
tervezőtárs: Márton László Attila, Budapest, 2002
Galéria a Kék Csoport részére, Bp. VIII. Somogyi B.u-i Óvoda
részére, 2002
Rudas Gyógyfürdő rekonstrukciója,
tervezőtárs: Márton László Attila, Budapest, 2003-2004
Gondülő szálloda-étterem-söröző, építészet-belsőépítészet-bútorok,
Székelyudvarhely, Erdély, 2003-2004
Dr. Albert András családi háza orvosi rendelővel, bővítés,
Fót, Boróka u., 2002-2004
Pápai Páriz Ferenc kórház tetőtérbeépítése, vázlatterv,
Székelyudvarhely, Erdély, 2004
Pisztrángos telep vadászházzal az Ivóban, Ivó, Erdély, 2006
Olasz Fagyizó, Budapest, VI. Teréz krt. 20., 2007
Mátyás király szálloda, Marosvásárhely, Erdély, 2007

Bútorok:

Szent-és-profán elő-szo-bor, 1991-1993
Önzáró szék, 1991
Hengergök 1-2., 1994
Átbillenthető támlájú pad, 1994
Villamosszék (gondolkodó), 1994
Hengerszék, jing-jang, 1994
Balatonfüredi hirdető-oszlop, 1993
Heller Löber Bahn u. Partner Ügyvédi Munkaközösség, 2 rend tárgyalóasztal, 1997
Nagyobbítható étkezőasztal, 1997
Könyvtári kartotéktartó a Magyar Iparművészeti Egyetem könyvtára részére, 1996-98
Az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóságának irodabútorai, 1998
Alternatív iskolabútorok vázlattervek a Moholy-Nagy László Ipari Formatervezői Ösztöndíj támogatásával, 1997-1999
- Egy darab bútor, prototípus, 1999
- Egy tanterem prototípus, 2000
Gondülő Szálloda - Étterem - Söröző bútorai,
Székelyudvarhely, Erdély, 2003-2004
Összefoglalással Tokaj Világörökségéért I-II. projekthez, Bodrogkisfalud,
Mád, Szegilong, Szerencs, Tarcal közhasznú épületeinek bútorai,
berendezései, építész tervező: Salamin Ferenc, Tokaj-hegy, 2004-07
Pisztrángos telep vadászházzal az Ivóban, bútorok, Ivó, Erdély, 2006
Baptista imaház, Bútorok, Székelyudvarhely, Erdély, 2006-2007
Egri Törökfürdő és Rheumakórház, Eger, 2007
Fővárosi Szabó Ervin Fiókkönyvtárai, Budapest:
- XVIII. Tököly u. 5., 2002
- XII. Ugocea u. 10., 2002
- XIV. Uzsoki u. 57., 2004
- IX. Börzsöny u. 11., 2005
- XI. Karinthy u. 11., 2005
- IV. Király u. 5., 2007
- XVI. Zsókavár u. 28., 2007

5.5. Irodalomjegyzék

- Anthony Gall: *Kós Károly műhelye*, Mundus, Budapest, 2002
- Antoine de Saint-Exupéry: *Citadella Karel*, 1995
- Antoine de Saint-Exupéry: *A kis herceg*, Móra F. Könyvkiadó, 1971
- Az Aggteleki Nemzeti Park: Varázslatos Karsztvidék*, ANP Igazgatósága, 2005
- Baross Gábor (szerk.): *Az Aggteleki Nemzeti Park*, Mezőgazda Kiadó, 1998
- Bátky-Györfly-Viski (sz): *A magyarság néprajza*, Hasonmás kiadás, Szekszárd, 1991
- Balassa M. Iván: *A határainkon túli magyarság néprajza*, Gondolat, Budapest, 1989
- Balassa I. – Ortutay Gy.: *Magyar Néprajz*, Corvina, Budapest, 1979
- Barabás Endre: *Udvarhely vármegye közgazdasági leírása*, a *Közgazdasági Közlöny* 1904. évi szeptemberi és októberi füzetéből.
- Barabás Jenő: *A székely ház alaprajzi fejlődése*, In: *Népi kultúra, népi társadalom*, Budapest, 1973
- Barabás-Gilyén: *Magyar népi építészeti*, Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1987
- Barabás-Gilyén: *Vezérfonal népi építészeti kutatásához*, Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1979
- Bátky Zsigmond: *A magyar ház eredete*, In: *Néprajzi Értesítő*, Budapest, 1930
- Bátky Zsigmond: *Magyar tűzhelyek és háztípusok*. In: *Néprajzi Értesítő*, Budapest, 1930
- Bátky Zsigmond: *Parasztházak építőanyag szerint való elterjedése hazánkban*, In: *Föld és Ember I. k.* Budapest, 1921
- Charlotte and Peter Fiell: *Charles Rennie Mackintosh (1868-1928)*, Benedikt Taschen Verlag GmbH, 1995
- Cs. Sebestyén Károly: *A székely ház eredete*, In: *Néprajzi Értesítő*. Budapest, 1941
- Cseke Péter: *Egy szénégető néprajza*, In: *Falvak Dolgozó Népe*, 1974, 51.3.
- K. Csilléry Klára: *A magyar népi lakáskultúra kialakulásának kezdetei*, Akadémiai Könyvkiadó, Budapest, 1982
- Cs. Varga István: *Szent Művészet*, Xénia Könyvkiadó Budapest, 1994
- E.Kahane –R.Garudy; *Teihard de Chardin*, Kossuth, 1967
- Entz Géza: *Erdély építészete a 11-13. században*, az Erdélyi Múzeum-Egyesület kiadása, Kolozsvár, 1994
- Eperjessy Kálmán: *A magyar falu településtörténete*, Kincsestár 7., Budapest, 1940
- Eperjessy Kálmán: *A magyar falu története*, Budapest, 1966
- Fél Edit-Hofer Tamás: *Arányok és mértékek a paraszti Gazdaságban*, Balassi Kiadó, 1997
- Ferencz István, Nagy Tamás, Turányi Gábor építészete, *Műcsarnok*, a VIII. Velencei Építész Bienálé katalógusa, Bp., 2002
- Frank Lloyd Wright; *Testamentum*, Gonolat, Budapest, 1974
- Györfly György: *A székely társadalom*, In: *Erdély népei*. Sz.: Székely György, Budapest, 1953
- Györfly György: *A székelyek eredete és településük története*, In: *Erdély és népei*. Sz.: Székely György. Budapest, 1953
- Györfly István: *Magyar falu – magyar ház*, Budapest, 1943
- Györfly István: *Magyar nép-magyar föld*, Budapest, 1942
- Györfly István: *Telekformáink*, In: *Földrajzi Közlemények*. Budapest, 1935
- Györfly István: *Magyar falu magyar ház*, Akadémiai Kiadó, Reprint sorozata, 1943
- Haáz Ferenc: *Udvarhelyszéki famesterségek*, Kolozsvár, 1942
- Hankó Vilmos: *Székelyföld*, Hasonmás kiadás
- Hassan Fathy: *Architecture for the Poor*, The American University in Cairo Press, third printing, 2000
- Hassan Fathy: *Natural Energy and Vernacular Architecture*, The University of Chicago Press Chicago and London, 1986
- Horta Béla: *Füstölgő boksák*, In: *Falvak Dolgozó Népe*, 1971, 37. 7.
- Huszka József: *Még egyszer a magyarság házáról*, Etnographia, 1899
- Huszka József: *A magyarság háza*, Etnographia, 1899
- Huszka József: *A székely ház*, Budapest, 1895
- Iain Thomson: *Frank Lloyd Wright*, PRC Publishing Ltd., 1999
- Imreh István: *A rendtartó székely falu*, Kriterion, Bukarest, 1973
- Imreh István: *A törvényhozó székely falu*, Kriterion, Bukarest, 1983
- Jakab Elek – Szádeczky Lajos: *Udvarhely vármegye története*, Bp., 1901
- James Steele: *An architecture for people*, The American University in Cairo Press, 1997
- Jankó János: *A székely ház*, Etnographia, 1895, 18.
- Kester Rattenbury, Robert Bevan, Kieran Long: *Architects today*, Laurence King Publishing Ltd., London, 2004

- Kocsi Márta – Csomor Lajos: *Festett bútorok a Székelyföldön*, Népművelési Propaganda Iroda, Budapest, é.n.
- Kós Károly: *Erdély*, Szépművészeti Társulat, 1934
- Kós Károly: *A székely ház*, Sepsiszentgyörgy, 1929
- Kós Károly: *Az erdélyi magyar parasztház*, Tér és Forma, 1929. 215—21.
- Kós Károly, dr.: *Lápos vidéki szénégetők és szénégetés*, In: *Népismereti Dolgozatok*. Kriterion, Bukarest, 1978. 72.
- Kós Károly, dr.: *Eszköz, munka, néphagyomány*, Kriterion, Bukarest, 1979
- Kós Károly dr.: *Népélet és hagyomány*, Kriterion, Bukarest, 197.
- Kós Károly dr.: *Tájak, falvak, hagyományok*, Kriterion, Bukarest, 1983
- Kósa László: *A magyar nép táj-történeti tagolódása*, Akadémiai, Bp., 1983
- Kozma Ferenc: *A székelyföld közgazdasági és közművelődési állapota*, Franklin Társulat, Budapest, 1879
- Kövári László: *Székelyekről*, Kolozsvár, 1842
- Kriza János: *Vadrózsák., I. Kolozsvár*, 1862
- Kunkovác László: *Ősépítmények*, Kós Károly Alapítvány, Örökség Könyvműhely, 2000
- Lao-ce: *TAO TE KING: Az Út és Erény könyve*, Weöres Sándor fordítása, Tericum Kiadó, 1994
- Lükő Gábor: *Székely házak*, Népismereti Értesítő, 1932
- Magyar Adorján: *Magyar építőízlés*, Kráter Kiadó, Budapest, 1990
- Magyari András: *II. Rákóczi Ferenc erdélyi hadserege*, Bukarest-Kolozsvár, 1994
- Major Jenő: *Telektípusok kialakulásának kezdetei Magyarországon*, Településtudományi Közlemények, 1960
- Maksay Ferenc: *A magyar falu középkori településrendje*, Bp., 1971
- Malonyay Dezső: *A magyar nép művészete I-II. kötet*, Helikon, Budapest, 1984, Hasonmás kiadás
- Mendöl Tibor: *A megtelepülés formái*, Magyar Művelődéstörténet I. k. Budapest, é.n.
- Michael Imhof and Leon Krempel: *Berlin, New Architecture, A guide to new buildings*, Berlin. Architecture 2000, 2003
- Molnár István: *A Nyikó menti kézi cséplés*, Enographia, 1963
- Orbán Balázs: *A Székelyföld leírása a történelmi, régészeti, természetrajzi, népismereti szempontból*, Udvarhelyszék, Pest, 1868
- Oswald Spengler: *A Nyugat Alkonya*, Európa Könyvkiadó Bp., 1995
- Pálmay József: *Udvarhely vármegye nemes családjai*, Betegh Pál Könyvnyomdai Művintézete, Székely-Udvarhelyt, 1900
- Pierre Teilhard de Chardin: *Az emberi jelenség*, Gondolat Kiadó, 1980
- Pierre Teilhard de Chardin: *Hit Az Emberben*, Szent István Társulat, Az Apostoli Szentszék Könyvkiadója Budapest, 1968
- Pierre Teilhard de Chardin: *Út az Ómega felé*, Szent István Társulat Az Apostoli Szentszék Könyvkiadója Budapest, 1980
- Prinz Gyula: *Magyarország településformái*, Magyar Földrajzi Értekezések, 1923
- Prónay Gábor, báró: *Vázlatok Magyarhon népeletéről*, Pest, 1855
- Rainer Zerbst: *Antoni Gaudí*, Taschen, 1987
- Richard Rohr: *A Férfi útja, I-II.*, Ursus Libris, 2001
- Richard Rohr: *Minden egybetartozik*, Ursus Libri, 2006
- Rugonfalv Kiss István: *A nemes székely nemzet kép, I-III. k.*, Debrecen, 1939–1940
- Sabján Tibor: *Népi cserépkályhák*, Terc, Budapest, 2002
- Sebestyén Károly: *A székely ház eredete*, Néprajzi Értesítő, 1941
- Sergio Los, Klaus Frahm: *Carlo Scarpa*, Taschen, 1993
- Sipos Ferenc: *Amikor Tamási Áron haza akart költözni*, In: *Falvak Dolgozó Népe*. 1972, 19. 11.
- Sipos Ferenc: *Író kaszált a kertben*, In: *Falvak Dolgozó Népe*. 1972, 38. 11. I
- Szabó István: *A középkori magyar falu*, Budapest, 1969
- Székely Kinga: *Időutazás a cseppkövek birodalmában*, Aggteleki Nemzeti Park, 2005
- Székely kongresszus, Hargita kiadóhivatal, Csíkszereda, 2001
- Székely Oklevéltár, Budapest, 1872—934.
- Szendrey Ákos: *A népelet társas összejövetelei*, Etnographia, 1938
- Szenti Tibor: *A tanya*, Gondolat, 1969
- Székely János: *A valódi világ*, Osiris-Századvég, 1985
- Sziládi Zoltán: *Erdély régi tűzhelyei*, Néprajzi Értesítő, 1909
- Szinte Gábor: *A székely csűr*, Néprajzi Értesítő, 1903
- Szinte Gábor: *A székely ház*, Néprajzi Értesítő, 1900
- Tamási Áron: *Szülőföldem*, Magvető, Budapest, 1989
- Tamási Áron: *Bölcös és bagoly*, Kriterion, Bukarest, 1973
- Tamási Gáspár: *Vadonnőtt gyöngyvirág*, Kriterion, Bukarest, 1970
- Tóth János: *A magyar falu építőművészete*, Szombathely, 1945
- Viski Károly: *Székely tűzhelyek*, Néprajzi Értesítő, 1930

5.6. Képek, rajzok jegyzéke

I.	<i>Farkaslaki emlékképek</i> , fotó, Cs.Z. <i>Az Aggteleki cseppkőbarlang Vörös-tói bejárata</i> , Archív fotók	XXX.	<i>Nyári táj 1.</i> , fotó, Cs.Z.
II.	<i>Cseppkövek</i> , fotó, J.Cs.	XXXI.	<i>Nyári táj 2.</i> , fotó, Cs.Z.
III.	<i>Térképek</i> , ANP Igazgatóságának Turisztikai Programajánlója	XXXII.	<i>Őszi táj 1.</i> , fotó, J.Cs.
IV.	<i>Képek a helyszínről</i> , fotó, J.Cs.	XXXIII.	<i>Őszi táj 2.</i> , fotó, J.Cs.
V.	<i>A vöröstói barlangbejárat, a töbör</i> , fotó, J.Cs.	XXXIV.	<i>Esőben</i> , fotó, Cs.Z.
VI.	<i>Vázlatok, kézi ceruzarajzok</i> , J. Cs.	XXXV.	<i>A kovácsoltvas kapu és a lépcső</i> , fotó, Cs.Z.
VII.	<i>Látvány a bástyáról</i> , kézi ceruzarajz, M.L.A.	XXXVI.	<i>A tornác</i> , fotó, Cs.Z.
VIII.	<i>Látvány a töbörben</i> , kézi ceruzarajz, M.L.A.	XXXVII.	<i>A földemáttörés</i> , fotó, Cs.Z.
IX.	<i>Makett</i> , M.L.A., makettfotó, Cs.Z.	XXXVIII.	<i>A tornác eleje</i> , fotó, Cs.Z.
X.	<i>Helyszínrajz</i> , kézi ceruzarajz, M.L.A és J.Cs.	XXXIX.	<i>A tornác eleje-hátuja</i> , fotó, Cs.Z.
XI.	<i>Telepítés</i> , kézi ceruzarajz, M.L.A és J.Cs.	XL.	<i>A hátsó támfal és a tető</i> , fotó, Cs.Z.
XII.	<i>Barlangbejárat szint, alaprajz</i> , kézi ceruzarajz, M.L.A és J.Cs.	XLI.	<i>Képek-fények az emeleti hátsó oldalról</i> , fotó, Cs.Z.
XIII.	<i>Földszinti alaprajz</i> , kézi ceruzarajz, M.L.A és J.Cs.	XLII.	<i>Hátsó bejárat és lépcső</i> , fotó, Cs.Z.
XIV.	<i>Emeleti alaprajz</i> , kézi ceruzarajz, M.L.A és J.Cs.	XLIII.	<i>A hátsó nézet 1.</i> , fotó, Cs.Z.
XV.	<i>Helyiséglista</i>	XLIV.	<i>A hátsó nézet 2.</i> , fotó, Cs.Z.
XVI.	<i>Főhomlokzat</i> , kézi ceruzarajz, M.L.A és J.Cs.	XLV.	<i>A tornác részleteiből</i> , fotó, Cs.Z.
XVII.	<i>Általános keresztmetszet</i> , kézi ceruzarajz, M.L.A és J.Cs.	XLVI.	<i>A madáritató(k)</i> , fotó, Cs.Z.
XVIII.	<i>Rétegredek, a homlokzat anyagai</i>	XLVII.	<i>Madáritató és forgórózsa, Ivókut</i> , fotó, Cs.Z.
XIX.	<i>Metszetek</i> , számítógépes rajz, T.M. és K.T. T.	XLVIII.	<i>A sárkányok</i> , fotó, Cs.Z.
XX.	<i>Homlokzatok 1., 2.</i> , számítógépes rajz, T.M., K.T. T.	XLIX.	<i>Támfalrészlet, totemállattal</i> , fotó, Cs.Z.
XXI.	<i>Homlokzatok 3., 4.</i> , számítógépes rajz, T.M., K.T. T.	L.	<i>Kapuk a barlanghoz</i> , fotó, Cs.Z.
XXII.	<i>Modell</i> , számítógépes rajz, T.M., K.T. T.	LI.	<i>Ácsrészlet és a ház</i> , fotó, Cs.Z.
XXIII.	<i>A főkapu rajza</i> , kézi ceruzarajz, J.Cs.	LII.	<i>Ácsrészlet és a táj</i> , fotó, Cs.Z.
XXIV.	<i>A pihenőhelyek rajzai</i> , kézi ceruzarajz, J.Cs.	LIII.	<i>Támfal és a táj</i> , fotó, Cs.Z.
XXV.	<i>Alapkiemelés, rejtélyes lyuk</i> , fotó, J.Cs.		<i>Ajánlás: Ferencz István DLA egyetemi tanár,</i> <i>témavezetőm részéről</i>
XXVI.	<i>Az új-kicsi barlang</i> , fotó, J.Cs.		
XXVII.	<i>Tervezési program</i>		
XXVIII.	<i>Téli táj</i> , fotó, Tonay Zsuzsa		
XXIX.	<i>Tavaszi táj</i> , fotó, J.Cs.		

A névrövidítések feloldása:

Cs.Z.	Csikó Zoltán
J.Cs.	Jakab Csaba
M.L.A.	Marton László Attila
T.M.	Tóth Mátyás
K.T.T.	Kuszingné Tompa Tünde